

دژ به دزه کردنی تیرۆریستان
عیراق سنوره کانی به هیژده کات

بزار کردنی هه ره شه کانی
سه ره دابینکاری وزه

بو که مکردنه وهی زیانه کانی چه کی کۆمه لکوژ
کازاخستان هاوبه شی له گه ل ئه مریکادا ده کات

UNIPATH

چه کدار بوون
دژ به توند پره وه کانی

له‌حمچیه‌ک له شاری کوهیت له ماوهی
په‌مه‌زان له مانگی ئازاری 2024دا.
نه‌خشیکی په‌مه‌زان دروست ده‌کات.

AFP/گیتی ئی‌مه‌په‌جس

فیسٹیفالی روناکی شارقه له مانگی
شویاتی 2024 له تیمارات، مزگهوتی
روناکراوهی نه لنور نیشاندهدات.
AFP/کیٹی نیمه یجس

UNIPATH

بهره نگرار بوونه ووه
رېکخواوه توندپړه ووه
توندوتیزه کان

بهرگی 12، چاپی 4

فهرماندهی فهراندهی

ناوهندی ئەمریکا

فهریقی یه که مایکل
"تیریک" کوریللا

په یوه نندیمان پیوه بکه

Unipath
c/o Commander
U.S. Central Command
7115 S. Boundary Blvd.
MacDill AFB, FL 33621 USA

CENTCOM.
UNIPATH@MAIL.MIL

یونینپاس گوفارنکی پیشه یی سهرانیه
که به شتوهی وهرزی له لایهن فهراندهی
فهراندهی ناوهندی ئەمریکا ووه
کوپریندک بۆ ئەفسهرانی سهرانی له
ناوچه کانی رۆژه لاتی ناوه راست و باشوری
ناسیا و ناسیای ناوه راست بلأوه کرتنه ووه.
هر تیروانیتیک که له گوفاره دا ده خرنه
پوو به هیچ چورنک دهر خهری سیاسهت و
بۆچوونی ئەم فهراندهی یان هر دهر گایه کی
حکومهتی ئەمریکا نییه. وتاره هه لپژداروه کان
له لایهن دستهی یونینپاس هوه نووسراون، به
نامازه کردن به ناوه پۆکه کانی تر نه گهر پیوست
بیت، وهریزی بهرگی نه وهی پونکرده وه که
بلوکردنه وهی ئەم گوفاره گرینگی خۆی هه به
له نهجامدانی کاروباری گشتی ووه که نه وهی
داواکراوه له وهرزهرتی بهرگی به گویزه یاسا.

38 سهنگه ریک له بهرام بهر تیروریزم

لیوا مهسهده ئەلشه شتای، هیزه چهکاره کانی میسر
میسر ووه که هه ره شه یه کی جیهانی ده روانیتنه توندروه
توندوتیزه کان

42 سعودیه سه رکردایه تی چۆلکردنی

به پۆه بهری گشتی په یوه نندیه ستراتژییه کان،
وهزارهتی بهرگری سعودیه
سه دان هاو لاتی ئەمریکی له نیوان ئەو 8,455
که سه دا بوون که گوئزرا نه وه بۆ جهده

44 پابه نندبوونی قهتهر به بۆشایی ناسمان

هیزه چهکاره کانی قهتهر به لگه ل فهراندهی بۆشایی
ناسمانی ئەمریکادا بۆ پاراستنی مانگه ده سترده کانی له
خولگه ی زه ویدا رپنکه وتن نامه یه ک واژوده کات

46 هاوکاری له ناسمانه وه

عه مید لیوا مهسته فا عه بدول حه لیم ئەلحه یاری، به پۆه بهری
راگه یاندنی سه رباری، هیزه چهکاره کانی ئەردهن - سوپای عه رب
هیزه چهکاره کانی ئەردهن له رنکه ی خستنه خواره وهی
ناسمانیه وه په نداو یستی خۆراک و دهرمان بۆ خه لکی
مه ده نی غزه دا بینده که ن

50 گه شه پیدانی مه شقی نوپگه رانه

شان دیک له ئەفسهرانی بلای عیراق سه ردان
ناوه ندی مه شقی نیشتمانی سوپای ئەمریکایان کرد

54 پرۆفایلی سه رکرده ی بلأ

وه زیری بهرگری یه مه من فهریق
موحسین مه مه من حسین ئەلداعری

58 له سه رانسهری ناوچه که

له سه ر بهرگ

هاو به شیه سه رباریه فرمه نه وه یه که ن
ده وتان له بهر نگرار بوونه وهی رنکخواوه
توندروه توندوتیزه کانا رۆلکی گه ره بگین.
شئوه ساری یونینپاس

6 چاوی چاودیر له سه ر سنور

فهرانده یی پاسه وانی سنوری عیراق شیوازه کانی راگرتی
تیرورستان و قاچاچیه کان هاوچه رخ ده کات

12 هه ماهه نگی جیهانی هاوکاری ناسایشی

ناوچه ی ده کات
دکتور ئەنهر قه رقاش، راوئزگاری دیپلۆماسی سه رۆک، نيمارات
نيمارات بۆ یاره تیدان له سه قامگیرکردنی رۆژه لاتی
ناوه راست هه ولی به شداریکردنی به رده وامی هاو به شه
نیوده وه لایه کان ده دات

16 ناسایشی وزه یه کسانه به ناسایشی جیهانی

جاسم مه مه د ئەله ده وهی، سه کرتیری گشتی ئەنجومه نی
هاوکاری ولاتی عه ربی که نداو
ولاتی ئەنجومه نی هاوکاری که نداو پابه ند ده بن به
هه مه چه شکرندی سه رچاوه کانی وزه

20 ناسیای ناوه راست له که نداوی عه ربی

به دوا ی هاو به شدا ده گه رپت
دیداریک له شاری جهده، په یوه نندیه تابووری و
کتووهرکانی نیوان ناوچه کان به هیزتر ده کات

24 به حهرین بره به چاره سه کردنی ناشیتانه ی

ململانی ناوچه ییه کان ده دات
وهزارهتی دهر وهی به حهرین

26 کپه رکی به یی ململانی

دکتور عه بدواللثیف بن راهید ئەلزه یانی، وه زیری
کاروباری دهر وه، به حهرین

وه زیری دهر وهی به حهرین داوای بنه مای هاو به ش له
چاره سه کردنی ناوکی له رۆژه لاتی ناوه راستدا ده کات

28 مه شقکردن ووه که سیانه یه ک

هیزه کانی عیراق، کوهیت و ئەمریکا له مبان مه شقی
ناسایشی دهر یاییدا سیناریوی هه ره شه راسته قینه کانی
جیهان دووباره ده که نه وه

32 مسۆگه رکردنی گاز له رۆژه لاتی

ده ریا ی ناوه راست
ئوسامه مو باره ز، سه کرتیری گشتی، سه کۆی گاری
رۆژه لاتی دهر یای سور

34 30 سال له هاو به شی

ده زگای بهرگری که مکردنه وهی هه ره شه کانی ئەمریکا
به رنامه کانی چه کی کۆمه لکۆزی کارا خستان و ئەمریکا
ناوچه کانی پاشماوه ی ئەتۆمی و بایۆلۆژیان پافزگرده وه

پهيامی سهرهکي سهرۆک

دەمه‌وێت

بۆ بڵاوکردنەوهی ئەم چاپەیی گۆڤاری یونپاس که باس له پێویستی بەرەنگاریبوونەوهی پێکخراوه تیرۆریستییه توندپەرەکان دەکات، سوپاس و پێزانی خۆم بۆ فەرماندەیی ناوەندی ئەمریکا دەربێم.

حوسییەکانی، پشتیوانیکردنی بە پارە، ھەواڵگری، بانگەشە و پرۆپاگەندەوه توانیویانە توانا سەربازییەکانی خۆیان پەرەپێندن.

جەنگی ئێران لە یەمەن لە ماوهی جەنگی غەزەدا پەری سەند. بە جۆلانندی زیاتری میلیشیا حوسییەکان و بەکرێگیراوهکانی تر لە ناوچەکاندا، ئێران ھەلۆیستی خۆی روون کردووتەوه. سەرنجی ھەولە سەربازییەکانی خستووتە سەر ھەرەشەکردن لە پێرەوه کەشتیوانییە نێودەولەتییەکان و چالاکییە تیرۆریستییهکانی لەلایەن حوسییەکانەوه لە دەریای سوور و کەنداوی عەدەن و ھەتا دووری دەریای عەرەبی چەکردووتەوه. گرتنەدەستی گەرووی باب ئەل مەندەب، بەتێک لە پێرەوه ھەرە گرتنەکان بۆ گواستەوهی جیھانی، ئامانجی سەرەکی ئێرانە و ھەرەشەیک ستراتژییە بۆ سەر ئاسایشی جیھانی.

حوسییەکان لە ژێر رووخساری پشتیوانیکردن لە خەلکی غەزە، ھەست و سۆزی جەماوەر بەرامبەر بە جەنگی غەزە بۆ کۆکردنەوهی سەربازی و بانگەشە پێک و کێنە دەقۆزنەوه.

ناوتانرێت بە تەنھا لە ڕێگەی ھاوپیمانتییە سەربازییە دەریاییەکان ڕێگری لە ھەرەشە ئێرانی حوسی بکەیت، چونکە بە پەلە یەکەم کێشەیک زەمینییە و ھێرشە تیرۆریستییهکان لە ناوچەکانی ژێر دەسەلاتی یاخیبووکانەوه ئەنجام دەدرێت. ھێرشە دەریایی و ئاسمانییەکان ھەندێک لە ئامانجەکانیان پێکاوه و بەشێک لە تواناکانی حوسییەکانیان پەکخستووه، بەلام ناتوانن ئامانجی لەناوبردنی توانای حوسییەکان و ڕێگریکردن لە ئۆپەراسیۆنە دوژمنکارییەکانیان بەدیھێنن.

یەمەنییەکان لەو باوەرەدان کە چارەسەر لە پشتیوانیکردنی حکومەتی دەستووری یەمەن، یارمەتیدان لە بەدەستھێنانەوهی دەولەت، ئازادکردنی ناوچەکان و تێکشکاندن ھێزە حوسییەکاندا. ئەمە لە بنیاتانی ئاسایش و سەقامگیری، ئاسایشکردنی گواستەوهی جیھانی و بەرفەراردنی ئاشتی و ئاسایشی درێژخایەن بۆ یەمەن یارمەتیدەر دەبێت. ھەرۆھە پێویستە ئەو ھاوپیمانتییە فەرماوێش نەکەین کە لە بەرزەوھەندی گەلی یەمەن و حکومەتە دانێتدراوھ نێودەولتییەکان پێکھێنێت.

ئێمە، ھێزە چەکدارەکانی یەمەن، ھەلۆیستی ئەمریکا لە پشتیوانیکردنی حکومەتی دەستووری و ھەماھەنگی و ھاوکارییە پێشکەشکراوھەکان بە سوپای یەمەن، و ھەرۆھە ھەولەکانی ھیزی دەریایی ئەمریکا و ھێزە ھاوبەشەکان لە بەرنگاریبوونەوهی بەقاچاخیکردنی چەک و ماددە ھۆشەر لە ئێرانەوه و ڕێگریکردن لە گەشتیان بە دەستی حوسییەکان بەرز دەنرخێنن.

ئێمە چاوەروانی پشتیوانی زیاتر بۆ ھێزە چەکدارەکانمان و پەرەپێدانی تواناکانمان و لە بەجێگەیاندن ئەرکەکانمان دەکەین تا بتوانن ببن بە ھاوھەشێکی کاریگەر لە بەرزکردنەوهی ئاسایشی دەریایی و بەرەنگاریبوونەوهی تیرۆر. یەکەکانی ھیزی دەریایی و پاسەوانی کەناراوھەکان و ھێزەکانی ئاسایشی سنوورەکانمان ئەرکی گەورە لە بواری ئۆپەراسیۆندا بەجێدەگەین، بەلام پێویستیان بە چەک، ئامێر، راھێنان و پشتیوانی و ھەواڵگری ئۆپەراسیۆنی پێشکەوتوو ھەیە.

ئێمە بۆ گەرانندەوهی ئارامی بۆ وڵاتەکانمان و ڕێگریکردن لە ھەرەشەکانی ئێران و بەکرێگیراوهکانی، پشت بە پالێشتی ھاوھەش، برا و دۆستەکانمان دەبەستین. سەقامگیری ناوچەکە بەندە بە سەقامگیری یەمەنەوه.

فەریق دکتۆر ساغیر مەحمود بن عزیز، سەرۆکی دەستە ئێرکان و فەرماندەیی ئۆپەراسیۆنە ھاوھەشەکان، کۆماری یەمەن

دەولەتی یەمەن لە سەرەتاوه ئاگاداری مەترسییەکانی پێکخراوی تیرۆریستی حوسی بوو و 20 ساڵ لەمەوبەر بەرەنگاری بوووه. جەنگەکە ھەتا ئەمڕۆ بەردەوامە. گروپەکە توانی مەودای یاخیبوونەکە فراوانتر بکات و بە سود وەرگرتن لە لاوازی سیستەمە سیاسییەکە و پشتیوانی بێسنووری ئێران لە ساڵی 2014 دا حکومەتەکە روخاند و سەنعاڵی پایتەخت و شارەکانی دیکە یەمەنی خستە ژێر دەسەلاتی خۆیەوه. شەری ئێوان گەلی یەمەن و گروپەکە بە سەرکردایەتی حکومەتی دەستووری، ھێزە چەکدارەکان و گروپە خۆراگرییە ناوخییەکان بە پشتیوانی ھاوپیمانتییە دەستوورخواری پێکھێنراو لەلایەن سعودییەوه لە مانگی ئازاری 2015، بەرەو بەرەنگاریبوونەوهیک تەواو پەری سەند. ئەمە دەرەنجامی ئازادکردنی مەودایەکی بەرفراوانی خاکی لێکەوتەوه. بەداخوھ، رۆڵی ھێزە دەرەکییەکان و کاردانەوهی لاوازی کۆمەڵگە نێودەولەتی بە خواستی حوسییەکان شکایەوه.

لەگەڵ ئەوھەشدا، سەرەرای کوشتن و سەرکووتکردنی لە رادە بەدەر، حوسییەکان لە ملکەچکردنی زۆرییە ھاوڵاتیانی رەسەنی یەمەن شکستیان ھێنا. حوسییەکان ئێدان لە چەمک، شوناس، بێرکردنەوه، کولتور و کەلەپووری یەمەنیان کردووتە ئامانج. بەلام سەرەرای ئەو مەینەتی و قوربانیدانەکی ئەزموونیانکرد، گەلی یەمەن خۆراگریبوو و بۆ بەدەستھێنانەوهی ماف، ئازادی و دەولەتەکەیان جەنگاون. بەلام گەلی یەمەن لەم شەرە ڕواییدا ھەست بە کەنارخراوی دەکەن. ئەوان باوەرپان وایە کە کۆمەڵگەیک نێودەولەتی "نەرم" بواری بە حوسییەکان داوھ ئۆپەراسیۆنە تیرۆریستییهکانیان لە دەرەوهی یەمەن فراوانتر بکەن ھەتا ئەو رادەیکە کە ئیستا ھەرەشە لە ئاسایشی نەتەوھیی عەرەب و ئاسایشی ناوچەیی و جیھانی دەکەن. ئەوان فرۆکەخانەکان، بەندەرەکان و کارگەکانی بەرھەمھێنانی نەو و گازی ناوخی یەمەن و وڵاتانی دراوسێ دەکەنە ئامانج.

حوسییەکان لە چاوەرێژی پێکخراوھ تیرۆریستییهکانی تری وەکو قاعیدە و داعش مەترسییەکی گەورەتر بۆ سەر ئاسایش و ئاشتی جیھانی دەخەنەرۆو، لەبەرئەوهی دەستیان بەسەر پێکھاتەکانی دەولەتی یەمەن و بەشێک لە توانا و چەکەکانی ھێزە چەکدارەکانیدا گرتووه. بەدەر لەمەش، ئیستا خاوەنی جەخانەیکەن کە لەلایەن کەرتی سەربازی ئێرانەوه داڕێژراون، لەوانە مووشەکی بالیستی و مووشەکی بالدار، درۆن، بەلەم و کەشتیی بچووکی بێ سەرنشین. ئەم گروپو وەکو پێکخراویکی یەکگرتوو بۆ جێبەجێکردنی پلانە ئێرانییەکە ھەنگاو دەنێت و بەشۆھی ئاشکرا و بە دیار چالاکی ئەنجامدەدات. وەک گروپە توندوتیژ و توندپەرەکانی تر کە شانەیی بچووکی پێکدەھێنن، بە نھێنی خەریکی نزیکوونەوه و چوونە ناو لادێ و کۆمەڵگاکان دەبن، ھێرش لەناکاو و جەنگی گەریلابی ئەنجام دەدەن و پشت بە دامەزراندنی تاکەکەسی دەبەستن، کارناکات.

لەوھش مەترسیدارترە ئەوھیکە گروپەکە بە دامەزراندنی نەوھیک لە جەنگاوەر و شوێنکەوتووی تایفەگەری، چاندنی دووبەرەکی تایفەگەری لە کۆمەڵگادا، و دەستەبەرکردنی سەرچاوە ستراتژییەکانی داڕێژکردنی بودجە ھەمیشەیی بۆ چەسپاندنی بەرنامەکە کاردەکات و خۆی بۆ جەنگی درێژخایەن ئامادە دەکات.

بە دڵگراونییەوه ڕاپدەگەییەن کە حوسییەکان لە ڕێگەی پێشیلکارییە بەردەوامەکانی ئێران بۆ سەر یاسا نێودەولەتییەکان و ھێرانامەکانی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوه یەکگرتووهکان و داڕێژکردنی ئاساسی چەک و تەکنۆلۆژیای سەربازی بۆ میلیشیا

چاوی چاودیڙ له سهر

سنور

فهرماندهي پاسهواني سنوري عیراق
شیوازهکاني راگرتني تیروریستان و
قاچاچییهکان هاوچهرخ دهکات

دهسته یونیپاس

له دواى شكستى سهربازى داعش له عىراق و وشكبوونه وهى سه رچاوه داراييه كانى، گروهه تيروريسيته كان له رڼگه ي بهرهمه پنان و قاچاخچييه تى مادده هوشبه ركهانه وه روويان له دارايى سه ربه خو كر دووه. هه رڼمه كه بهر زبوونه وه يه كى چاوه روانه كراوى له به كارهيان و بازگانيكردن به مادده هوشبه روه به خو به وه بينووه، نه مه ش نيگه رانييه كانى زياتر كر دووه و به رڼوه بردنى سنورى بو ده زگانى ناسايش كر دووه ته پرسیكى به په له. عىراق پر ژه زى گرتى بو به رڼوه بردنى سنوره كانى له گه ل سوریا ته واو كر دووه، رڼوه ويكه كه گروهه تيروريسيته كانى داعش له رڼگه يه وه داگيركارى عىراقيان له سالى 2014 دا نه جامدا. يونيباس له گه ل فه ريق محمده سوكره نه لسه عيدينى، فه رمانده ي پاسه وانى سنورى عىراق، بو گه توگو كوردن له باره ي ناسايشى سنور و رڼگانى رڼگير كردن له دزه كردن و قاچاخچييه تى كو بو وه وه.

يونيباس: وهكو فه رمانده ي پاسه وانى سنور، چو ن مامه له له گه ل ناسايشى سنوردا ده كه يت؟

ناوچه يه نزيكه ي 340 كم دريژه. نه و پاريزگايانه ي عىراق كه له سه ر سنورن، گه وا هيده رى نه بوونى ناسايش و سه قامگيرى و ها توچو ي نازادانه ي تيرورستانى داعش له وى، نه مه جگه له بوونى كه مپ بو خيزانه كانى داعش و بوونى زيندانه كان، وه به هه مان شيوه په ره سه ندنى تيكچوونى بارود خو ئابوورى له سوریا و نه و ها ولا تيه سورياهى كه دواى په ناخوازي له عىراق ده كه ن. هه موو نه م خالانه نه م هه رڼمه ده كه ن به خالى سه ره كيبى جى سه رنجى ئيمه.

فه ريق نه لسه عيدينى: ئيمه بو به رڼوه بردنى سنوره كان له گه ل ولا تانى دراوسيدا پلانى زور گرتگمان هه به، كه سوود له و تهنه لوژيا يانه وه رده گرن كه له لايه ن زور به ي ولا تانى جيهانه وه به كارده هيترن، نه مه جگه له سيسته ميكي سنورى زيرك كه بو كه مكرده وه ي بارگرايى هيترى مرؤبى و دلنيا بوونه وه له به رڼوه بردنى وردى سنوره كان له گه ل ولا تانى دراوسى كاميرا، درون و هه سه ته وه به كارده هيترى. لايه نى دووه برتييه له ته واو كوردنى به هيتر كردنى ته لبه ندى ناسايشى، كه پيشتر كاريگه رى خو ي سه لماندووه، له گه ل ديواره كو نكريتى و خه نده قه كان. لايه نى سيه م په يوه نديداره به رڼگوا بانه وه. نه م سن تايبه ته مند يانه له هه موو سنوريكدا هاو به شن. گرنگترين بابته بو ئيمه برتييه له جه ختر كرده سه ر به رڼوه بردنى سنورى عىراق و سوریا، كه هه ره شه ي سه ره كيبه بو سه ر ولا تانه، كه ته واو كوردنى توكمه كردنى سنورى عىراق و ئيرانى به دوا دا ديت، به و پييه ي سه رچاوه ي دزه كردنى مادده ي هوشبه ر و خه لكه.

يونيباس: له چ روويه كه وه كه مپ په نابه رانى نه له رول په يوه نديداره به ناسايشى سنوره وه له گه ل سوریا؟

فه ريق نه لسه عيدينى: نه له رول و كه مپه كانى تر نزيكه ي 7 بو 8 كم له سنورى عىراق وه دوورن. به له بهر چا وگرتنى نه بوونى حكومه تيكى به هيتر له سوریا، نه م مه ودايه زور نزيكه. ژماره يه كى بهر چا و له دانيش توانى نه له رول ها ولا تيه عىراقين. نه وانى تر له نه ته وه ي جو را و جو رن، وه به گو يره ي هه وا لگري ئيمه. خيزانه كانى داعش و كه سانى هه لگري بيرو باوهرى توند پره ون. له بهر نه مه قوتا بخانه يه كه بو توند پره وه كان و ياخي بووان كه نه گه ر بارود خو ناسايش له ناو كه مپه كه ناجيگير بيت، ويستى جيهيشتنى كه مپه كه و گه يشتنه سنورى ان هه به. ئيستا به توندى به رڼوه ده بر يت، به لام له ديوى سورياهه حالته ي دزه كردن له كه مپه كه وه بوونى هه به. به له بهر چا وگرتنى نه وه ي كه بو به رڼوه بردنى سنوره كان هه نگاوى بهر چا ومان ناوه، رڼه ي به رڼوه بردنى سنوره كان له %95 زياتره؛ بوونى ياخي بووانى راديكالى به نه م جو ره بيرو باوهرانه نه وه يه كى توند پره ي له ناو كه مپه كاندا بهرهمه هيانه كه نو ئينه رايه تى هه ره شه يه كى ناسايشى نه ك ته نها بو عىراق بو لكو بو ناوچه كه ش ده كه ن. بو به بهر پرسياريه تى كو مه لگه ي تيو ده وه له تيه نه م كه مپانه هه ليوه شي نتيه وه و په نابه ران ناو ئته ي كو مه لگه بكاته وه. پويسته ولا تان گه رانه وه ي ها ولا تيانيان

يونيباس: ئايا پاسه وانانى سنورى عىراق روويه رووى چى مه ترسيه كى ناسايشى دهنه وه؟

فه ريق نه لسه عيدينى: سنورى عىراق و سوریا له باكورى رووبارى فورات، له نه لقائيمه وه هه تا ره بيغه، له بهر چه ندين هو كار برتييه له يه كه م به ره ي هه ره شه بو سه ر ناسايشى سنورى عىراق، گرنگترينيان نه بوونى ده وله تيكى كاريه له ديوى سورياهى سنوره كه بو به رڼوه بردنى هي له سنوريه كه له لاي خو يه وه. نه وه ي كه له ويدا بوونى هه به برتييه له هيتره كانى سورياهى ديموكرات، به لام نه وان له توانا ياندا نيه بهر پرسياريه تى به رڼوه بردنى هيلى سنوره كه له نه ستو بگرن. نه م

سهربازيكى عىراق له سنورى نوان عىراق و سورىادا پاسه وانى ديوى ولا ته كه ي ده كات. روينه ر

که مه‌ودای که‌می هه‌تا 25-30 کم ده‌پرن. ئه‌مه به‌شیکه له فه‌رمانده‌یی پاسه‌وانی سنور. ئیمه ته‌کنه‌لۆژیای زانیاریمان هه‌یه، به‌شی درۆنمان هه‌یه، وه خودی درۆنه‌کانیشمان هه‌یه، به‌لام مه‌ودای فرینی سنورداری نیوان 5 بۆ 6 کیلۆمتریان هه‌یه. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا، بۆ ئه‌وه‌ی بتوانریت سنوره‌که به‌ قوولی ئاسایش بکریت، ئه‌رکی هه‌والگری ئه‌نجام بدریت و ئامانجه‌کان له دیوی سوریای سنوره‌که یاخود به‌دریژایی هیلی سنوری نیوان بنکه سنورییه‌کان ئامانجه‌کان بگرن و چاودێری بکه‌ن، پنیوستمان به‌ درۆنی مه‌ودا فراوانتر و کاتی فرینی درێژتر هه‌یه.

یونپاس: ئایا ئیوه چه‌ندیک له به‌ده‌ستخستی ئه‌م ته‌کنه‌لۆژیایانه نزیکن؟

فه‌ریق ئه‌لسه‌عیدی: هه‌ولی به‌رچاوا له لایه‌ن ده‌وله‌تی عێراق و له‌لایه‌ن سه‌رۆک وه‌زیران و وه‌زیری ناوخبۆ پاپه‌شتیکردنی فه‌رمانده‌یی پاسه‌وانی سنور له ته‌واوکردنی مه‌رجه‌کانی پاراستنی سنوری عێراق و بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی ئه‌و پیداو‌یستیانه له ئارادان. من دنیام، ئه‌وه‌ی که له سالی پراپروودا له رووی پرۆژه‌کانی شووراوه بینیمان له میژووی ده‌وله‌تی عێراقدا هیچ پیشینه‌یه‌کی نییه. ئیمه هه‌ولی به‌رچاوامان داوه و بۆ یه‌که‌م جاره پرۆژه‌ی گرنگمان له‌سه‌ر سنوره‌کان جێبه‌جێکردوو، به‌ تابه‌تی له‌سه‌ر سنوری عێراق و سوریا. ئیمه به‌ سه‌ختی کارده‌که‌ین و سنووری عێراق و سوریا مان به‌ سیسته‌میکی نمونه‌یی به‌ر به‌سه‌ر کردوو، که نزیکی 340 کم درێژه، خه‌نده‌قیکی 3 مه‌تر پان و 3 مه‌تر قوول، ته‌پۆلکه‌یه‌کی زه‌مینی 3 مه‌تر به‌رز و پاشان زنجیره‌یه‌ک ته‌لبه‌ندی درکاوی له‌خۆده‌گریت. له هه‌ر 1,000 بۆ 1,500 مه‌تریک خالی به‌هێزکراو و تاوه‌ری کۆنکریتی هه‌ن. کامیترای پله‌ی گه‌رمی به‌دریژایی سنوری

په‌سه‌ند بکه‌ن، به‌دیاریکراوی کاتی عێراق پێشتر ژماره‌یه‌کی زۆر له هاوڵاتیانی خۆی بۆ که‌مپی ئه‌لجه‌دا له موس‌ل گواسته‌وه.

یونپاس: ئایا عێراق بۆ ئاسایشکردنی سنوره‌که هیواخوازه چ جوړه ته‌کنه‌لۆژیایه‌کی به‌ده‌ستبگات؟

فه‌ریق ئه‌لسه‌عیدی: ئیمه به‌دوای ته‌کنه‌لۆژیای پێشکه‌وتووی هاوشیوه‌ی ئه‌وانه‌ی له ولاتی دیکه‌ی ناوچه‌که وه‌کو سعودیه و ئه‌رده‌ندا به‌دیوه‌کری، ده‌گه‌ریین. ئه‌مه‌ش کامیترای پێشکه‌وتووی ژۆر سور، رادار بۆ ده‌ستنیشانکردنی مه‌ودای دوور و ته‌کنه‌لۆژیای بۆ ده‌ستنیشانکردنی ئامانجه‌ زه‌مینیه‌کان له‌خۆده‌گریت. ته‌کنه‌لۆژیای یه‌که‌م تابه‌ته به‌ ده‌ستنیشانکردنی مرۆف، ئۆتۆمبیل و ته‌نه جولاوه‌کان، ته‌نانه‌ت ئاژه‌له‌کانیش. راداری وه‌ها هه‌ن که به‌ وردی له‌گه‌ل ئامانجه‌ زه‌مینیه‌کاندا مامه‌له‌ ده‌که‌ن، کامیتراکان راده‌گرن و ئاراسته‌یان ده‌که‌ن و کاری مرۆپی که‌م ده‌که‌نه‌وه. که‌واته پنیوستمان به‌ کامیترای پاشان رادار هه‌یه، دواتر درۆن و هه‌سته‌وه‌ره‌کان. زۆر ناوچه و ولات سنوری زیره‌ک و هه‌سته‌وه‌ریان هه‌یه که جوله‌ ده‌ستنیشان ده‌که‌ن، به‌لام یه‌که‌م کاری له‌پیشینه‌ بریتییه له چاودێریکردنی سنوره‌کانمان به‌ کامیترای پێشکه‌وتوو. درۆنه‌کان له دووره‌وه ئاسایش دابین ده‌که‌ن، رووبه‌ریکی فراوانی سنوره‌که به قوولی و پانی ئاشکرا ده‌که‌ن.

یونپاس: ئایا فه‌رمانده‌یی پاسه‌وانی سنور درۆنه‌کان به‌رپه‌وه‌ده‌بات یاخود ئه‌م ئه‌رکه به‌ فرۆکه‌وانی سوپا یاخود هێزی ئاسمانی سپێردراوه؟

فه‌ریق ئه‌لسه‌عیدی: ئیمه لێره‌دا باسی درۆنی بچووک ده‌که‌ین،

فه‌ریق محهمه‌د
ئه‌لسه‌عیدی
(ناوه‌پاست) له‌گه‌ل
شانده‌که‌ی سه‌ردانی
باره‌گایه‌کی ناوچه‌یی
گومرک و پاراستنی
سنوری ئه‌مریکا ده‌که‌ن،
له مانگی تشریف
یه‌که‌می 2023.
ده‌سته‌ی یونپاس

سوریا جیڭیرکراوه، یهک له دواى یهک، ته وای سنوره که ده گرتتهوه. پرۆژه گرنه که ییستا بریتیه له دانانی دیواریکى کونکریتی له سهر سنورى نیوان عیراق و سوریا. ئەم دیواره بۆ ږیگرکردن له دزه کردن و قاچاچییه تی و بۆ بهیزکردنی ئەو پینگه بهرگرییه که دواى ته وایبوونی زیاتر له 140 کم به درزیایی سنورى عیراق و سوریا هه مانه، بهر بهستیکی نمونه ییه. ههروهها ده مه ویت ناماژه به خالیکی تری گرنگ بکه م. فه رمانده یی پاسه وانی سنور کارگه یه کی کونکریتی ناماده کراو که دیواری بهر بهست دروست ده کات بهر پۆه ده بات، وه کارکردن له سهر هینلی سنور له چیاى شه نگاله وه بهر وه ره بیعه بهر ده واهه. ئەمه ئەو سیستمه شووراییه یه که له سهر سنورى سوریا دامان مه زاناند. ئەمه هه مان ئەو سیستمه یه که ټیمه له دیوی ئیرانه وه دایده مه زینین. ټیمه کامیرای پله ی گهرمیمان له ناوچه ی ره ئس ئەلبیسه له به سروه هه تا پارێزگای سلیمانی داناه و ته وای ئەم ناوچه یه مان به کامیرای یهک له دواى یهک دا پۆشيووه. ههروهها له سه رانسهری هه ریمه که تاوه ری کونکریتی مان هه یه. به هه مان شیوه ده ستمان به دروستکردنی بنکه ی پۆلیس و پاشکۆ بۆ سنورى عیراق کردوو. ده کریت به سهر سى به شدا دابه ش بکرین: یه که میان سنورى ټیمه یه له گه ل تورکیا و ئیران. عیراق له گه ل کومپانیاکاندا بۆ دروستکردنی 240 بنکه ی پۆلیسی به درزیایی ته وای سنورى عیراق له گه ل هه موو ولاتانی دراوسید، ده ستی به ئەنجامدانی گریه ست کردوو. ئەمه شه ده سته و تیکی مه زنه. سه باره ت به سنوره که مان له گه ل ئیران، ټیمه له پارێزگای میسان دوو پرۆژه مان به درزیایی 200 کم هه یه، یه که میان بریتیه له تله بندیکى ئاسایشی درکواى، و ئەوه ی تریان بریتیه له تله بندى PRC، که گه یشتوو نه ته دوا قوناغه کانی ته وایبوون. به درزیایی سنورى عیراق و ئیران له ئەلشه یه وه بۆ سلیمانی ږنگایه کمان دروست کردوو که درزییه که ی 650 کم و هه زاران مینی به جیماوی جهنگی ئیران و عیراقمان هه لگرتوو ته وه و ئەمرۆش شوورامان له سهر دروست کردوو. هه ولى بهرچا و له سهر هه موو سنوره کانمان له ئارادایه.

یونپاس: ئایا پاسه وانی سنور چ مه شقیکی تایبه ت وهر ده گرن؟

فه ریق ئەلسه عیدی: دواى ته واکردنی خولی خویندن، ده رچووی کۆلیژی پۆلیس یاخود په یمانگای بالآ ناوی خوئی له خولیکی تایبه تمه نندا تۆمار ده کات، پاشان له ماوه ی خزمه ته که پیدایه دواى هه ر پله بهر زکردنه وه یه که چه ند خولیکی ده خوینیت. به هه مان شیوه، سه رجه م ئەندامانمان ناویان له خولی ئاسته کاندای تۆمار کردوو. ټیمه له فه رمانده یی پاسه وانی سنور چوار قوتابخانه مان هه یه که بۆ مه شقی پیکردنی هه ر پۆلیکی نوئی و فیکردنی خوله کانی گه شه پیدان کارده که ن، ههروهها ئەو خولانه ی که له مه نه جی مه شقی تایبه تمه نندا هاتوو. بۆیه پرۆسه ی ناماده کردن و په ره پیدانی ئەفسه ر و ئەندامانی هیزه سنوریه کان به درزیایی سأل بهر ده وام ده بییت.

یونپاس: چۆن پاسه وانی سنور زانیاری هه واکری ناوخوی له گه ل ته وای ده زگا ئاسایشیه کانی ده و له تدا هاوبه شی پیده که ن؟

فه ریق ئەلسه عیدی: به دلنیا یه وه، فه رمانده یی پاسه وانی سنور به شیکه له پیکهاته ی ئاسایشی ده و له ت. ټیمه ئاستیکی بهرزی هه ماهه نگیمان

هه به، ههروهک لقه کانی تر، په یوه ستمین به فه رمانده یی پاسه وانی سنوره وه، که وه زاره ت و ئۆپه راسیۆنه هاوبه شه کانه. بۆیه ټیمه زۆر به ی ئەو راپۆرت ه هه واکریانه ی که په یوه ندیدارن به سنوره وه له م ږیگه یه وه و له ږیگه ی هه واکری ئۆپه راسیۆنه هاوبه شه کانه وه ده گات به ده ستمان. ټیمه له هه موو ده زگاکانی هه واکرییه وه راپۆرتمان به ده ست ده گات.

یونپاس: ئایا ئۆپه زانیاری هه واکری ده زگاکانی دیکه تان بۆ پچراندنی ئۆپه راسیۆنه کانی قاچاچییه تی مادده هۆشه ره کان یاخود چه ک به کاره پناوه؟

فه ریق ئەلسه عیدی: به دلنیا یه وه سنورى سوریا له لایه ن ده زگا هه واکرییه کانی تری وه کو ده زگای ئاسایشی نیشتمانی و ده زگای هه واکری نیشتمانی عیراقه وه چاودێری ده کریت. ژماره یه کی زۆر له ئۆپه راسیۆنه سه رکه و توه کان له ژیر پۆشایی زانیاری هه واکری پشوه خته ئەنجام دراون. بۆ نمونه، ټیمه له سهر سنورى ئیران له سهر راپۆرتی دروستی هه واکری له لایه ن ده زگای ئاسایشی نیشتمانییه وه سه باره ت به باریک له شه شیش ئەرکیمان ئەنجامدا. هه واکری بۆ به قاچاچییانی له ئیرانه وه له ږیگه ی شه تولعه ره به وه به ئەرکیکی هاوبه ش له گه ل ده زگای ئاسایشی نیشتمانی له به سه ر ږیگری لیکرا. زانیاریه که له لایه ن ده زگای ئاسایشی نیشتمانییه وه دا بینکرا و هیزی جیه جیکار بریتی بوو له پاسه وانی سنور. ئەم هه ماهه نگیه پشیه یه بهرزه هه میشه ده بیته ده ره نجامی ئۆپه راسیۆنی سه رکه و توه له به دوا داچوون بۆ قاچاچییه کانی مادده ی هۆشه ره یاخود که ره سته ی تر که قاچاچییه کان هه و له ده ن به یه ننه ئەودیی سنوره کانه وه.

یونپاس: ئایا ده توانیت ده رباره ی سه رکه و تهنه کان له وه ستانی تیرۆریستان و قاچاچییه کان له سهر سنور بدوینیت؟

فه ریق ئەلسه عیدی: سه رچاوه ی یه که می مه ترسی بریتیه له سنورى سوریا، له ئەلقایمه وه هه تا ره بیعه. ئەمرۆ، ټیمه بۆ بهر پۆه بردنی ئەم سنوره، ږیگریکردن له قاچاچییه تی و دزه کردن بۆ ناوه وه و ده ره وه ی عیراق بهر زترین ئاستمان به ده سته پناوه. شایه نی ئاماژه یه که له دوو سالی رابردوودا ئاستیکی بهرزی سه رکه و تهن له بهر پۆه بردنی سنوره کاندای به دیه پتراهه. له لایه ن هاوبه شه کانه وه پشتیوانیه کی به هیز له ئارادایه، وه ټیمه شه به په رۆشییه وه ده روائینه پشتیوانیه کانی ده زگای بهرگری که مکردنه وه ی هه ره شه کانی ئەمریکا (DTRA) له ئامپه ربه ندردیمان به سیستمیکی کامیرای ژیر سور، که بۆ ئەوه ی به شیکی زۆری ئەم سنورانه بگریته وه هه تا مه ودا ی 162 کم درزییه بیته وه. ئەمه شه له به ده سته پنیانی ئەنجامی مه زن له سهر سنوره کانمان له گه ل سوریا و ههروهها سنوره کانمان له گه ل ئیران یارمه تیده ر ده بییت. ټیمه ئەم سأل له ږیگه ی ئەم به هیزکردنه وه و ئەو رپۆشویانه ی که پیشتەر باسمان کرد، وه کو کامیتر، دانانی تاوه ری چاودێری، دروستکردنی بنکه سنوریه کان و به هیزکردنی یه که کان له ږیگه ی مه شقی و ناماده یی جهنگ و ناماده کاریی چاودێریکردن ئەنجامی مه زانمان به ده سته پناوه. به م چه شنه ټیمه ئاستیکی بهرزی بهر پۆه بردنی سنورمان له دژی ده سترزییکه ران و قاچاچییه کان به ده سته پناوه.

شاندى پاسهوانى
سنورى عىراق له
ويلايهتى فئيرجينييا
رؤژاوا سەردانى
ناوهندىكى گومرک
و پاراستى سنورى
ئەمريکا دەکات.
دەستەى يونيپاس

يونيپاس: پاسهوانى سنورى ئەردەن ھەولەکانى بەکارھېتايىن درۆن و پەرەشووتەوانەکان بۆ گواستەنەوھى ماددە ھۆشبەرەکان پوچەلکردووتەوھە. ئايا پاسهوانى سنورى عىراق ھەولى ھاوشىوھى پوچەلکردووتەوھە؟ ئايا ھەستەوھەرەکان دەتوانن دەستىشانىيان بکەن؟

ھاوبەشەکانەوھە سود لە ھەماھەنگىي بەرچاوا لەگەل ھەموو دەزگاکانى ئاسايش وەردەگرين، وە ھەرکاتىک داواى پآپىشتى بکەين، بەتايەتەى بۆ ناوچە وپرانەکانى دەرووبەرى ئەنبار و ئەلجەزيرە کە تپيدا شانەکانى داعش ناوبەناو خۆيان دەردەخەن، ھىزى ئاسمانى و فرۆکەوانى سوپا، لە پڻگەى ئۆپەراسىوئە ھاوبەشەکانەوھە پآپىشتى ھاوکات بۆ بەکەکانمان دايندەکەن.

يونيپاس: ئايا چى جۆرە ھەماھەنگىيەكى ئاسايشى لەگەل ولاتانى دىکە لە ناوچەکە بەردەوامى پئدەدەن؟

فەرىق ئەلسەعیدى: سنورەکانى عىراق لەسەر ئاستى فیدرالى مامەلەيان لەگەلدا دەکریت. بارەگاکانى فەرماندەبى پاسهوانى ولات لەپئناو سەرپەرشتىکردنى فەرماندەبى و بەرپۆتەبردنى ھەموو بەشەکانى سنورى عىراق لەگەل ولاتانى دراوسیدا بنیاتران. ئەمە سنورپکى 3,700 کم لەگەل شەش ولاتى دراوسى لەخۆدەگریت. سەبارەت بە ھەماھەنگىمان لەگەل دراوسىکان، ئيمە بۆ کارکردن لەگەل سەرۆک و فەرماندەکانى سنورەکانى ئەو وولاتانە ميکانيزمىکى تايبەتمان ھەبە، لە ئاستى ئەفسەرى پەيوەندىبەوھە دەست پئدەکات. ئەو بەرپرسىارە لە پەيوەندىکردن لەگەل ھاوتاکەى لە ولاتى بەرامبەر. ئەوان پەيوەندىي راستەوخۆ لەسەر ھەر رووداوپک کە لەسەر سنور رووبدات، دادەمەزړن. بۆ چارەسەرکردنى ھەر بۆشايىبەكى ئاسايشى، دەتوانن لە ناوچەبەكى گونجاوى ھاوبەشدا داواى کۆبوونەوھەبەكى دەستەبج بکەن. ئەفسەرى پەيوەندىبەکانى ناوچەى سنور ھەر شەش مانگ جارپک لەگەل ھاوتاکەى لە ولاتى دراوسى کۆنفرانسىکى ھەبە، ھەمان شت بۆ فەرماندەى ناوچەبى پاسهوانى سنور و ھاوتاکەى جئبەجئ دەبپت. فەرماندەکان سآلانە کۆنفرانسى ئالوگۆرپيان ھەبە، جارپک لە ولاتى بەرامبەر و جارپکيش لپرە، ئەمە جگە لە پەيوەندى بەردەوام لەگەل سنورەکانى

فەرىق ئەلسەعیدى: ئيمە ئاگادارى ئەم جۆرە ئۆپەراسىوئە نوپانەين لە سورباوھە کە ئەردەنبىەکان تپکيان شکاندوون. ئەم درۆنانە کەمپک لە يارىي مندالآن کە لە مالمە ھەلياندەدەن ئالۆزترن، بەھۆى خپرايى و قەبارە بچووکەبەبانەوھە چەکپک کە شوپنھەلگرتنيان و خستەنەخوارەوھيان سەختە. دەکریت ئەم شپۆزە لە ناوچە نيشتەجئبوونەکاندا کە لە بەکترەوھە نزىک کار بکات، بەلام بە دەگمەن گوندمان ھەبە بکەونە تەنیشت سنورە ئپودەولەتبيەکانەوھە. ئەمانە درۆنى بچووکن، کيلۆبەک يان کەمتر ھەلدەگرن و پئويستە خانووەکان لە نزىک يەکترەوھە بن. ئيمە دوو ناوچەى شارستانيمان ھەبە لە نزىک سنرى سوربا، واتە رەبىعە و ئەلقائىم، کە ھەولە ھەوالگربىەکان لەسەريان چر دەکەينەوھە. ھەرۆھابا بۆ پڻگرىکردن لە قاچاخچىبەتى و دزەکردن لە نزىکى گوندەکانى عىراق و ھىزەکانى سورباوھە، لە بەشى باکور و باشورى روبارى فورات لە باغوز دەستمان کردووه بە بنیاتنانى ديوارپکى بەرەبەستى کۆنکرپتى 12 کيلۆمەترى. وە لە بارەى بەکارھېتايى درۆنەوھە، تا ئبستا ھىچ ئاماژەبەک بۆ ھىچ مەترسىبەک لەئارادا نەبووه.

يونيپاس: ئايا ھىزى ئاسمانى عىراق و فرۆکەوانى سوپا چى رۆلپکى پشتموانى دەگپرن؟

فەرىق ئەلسەعیدى: ئيمە لە پڻگەى فەرماندەبى ئۆپەراسىوئە

ئەفسەرانى گومرک
و پاراستى سنورى
ئەمرىكا تەکنەلۇژىيە
نويى بەکارھېتراو
بۇ چاودېرىکردى
سنورەکان پيشانى
شاندى عىراقى
دەدەن.

دەستەى يونىپاس

ئەزمۇنى گەورە، تواناي مەزن و پشتبەستنى زۆر بە تەکنەلۇژىيە
ھاوچەرخەکان. ھەرۋەھا ئىمە دەربارەى چۆنىەتى مامەلەکردى ئەوان
لەگەل كۆچەران و پەنابەران و ناوچەى دەستبەسەرکردندا زىنارىمان
وەرگرت. تىبىنى ئاستى بەرزى پيشەى كارمەندەکانمان لە كارکردن لە
چوارچىۋەى ياسادا کرد.

يونىپاس: باس لە ھاوبەشىتان لەگەل ئەمرىكادا لە پشتىوانىکردى ھېزەکانى سنوردا بەكە؟

فەرىق ئەلسەعیدى: بەرنامەى پارەدارکردى بىانى سەربازى
ئەمرىكا (FMF) و دەزگای بەرگرى كەمكردنەوہى ھەرپەشەى
ئەمرىكا (DTRA) لە پشتىوانىکردى فەرماندەى پاسبەوانى سنوردا
پۆلىكى سەرەكى دەگىرن، چونكە فەرماندەى پاسبەوانى سنور
نويەراپەتى يەكەم ھىلى بەرگرى نىشتان دەكات. بۆيە ئەركەكى
لە ھەر دەزگایەكى ئاسايشى تر كەمتر نىيە؛ تەنانت رەنگە ھەرە
گرنگىرئىبان بىت. بەبن بەرپۆەبردنى سنور، ھىچ ولاتىك سەقامگىر
نايىت، چ لە پرووى ئاسايشىوہە بىت ياخود ئابورىيەوہە. بۆيە ئەم
پروانگىيە بە ھەمان شىۋە لە لايەنى ئەمرىكىيەكانىشەوہە بوونى
ھەيە. ئەو پالپشتىيەى بە فەرماندەى پاسبەوانى سنور بەخشاوہە
بەپى پىويست بووہ. سەرەتا، لە نىكەى 11 خولى مەشقا لە
ئەردەن مەشقمان بە ئەندامەكانمان کرد. ھەرۋەھا دەزگای بەرگرى
كەمكردنەوہى ھەرپەشە (DTRA) و پارەدارکردى بىانى سەربازى
ئەمرىكا (FMF) سنورەكانىان بە ئامىرى ئەندازىارى نايابى وەكو
بولدۆزەر، بارھەلگى گواستەوہى ئامىر و تانكى ئا و ئامىر بەند کرد.
لە ئاسودا پرۆژەى دەزگای بەرگرى كەمكردنەوہى ھەرپەشەى ئەمرىكا
(DTRA) بۆ داپۆشنى 162 كىلومەتر لە سنورى عىراق و سوريا
بە كامىرا، بوونى ھەيە. ئىمە پىويستىيەكى بە پەلەمان ھەيە بەو
سەرچاوانەى كە ئەمرىكا تەرخانى كوردوون و بەرز دەيانرختىن.
ئامىرەكانى ئەمرىكا لە بەرپۆەبردنى سنورەكانى سوريا و ئىران
بەشدارىيەكى بەرچاويان ھەيە. ئىمە بەوپەرى پەروشىيەوہە دەروانىنە
پەرەپىدائى ھاوبەشىيەكە، بەو پىيەى خزمەت بە بەرژەوندىيەكانى
ھەردوو ولات دەكات. ✦

ولتانى دراوسى. بۇ چارەسەرکردنى ھەر كېشەيەك كە لە دەروہى
بەرپۆەبردنى لىوا و فەرماندەكانى ناوچەكەدايىت، ئىمە بە شىۋەى
كەسى سەردانى سنور دەكەن. ئاستى ھەماھەنگى بەرزە. ئەم ولاتانە
لە پەيوەندىيەكانىان لەگەل عىراقدا نىازى دلسۆزانەيان ھەيە. ھەموو
ئەوانەى لە بەرپۆەبردنى سنورەكان بەرپرسن، كە لە ئىرانەوہ دەست
پىدەكات بۇ كۆەيت، سەودىيە، ئەردەن، ھەرۋەھا باشورى سوريا،
ئاستىكى بەرزى ھەماھەنگى بەدەيدەكەن.

يونىپاس: تىروانىنت لەسەر سەردانەكەت بۇ بارەگای گومرک و پاراستى سنورەكانى ئەمرىكا لە شارى توكسۇن، لە ويلايەتى ئارىزۇنا چۆن بوو؟

فەرىق ئەلسەعیدى: ئىمە سەردانى زياتر لە يەك شوئىمان کرد،
لەئىواندا يەكېك لە دەروازە سنورىيەكان، كە زۆر سودبەخش بوو.
ئەوان لە دەروازە سنورىيەكاندا نىشانىان داين چۆن كاردەكەن، كە
برىتى بوو لە دەروازەيەكى سنورى ئىوان ئەمرىكا و مەكسىك بۇ
خەلک و كالا. ئىمە دەربارەى ميكانىزمەكەيان بۇ پشكىنى ئۆتۆمبىل
و كالاكان، بەتايەتى ئەو سەوزانەى كە لەم دەروازەيەوہ دەچنە
ژوورەوہ، وە بە ھەمان شىۋە دەربارەى ميكانىزمەكەيان بۇ پشكىنى
خەلک زانىاريمان وەرگرت. سوودىكى بەرچاومان لە ئەزمونەكە
وەرگرت. لە ويلايەتى ئارىزۇنا، سەردانى بارەگای فەرماندەى و
بەرپۆەبردنمان کرد، كە بەرپرسارن لە سنورىكى درىژەوہبووى 400
كىلومەترى، كە تىيدا پوونكردەنەوہيان لەسەر پۆلى ناوہندەكە پىداين.
ئىمە سەردانى ھىلى سنورەكەمان کرد، خالىك بە درىژابى سنورى
ئارىزۇنا، وە ئوانىش نىشانىان داين كە چۆن كار دەكەن. بە ھەمان
شىۋە دەربارەى ئەندازىارى، نەخشەسازى و كارابى دىوارى جىاكەرەوہ
زانىاريمان وەرگرت. بە ھەمان شىۋە سەردانى ناوہندى بەرپۆەبردنى
مەيدانىمان کرد، كە چاودىرى مەوداپەكى 30 كىلومەترى دەكات. ئەوان
لەسەر سىستەمى بەرپۆەبردن و كامىرا زانىارىان پىداين. ھەرۋەھا ئىمە
ئەمرىكىيەكە چۆنىەتى مامەلەكردنىان لەگەل تونىلەكانى قاچاخچىتى
پوونكردەوہ، پاشان لە نىك دەروازەى پەرىنەوہكە سەردانى
تونىلەكمان کرد. ئىمە لە رىكارەكانىان لەسەر سنور زۆر شت فېربووين:

هه ماھه نگی جیهانی

هاوکاری

ئاسایشی ناوچهیی دهکات

دکتور ئەنوەر قەرقاش، راویژکاری دیپلۆماسیی سەرۆک، ئیمارات

گفتوگۆی

مەنامە بۆ ئالوگۆری تېروانینەکانمان لەبارەى جولەى ئاسایشی ناوچهیی و جیهانی، سەکۆیەکی گرنگمان پێشکەش دەکات. من باوەڕم وایە ئەم جۆرە گفتوگۆیانە زۆر بەنرخن، بە تاییبەتی لەم ساتەوختە گرنگەى ناوچهکەمان لە ژێر رۆشنایی جەنگ لە غەززەدا.

ئەم جەنگە بوو تە هۆکاری قەیرانیکی مەزۆی توندگیر، کە خواستەکانی سەقامگیری لە ناوچهکەمان دەخاتە ژێر پرسیارەوه و ئالنگاریی ستراتیژیی نوێ لەسەر ئاستی جیهانی دروست دەکات. لە کاتیگدا رەنگە زۆر زوو بێت بۆ زانیی ئەوهی چۆن ئەم قەیرانە کاریگەری لەسەر پێرەوی پەيوەندییە ناوچهیی و ئیودەولەتییەکان دەبێت، بە ئەم درککردن بەوهی لە سالانی داھاتوودا کاریگەری دەبێت، گرنگە. من بۆ چەند خولەکیک دەمەوێت دەربارەى ئاراستەکردنی مەملاتی جیهانی بدویم. لە دوایین لیدوانمدا لە گفتوگۆی مەنامە لە سالانی 2019، باس لەوه کرد کە چۆن ئیمە نزیکیبووین لەوهی بە سیستەمیکی جیهانیی خۆگۆنجینەوه بەجینە ناو سالانی 2020-هەکان، سیستەمیکی جیهانی کە پێدەچوو ئاراستەبەکی روونی نەبێت، سیستەمیکی جیهانی کە ئەگەری زیادبوونی کێرکی ئیوان زلەیزەکان تێیدا لە گەشەسەندندا بوو، لە ئیواندا لە رۆژەلاتی ناوہ راستا.

بگرە چەند مانگیک دواتر، پەتای کۆفید-19 لە سەرانسەری جیهاندا بڵاوبوووه، کە چینیکی زیادەى نادلنیایی خستەسەر چوارچۆی ستراتیژی جیهانی و ئابووری جیهانی هەژاند. هەر وہا جەنگ لە ئۆکرانیا بەهۆی کاریگەرییە گەورەکانی لەسەر تەواوی ئابووری جیهانی، بە هەمان شێوه ئاسایشی خۆراک و وزە، نادلنیایی جیۆپۆلەتیکی زیاتر کرد.

بە هەمان شێوه ئەمانە بەهۆی رەوتی سیستەمییە باوه فراوانەکانی وەکو گۆرانی کە شۆههوا، سروشتی جیهانە هاوچەرخی پێکەوه بەستراوهکەمان، و کاریگەریی سیاسی، ئابووری و ئاسایشییەکانی کێرکێن لە جیهان و لە بواری تەکنەلۆژیادا پێکدێن. شێوازی ئاراستەکردنی ئیمە بۆ دۆخە باوهکان داھاتوومان بنیات دەنێت. من دەمەوێت سەبارەت بە گۆرانی داينامیکی سیاسەتی جیهانی و رۆژەلاتی ناوہ راست، جەخت لەسەر چەند خالیکی گرنگ بکەمەوه. رۆژەلاتی ناوہ راست ئاشنای ئەو جۆرە کێرکێن جیۆپۆلەتیکییەکانەیه کە سیستەمی ناوچهکە پێکدەھێنن. لە راستیدا یەکیک لەو ئالنگارییە سەرەکیانەى کە رووبەرۆوی دەبینەوه، گۆرانی داينامیکیی سیاسەتی جیهانییە.

ئیمارات بۆ یارمەتیدان لە
سەقامگیرکردنی رۆژەلاتی ناوہ راست
هەولێ بەشداریکردنی بەردەوامی
هاوبەشە ئیودەولەتییەکان دەدات

سەربازانی ئیماراتی له کهرتی 11ی چیبای دزه ده‌کهنه ناو سه‌نگه‌زنگ له مه‌شقی ته‌قه‌کردنی پاسته‌وخۆدا له میان به‌شداریکردن له مه‌شقی تاماده‌ی هاوبه‌ش له مانگی شوپاتی 2023. رالیډ جه‌سۆن ویلج/فهرمانده‌ی سوپای ئەمریکا

ئېمە زۆر باش لەو تېدەگەين كه سىستەمىكى ئىودەولەتى پىشپوت
 گومانى تىدا نيه بەسەرماندا دەبارىت و كارىگەرى لەسەر ناوچەكەمان
 دەپت. ئەمە شتىكە كه دەپت مامەلەي لەگەل بكەين، جا دەربارەي
 ئەوە بىت كه چۆن كىبرىكى جىوۆلەتىكى ئىوان زلەپزەكان لە رۆژەلاتى
 ناوہراستدا پەردەسەنپت، كىبرىكىكە كه ئېمە نامانەوېت پىناسە بكرىت،
 يان پىرسىارەكان بىت كه سىستەمى ئىودەولەتى چۆن دەبىت لە چەند
 رۆژىك دواي كۆتايى هاتنى شەپەكانى ئۆكرانىا و كەرتى غەزە.
 گواستەوہ بۆ سىستەمىكى ئىودەولەتى كه تادىت دابەشبووہ، لە
 بەرژەوہندى كەسدا نىيە. ھەرۋەھا زيادبوونى نادلىنايى لە سەرانسەرى
 رۆژەلاتى ناوہراستدا نىيە، ناوچەيەك كه بەم دوايە سەختىرىن دەيەي
 خۆي لەگەل بەناو بەھارى عەرەبىدا ئەزمون كىردووہ و مەترسىيەكانى
 پەرەسەندن و بەرزبوونەوہى بۆشايى دەسەلات مەترسىيەكى بەردەوامە.
 لەم كاتە تەموؤاويە لە كاروبارى جىھانى و ناوچەيىدا، و لە جىھاننىدا
 كه بە گۆرانكارىي خىرا و زيادبوونى كىبرىكى ديارى كراوہ، زۆر گرنگە كه
 رۆژەلاتى ناوہراست بە وردى بەردەوام بىت لە دارىشتى رېرەويك بۆ
 دەستەبەركردنى سەقامگىرى و خۆشگوزەرانى و ناشتى بۆ گەلانمان.
 لە چەند سالى رابردودا كۆمەلەي نىشانەي ئومىدبەخشان بىنى،
 بەو پىيەي دەولەتانى رۆژەلاتى ناوہراست پىكەوہ كاربان كىردووہ
 بۆ دۆزىنەوہى رېگەچارە بۆ كەمكردنەوہى كىشەكان و بنىاتنەوہى
 پەيوەندىيەكان و گرنگىدان بە ئامانجە ھاوبەشەكان. ھەرچەندە ئەم
 پىشكەوتنە نايەكسان بوو، بەلام ھىوامان نوپىكردەوہ كه رۆژەلاتى
 ناوہراست بۆ سالانى داھاتوو رېگايەكى نوئ دادەريژىت. شەپى غەزە
 نوئىنەرايەتى پاشەكشەيەكى جەدى دەكات، بىن گومان، بۆ ھەولەكانى
 كەمكردنەوہى پەرەسەندن لە ناوچە فراوانەكەدا.
 پىويستە رېگىر بىكەين لە گىرانەوہى دووبەرەكى لە ناوچەكەدا
 و رپووبەرووى توندرووى بىيەوہ بە ھەموو شىوہكانىوہ. لە كاتىكدا
 ئېمە بەسەختى كاردەكەين بۆ وەستاندى شەپەكان، كارى لەپىشنىيەي
 دەستبەجى دەستبەجى بەدەستھىننى دەستراگەبىشتىكى مرؤبى بەردەوام
 و بىن سنورە بۆ غەزە و فرىاگوزارىيەكى بەرچاوہ بۆ كەمكردنەوہى
 نازارەكانى ھاولائىيانى مەدەنى لە غەزە.
 لە بەرامبەر ئەم پىويستىيە سەختەدا، ئىماراتى يەكگرتوى عەرەبى
 (ئىمارات) بە شىوہەكى بەرچاو ھەولە مرؤبىيەكانى خۆي بۆ پالپىشتىكردنى
 خەلكى غەزە چركىردووەتوہ، ئەك تەنھا بە زيادكردنى پابەندبوونە
 دارايىيەكانمان، بەلكو بە ھاودەنگى لەگەل تىمە پزىشكىيەكان لە غەزە
 بۆ دامەزراندنى نەخۆشخانەيەكى مەيدانى فرىاگوزارى لەوئى و بە بردنى
 مندالان لە غەزەوہ بۆ ئىمارات بۆ چارەسەرى پزىشكى.
 لەم دوايىيەدا 90 مندالى برىندارمان بە فرۆكە گواستەوہ بۆ ئەبوزەبى
 و ئەمەش بەشېكە لە پابەندبوونمان بۆ پىشكەشكردنى چاودىرىيەكى لەو
 شىوہە بۆ ھەزار مندالى برىندارى غەزەيى. بىنگومان ئەمە دلۆپىكە لە
 زەرياي ئەو شانەي كه غەزە پىويستى پىيەتى. بەلام دەپت ھەموومان
 پىكەوہ كاربەكەين بۆ ئەوہى ھەولە مرؤبىيەكان گرنگ و بەردەوام بىت.
 ئىستا كاتى ئەو ھاتووہ براونىنە داھاتوو و چەند پىرسارىكى
 قوول و دروست بكەين. ئايا سەرەراي قەيرانى ناوچەيى، دەتوانىن
 تەوژمى بەرەوپىشچوون بپارىزىن؟ وە لە ژىر رۆشنايى شەپى غەزە و
 كارىگەرىيەكانى، ئايا ئېمە دەتوانىن بۆ دۆزىنەوہى چارەسەرى بەردەوام بۆ
 كەمكردنەوہى گرژىيەكان لە رۆژەلاتى ناوہراست بەيەكەوہ كاربەكەين؟

من لەو باوہردام وەلامى ئەم پىرسارىنە ئەوہى، كه دەپت ئېمە
 خۆراگرانە لەسەر رېگايەك بۆ بەرگرىكردن لە سەقامگىرى ناوچەكە
 بەردەوامىيىن، وە ئەوہش پىويستى بە ھەولەدانى بەردەوامى ئېمەيە
 بۆ يەكخستەنەوہى ناوچەكە، لەوانەش لە رېگەي پىشخستى پلانى
 نىشتمانىيەكانمان بۆ دەستەبەركردنى پىشكەوتن، وە لە رېگەي ھەولى
 ھاوبەش لەگەل ھاوبەشە جىھانى و ناوچەيەكان، بۆ پەرەپىدانى ستراتيژى
 درىزخايەن لەپىناو ناوچەكە. پىويستى ھاوبەشى متمانەپىكراو لە
 ناوچەكەدا بابەتىكى سەرەكىيە.

ئىمارات لە پابەندبوون بە ئاسايىش و سەقامگىرى ناوچەكەمان بە كاركردن لەسەر ئەجىنداي خۆشگوزەرانى ھاوبەش لەگەل دۆست و ھاوبەشەكان بەردەوامدەپت. بەم كارە، ئېمە لە گرنگىدان بە دامرگاندنەوہ، ھاوبەشىكردن، دىپلۆماسى و باشتىكردنى سەنجەكانمان لەسەر جىوؤابوورى بەردەوامدەيىن، لەبەرئەوہى خۆراگرى ئابوورى بناغەي تەندروستبوونى نەتەوہكانمان و ئامانجەكانى بەدەستھىننى سەقامگىرى ھاوبەشەكە سوود بە ھەمووان دەگەيەنپت.

پىرسگەلەك لە ناوچەكەدا بوونىان ھەيە كه پىويستىيان بە چارەسەرى
 بەردەوامە، لەوانە نايەكسانىي ئاستى ئابوورى كۆمەلايەتى و خواستەكان
 بۆ ناشتى و خۆشگوزەرانى لە ئىوان گەنجانى سەرانسەرى ناوچەكە. لە
 كاتىكدا ھىشتا بەشېك لەم پىرسانە دوورە دەست دەردەكەون، بەلام بۆ
 ئەوہى سەقامگىرىي زياتر بۆ رۆژەلاتى ناوہراست بھىننىن پىويستە
 چارەسەر بكرىن.
 ئىمارات لە پابەندبوون بە ئاسايىش و سەقامگىرىي ناوچەكەمان
 بە كاركردن لەسەر ئەجىنداي خۆشگوزەرانىي ھاوبەش لەگەل دۆست
 و ھاوبەشەكان بەردەوامدەپت. بەم كارە، ئېمە لە گرنگىدان بە
 دامرگاندنەوہ، ھاوبەشىكردن، دىپلۆماسى و باشتىكردنى سەنجەكانمان
 لەسەر جىوؤابوورى بەردەوامدەيىن، لەبەرئەوہى خۆراگرىي ئابوورى
 بناغەي تەندروستبوونى نەتەوہكانمان و ئامانجەكانى بەدەستھىننى
 سەقامگىرىي ھاوبەشەكە سوود بە ھەمووان دەگەيەنپت.
 ئەگەر بتوانىن لە رېگەي ھەماھەنگىي گشتىگر لەگەل ھاوبەشە
 ھەرىمى و ئىودەولەتىيەكاندا بە سەرکەوتوويى بەرەو ئەم ئامانجانە
 ھەنگاوبىننىن، پىموايە دەتوانىن ئاسايىشى ناوچەكە باشتىكەين و
 زەمىنەسازى بۆ رۆژەلاتىيكى ناوہراستى خۆشگوزەران و ناشتىخوازتر لە
 سالانى داھاتودا بكەين. ♦

ئاسايىشى وزه پەكسانە بە ئاسايىشى جىپھانى

ولتانی ئەنجومەنى ھاوکارى كەنداو پابەند دەبن بە ھەمەچەشنىكردى سەرچاوهكانى وزه

جاسم محمەد ئەلبەدەوى، سكرتېرى گشتىي ئەنجومەنى ھاوکارى ولتانی عەرەبىي كەنداو

سەرھتا

دەمەوېت بە دەربېرىنى سوپاس و پېزانىنى دىسۆزانەم بۆ سەرکردايەتېي شانشىنى بەحرەين كە بە مېھرەبانىيەو ميوانداری ئەم بۆنەيەيان كرد و بۆ ئەوہى قسە بۆ بەرپىزان بەكەم، رېز و شكۆيان پېنەخشىم. ھەرەوہا لە دابىنكردى ئەم سەكۆ گرنگە كە وەزىرەكانى حكومەت، دارپزەرانى سىياسەت، پىسپوران و كەسايەتییە خاوەن كارىگەرئىيەكان لەم كۆرەندە ناوازدەدا بۆ گفتوگۆكردىن لەسەر پرسە گرنگەكان لە تەوہرەكانى سىياسەتى دەرەوہ، بەرگرى و ئاسايىش لە رۆژھەلاتى ناوہراستدا كۆدەكانتەوہ، من دەمەوېت پېزانىنى خۆم ئاراستەى دامەزراوہى ئىئودەولەتى بۆ توپزىنەوہ ستراتىژىيەكان (HISS) و رېكخەرانى "گفتوگۆ مەنامە" بەكەم.

بە رووكردنە سەر بابەتئىكى چارەنووسسازى وەك سىياسەتى نوپى ئاسايىشى وزه، دەمەوېت جەخت لەسەر ئەوہ بەكەمەوہ كە ئەم بابەتە لە سىياسەتەكانى ولتانی ئەنجومەنى ھاوکارى كەنداو دا پېگەيەكى بالای ھەيە كە وەكو پايەيەكى سەرەكى لە كايەى جىپھانى نەوت و گازدا

خزمەت دەكەن، وە دۇنياكەرەوہى ئاسايىشى وزەن لە سەرانسەرى جىپھاندا ھەلسەنگاندىن بارودۆخى ئاسايىشى وزە لە جىپھانى ئەمرودا زۆر گرنگە، كە دەتوانرېت بۆ كۆمەلئىك ھۆكار بەرپىزىتتەوہ:

1. مەملەتئىي ئاسايى.
2. نەبوونى پلانى جىگەرەوہ.
3. ئەو گىپرانەوہى چەواشەكارىيەى كە دەلئىت سەرچاوهى وزەى جىگەرەوہ دەتوانرېت جىگەى سووتەمەنىي بەردىن بەررېتتەوہ.
4. سالانىكى زۆر لە كەم وەبەرھىتان.

بۆ چەندىن دەپەيە، ولتانی كەنداو بە بەردەوامى وەكو ھاوبەشى متمانەپىكرەوى وزە خۆيان سەلماندووہ، پابەندبوونى نەگۆرى خۆيان بۆ سەقامگىركردنى بازارەكانى وزەى جىپھانى نىشانداوہ. جىگەى سەرئىجە، لە ماوہى جەنگى ئىران-عىراق لە سالانى 1980-لەكاندا، سەرەراى

مهترسيه كان بۆ سەر كه شتيه كانيان، به شيكان بۆ پاراستني سهلامه تىي جولهي نوت ريشوئينى نوازهيان گرته بهر، له وانه ش گۆرپنى تۆماري كه شتيه نهوتيه كانيان.

وه له م دواييانه شدا، قهيرانى جهنگى ئۆكرانيا جهختى له سەر ئه و پۆله گرنگه كرده وه، كه ولاتانى ئه نجومه نى هاوكاريى كه نداو (GCC) له پاراستنى ئاسايشى وزه دا ده يگيرن. سهره راي ئالنگاريه مه زنه كان كه به رده وامن له دروستكردى سبهرى نادلنيايى له سهر بازاره كانى وزه، ولاتانى GCC خۆراگرى خۆيان نيشانداه و به رده وامى و سه قامگيريى داينكرديان پاراستوه. بۆ نمونه، رپره وه كانى بازگانيى نوت و گاز له ناوچه كه وه بۆ ئه روپا و شوينه كانى تر سه ريانه له دا.

و بهرودان به چاره سهرى وزه به رده وام، به رده پيدانى كرادريى كارامه يى وزه و پيشخستنى هه ماهه نكيى كه رتى تايهت له پرۆژه هاوبه شه كاندا. جگه له وهش، بۆ دلنيابوون له ئاسايشى وزه و گونجاوى دارايى، ولاتانى GCC دان به گرنگى داينكردى دريژخايه نى وزه نهريتيدا ده نين. سهره راي ئه وهش، شه ش ولاتى ئه ندام وزه نويبووه وه شيان په سه ندركووه، وه ك له پلانه كانى گه شه پيدانى نيشتمانى خوياندا نيشاندراوه.

تكايه بوام پييده ن تيشك به خمه سه ره ه نديك له پلان و پرۆژه سه ره كيبه كانى وزه ولاتانى ئه نجومه نى هاوكاريى كه نداو، كه هاو ده م له گه ل 17 ئامانجى گه شه پيدانى به رده وامى نه ته وه په كگرتووه كان (SDGs) هه نكاو ده نين، به تايهت ئامانجى ژماره 7: وزه گونجاو و خاوين، وه هاوته ريب له گه ل ريكه كه وتنامه ي پارس:

ده مه ویت ئامازه به وه بکه م که دانان به وهی که ئاسایشی وزه پیکهاتهیه کی دانه براوی ئاسایشی نیشتمانی و نیوده وه له تی پیکه ده هیئت زۆر گرنگه، وه هه ره له یه ک له ئاسایشی وزه دا ئامازه یه به نه بوونی ئاسایشی گشتی.

~ جاسم محمهد ئه له به ده وى، سكرتيرى گشتى ئه نجومه نى هاوكاري ولاتانى عه ره بى كه نداو

1. ستراتيجى 2050سى وزه ئيمارات كه بۆ گه بشتن به ئاستى پيداويستيه ئابووريه كانى ئيمارات و ئامانجه ژينگه ييه كان، وزه يه ك ده كا نه ئامانج كه تيكه له يه ك بيت له سه رچاوه كانى وزه نويبووه وه، ئه تومى و خاوين، وه ك ئه م شيوه يه ي خواره وه په ك ده خات: 44% وزه ي خاوين، 38% گاز و 12% خه لوزى خاوين.
2. به حه رين ئامانجى ئه وه يه هه تا سالى 2035 رپژه ي 20%سى وزه كه ي بۆ وزه نويبووه وه بگۆرپت و له سالى 2060 بگات به بيلايه نى كاربون. پلانه كه جيبه جيكردنى پرۆژه كانى وزه ي خۆر و با له خۆ ده گرت و ئامانجيه تى تا سالى 2025 رپژه ي 5%سى كاربه اى ولاته كه له سه رچاوه نويبووه كانه وه به ره مه مپه ئيت.
3. به پابه نديوون به وزه ي خاوين و به رده وامى، روانگه ي 2030سى سه وديه له به ره نكاربوونه وه ي ئالنگاريه كانى وزه و كه شوه وا پيشه نكه. تيشك ده خرپته سه ره چاره سه رى دا هپنه رانه ي وه كو سوپى ئابوورىى كاربونى (CCE) و ئاوپته يه كى وزه ي هه مه چه شتر، كه تيدا تا سالى 2030، رپژه ي 50%سى وزه له سه رچاوه نويبووه كانه وه به ره مه مدين.
4. له سالى 2022، عومان ئامانجيكى بۆ گه بشتن به ده ردانى سفري گازى ژه هراوى تا سالى 2050 راگه ياند و ده ستى به كه مكرده وه ي به كارهيانى سووته مه نى به ردين له ئاوپته ي وزه ي ناوخوييدا كرد. به پشتبه سن به شيكاريى پرۆژه ي بۆرى سووته مه نى جيهانى ئيستا، عومان له سه ر رپچكه ي بوون به شه شم گه وره ترين هه نارده كاريى هايدرو جين له سه ر ئاستى جيهان و گه وره ترين هه نارده كار له رۆژه لاتى ناوه راستدايه تا سالى 2030.
5. سه به رت به روانگه ي نيشتمانى قه ته ر بۆ سالى 2030، ئامانجى ئه وه يه تا سالى 2030 رپژه ي 20%سى كاربه له سه رچاوه ي وزه نويبووه وه به ره مه مپه ئيت.
6. له كو تاييدا، كوه يت ئامانجى ئه وه يه تا سالى 2035 رپژه ي 15%سى كو ي به ره مه ي كاربه اكه ي له سه رچاوه نويبووه كانه وه به ره مه مپه ئيت.

له هه مان چوارچووه دا، پيوسته جهخت له سه ر گرنگى پاراستنى ئاسايشى رپگا ئاوييه كان بکه ينه وه، كه يه كپكن له هۆكاره گرنگ و بنه رپه تيبه كان له مسۆگه ركردى ئاسايشى وزه له سه ر ئاستى ناوچه يى و جيهانى. ئه م رپره وانه تۆرى ده مارى گواسته وه ي ده ريايى كه دلنيايى ده دات له جولهي به ره مه مه كانى وزه بۆ بازارى جيهان، پيكه ده هيئت. ده كرت هه ره ره شه يه ك يان پچراپك له م رپره وانه دا بيبته هو ي په ككه وتنيكى سه خت له بازاره كانى وزه دا. بۆيه پيوسته ولاتان و رپكخراوه نيوده وه له تيبه كان بۆ پاراستنى ئه م رپره وانه له به رامبه ر هه ره شه سه ر بازاريه كان، چه ته ي ده ريايى يان كاره ساته ژينگه ييه كان هه وه له كانيان په كخه ن.

پيوسته جهخت له هه وه له بيوچانه ستراتيجيه كانى ولاتانى كه نداو له به هيزكردى ئاسايشى وزه دا بكرپته وه، له وانه بهرودان به سه رچاوه ي وزه نويبووه وه، وه به ره ينانى به هيز له تويزينه وه

جاسم محمەد
ئەلبەدەوى كوهبىق،
سكرتېرى گشتى
ئەنجومەنى ھاوكارىي
ولتاتنى عەرەبى كەندا،
لە كۆنفرانسى ئاسايشى
مەنامە لە مانگى تشرىف
دوومى 2023، وتار
پېشكەش دەكات.
دامەزراوى نۆدەولەتى بۇ
توتۇنەنە ستراتېيەكان

1. من دەمەوئىت پىئوستى بەپەلەى بەھىزكردنى ھەماھەنگىي نۆدەولەتى دووپات بکەمەو، لەوانەش پاراستنى ژىرخانى وزە و رېڭكاکانى گواستەو، بە ھەمان شىوہ پروبەروبوونەوہى ھەرپەشە ئەگەرىيەكان، ئاخۆ سەربازى بن باخود پەيوەندېدار بە ئەلىكترۆنى.
2. من دەمەوئىت دووپاتى بکەمەوہە كە بۇ دەستەبەركردنى ئاسايشى وزە، بەبى گويدانە ململاتىكانى ئىستاي وەك جەنگى پروسىا و ئۇكرانىا يان ئالنگارىيە كورتخايەنەكانى تر، روانگەى درىژخايەن پىئوستە. جگە لەوہش، پەرەپىدانی ھەماھەنگى و شەفافیەت لە نىوان بەرھەمھېنەران و بەكاربەران بۇ دۇنيابوون لە سەقامگىرى بازارەكانى نەوت زۆر گرنگە.
3. دەمەوئىت ئەوہ روون بکەمەوہە كە سەرەراى ھەولە پىزانراوہكانى ولتاتنى ئەنجومەنى ھاوكارىي كەندا، بۇ ھەماھەنگىكردن وەكو ئەندامى چالاک لە كۆمەلگەى جىھانى، چارەسەرکردنى ئاستەنگەكانى داھاتوو پىئوستى بە ھاوپەيمانىيەكى بەرفراوان و جىھانى ھەيە، چونكە ھەر پىچرانىك لە داىبىنكردنى وزەدا، بەبى گويدانە دۆخى گەشەسەندنىان مەترسى لەسەر ھەموو ولتاتان دروست دەكات.
4. وە لە كۆتايىدا، دەمەوئىت ئاماژە بەوہ بکەم كە دانان بەوہى كە ئاسايشى وزە پىكھاتەيەكى دانەبراوى ئاسايشى نىشتمانى و نۆدەولەتى پىكەھىيەت زۆر گرنگە، وە ھەر ھەلەپەك لە ئاسايشى وزەدا ئاماژەيە بە نەبوونى ئاسايشى گشتى. ✦

بۇ ماوہيەكى درىژخايەن دارىژەرانى سىياسەت لە ئابوورىيە پىشكەوتووہكاندا، ھۆشدارىيەكانى پىشەسازى نەوت و گازيان سەبارت بە نەبوونى وەبەرھىتان پىشكۆى خستووہ. ئەم دارىژەرانەى سىياسەت متمانەيەكى زۆريان خستبووہتە سەر سەرچاوى وزەى نۆپووہوہ. لەماوہى سالانى 2014 تا 2021، وەبەرھىتانى نەوت و گاز بەشپوہەيەكى بەرچا و كەمىكردووہ. بەم جۆرە، پىئوستىيەكى بەپەلە لە ئارادايە بۇ راستكردنەوہى ئەمە تا زامنى ئاسايشى وزە و داخستنى ھەر كەلنىپىك بكرىت. جىھان بۇ داھاتووہىكى نزيك بۇ داىبىنكردنى خواستى فراوانبوو، پىئوستى بە نەوت و گاز دەبىت.

ئەمە لە ئاسۆى جىھانىي 2023سى OPEC كە لەم دوايىانەدا بلأوكرايەوہ، تىشكى خراوہتەسەر. وادەردەكەوئىت خواست لەسەر وزە بە رىژەى 23% لە تىوان ئىستا و سالى 2045 بەرزتر بىتتەوہ، وە ھىشتا چاوپروان دەكرىت تا ئەو كاتە نەوت و گاز زياتر لە 50%سى پىداويستىيەكانى وزەى جىھانى داىبن بکەن.

ھەتا سالى 2045 بە تەنھا لە پىشەسازى نەوتدا، OPEC پىئوستى بە برى 14 ترىليۇن دۇلار لە وەبەرھىتان دەبىت، واتە نزيكەى 610 مليار دۇلار لە سالىكدا. ئەنجامدانى ئەمانە بۇ بەكاربەران، بەرھەمھېنەران، ئابوورى جىھانى و لە كۆتايىدا ئاسايشى وزەى جىھانى زۆر گرنگ.

بۇ ئەم مەبەستە، دەمەوئىت بەم چوار تىبىنيەى خوارەوہ كۆتايى بە وتارەكەم بھىنم:

ئاسیای ناوہراست لہ کھنداوی عہرہبی بہدوای ہاوبہشدا دہگہرپٹ

سہرکدہکانی ئاسیای ناوہراست و کھنداوی عہرہبی بۆ دیداری لوٹکھی مانگی تہموزی
2023 کۆدہنہوہ. دہرگای رۆژنامہوانی سعودیہ

دیداریک لہ شاری جہدہ، پھیوہندیہ ئابوری و کلتوریہکانی نیوان ناوچہکان بہہیزتر دہکات

دہستہی یونپاس

ولآتانی ئاسیای ناوہراست ماوہیہکی کہم لہ دوای روخانی پھیوہندیہ سؤقیہت
پھیوہندیہ لہگہل ولآتانی کھنداوی عہرہبیدا دامہزراند. لہ سہرہتادا بازرگانی وزہ،
گہشہپیدانی ژیرخان و پھیوہندیہ ئابوریہکان چہقی بابہتی بوون، پاشان ئەم پھیوہندیہ
بۆ لہخوگرنتی دہستپیشخہریہ سیاسی و دیپلۆماسیہکان و بہ ہمان شیوہش پھیوہندیہ
ئایینیہ ہاوبہشہکان پھرہیان سہند. لہ دوای داگیرکاری پروسیا بۆ سہر ئوکرانیا لہ سالی
2022، پھیوہندیہکانی نیوان ہردوو ناوچہک گہشہیہکی ہرچاوی بہخۆبہوہ بینیوہ.
رپورہسمی پھیوہندیہکانی دیداری ئەنجومہنی ہاوکاری کھنداو و ئاسیای ناوہراست
کہ لہ مانگی تہموزی 2023 لہ شاری جہدہ، سعودیہ بہرپۆہچوو، لہم ہاوبہشیہ
پھرہسہندووہدا ساتیکی و ہچرخانی گزنگ بوو. سہرکدہکانی 11 ولآت، لہ نیواناندا
سعودیہ، ئیمارات، قہتەر، کوہیت، بہحرہین و پینچ دہولہتی ئاسیای ناوہراست، بہشداریان
لہ دیدارہکدا کرد.

سعودیہ دیدارہکھی بۆ برہودان بہ ہاوکاریہ ئابوریہکانی نیواناچہیی، پتہوکردنی
پھیوہندیہ ئاسیہیہکان، پھرہپیدانی پھیوہندیہکان لہ کھرتی مرۆیی و گہران بہدوای
بوری ہماہہگی زیاتردا دہستپیکرد. بہ ہمان شیوہ پھیوہندیہ ہاوبہشہکان
لہ لایہن نہتہوہکانہوہ لہ ہردوو ناوچہک وکو بناغہیہک بۆ ہماہہنگی فرہلایہنہی
بہہیزتر یارمہتیدہر دہبن. بہ رابہرایہتی خاوەن پایہ سازادہی جینشین سہلمان بن حہمہد

و ناو؛ بره‌ودان به وزه‌ی سه‌وز؛ چاره‌سهرکردنی کیشه ژینگه‌بیه‌کان؛ و دامه‌زراندنی میکانیزی بازرگانی و وه‌بره‌پیمان ریچکه‌وتن.

نهم کۆبوونه‌وه‌یه‌ی سالی 2022 بوو به هۆی گه‌شه‌پیدانی پلانی چالاکیی هابه‌ش بۆ گفتوگۆی ستراتیزی و هه‌ماهه‌نگی له‌تیوان ولاتانی به‌شداربوو له‌سالی 2023-هوه‌هه‌تا 2027. دیداری که‌نداو و ئاسیای ناوه‌راستی 2023 پلانی کارکردنی هابه‌ش و هه‌وله‌کانی هه‌ماهه‌نگیی فره‌لایه‌نه‌ی چه‌سپاند.

په‌یوه‌ندییه‌کانی تیوان ئاسیای ناوه‌راست و نه‌نجومه‌نی هاوکاری که‌نداو

ریشه‌ی په‌یوه‌ندییه‌کانی تیوان ئاسیای ناوه‌راست و نه‌نجومه‌نی هاوکاری که‌نداو بۆ په‌یوه‌ندییه‌ میژووویی و ئاینیه‌کان ده‌گه‌رپته‌وه. سه‌رده‌می سۆقیه‌ت به‌هۆی جه‌نگی ساره‌دوه‌ نهم ناوچانه‌ی تاراده‌یه‌ک به‌ دابراوی هیشته‌بووه‌وه. له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا، روخانی په‌کیه‌تی سۆقیه‌ت نه‌وه‌ سه‌رکو‌تکردنه‌ ئاینیه‌ی که‌ له‌ ژیر حکومرانیی مۆسکۆدا له‌ ئارادا‌بوو، له‌ناوچوو و نه‌مه‌ش ریچکه‌ی به‌ ناوچه‌که‌ دا زیاتر له‌گه‌ل پۆژه‌لاتی ناوه‌راستدا نزیک بینه‌وه. کرانه‌وه‌ی سنوره‌کان له‌ دوا‌ی روخانی په‌کیه‌تی سۆقیه‌ت نه‌ک به‌ ته‌نا سه‌رنجی بازرگانیکردن و وه‌به‌ره‌پمانی به‌لای خۆیدا راکیشا به‌لکو په‌یوه‌ندییه‌ کلتوو‌رییه‌کانیشی له‌گه‌ل ولاتانی عه‌ره‌بی زیندو‌کردنه‌وه. له‌ کاتیکدا بازرگانیی تیوانوچه‌یی به‌ شیوه‌یه‌کی نه‌ریتی کالاکانی وه‌کو به‌ره‌مه‌می کشتوکالی، قوماش و شومه‌کی به‌ره‌م هینراوی له‌خۆگرتبوو، وه‌به‌ره‌پمانه‌کانی ولاتانی که‌نداو له‌ ئاسیای ناوه‌راستدا به‌ شیوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی له‌ ناوه‌راستی سالانی 1990-هوه‌ له‌ وه‌دا چرپووه‌وه. بۆ نمونه، سندوقی سامانی سه‌روه‌ریی ئیمارات، موباده‌له، له‌ په‌ره‌پیدانی پڕۆژه‌کانی ژیرخانی وزه‌ له‌ ناوچه‌که‌دا وه‌به‌ره‌پمانتیکی

ئه‌لخه‌لیفه‌ ئالسعود، دیداره‌که‌ جه‌ختی له‌ گرنگی هه‌ماهه‌نگی له‌ چاره‌سهرکردنی ئالنگارییه‌کانی ئاسایشی وزه‌ و زنجیره‌ی به‌ره‌مه‌پیمانی جیهانی کرده‌وه.

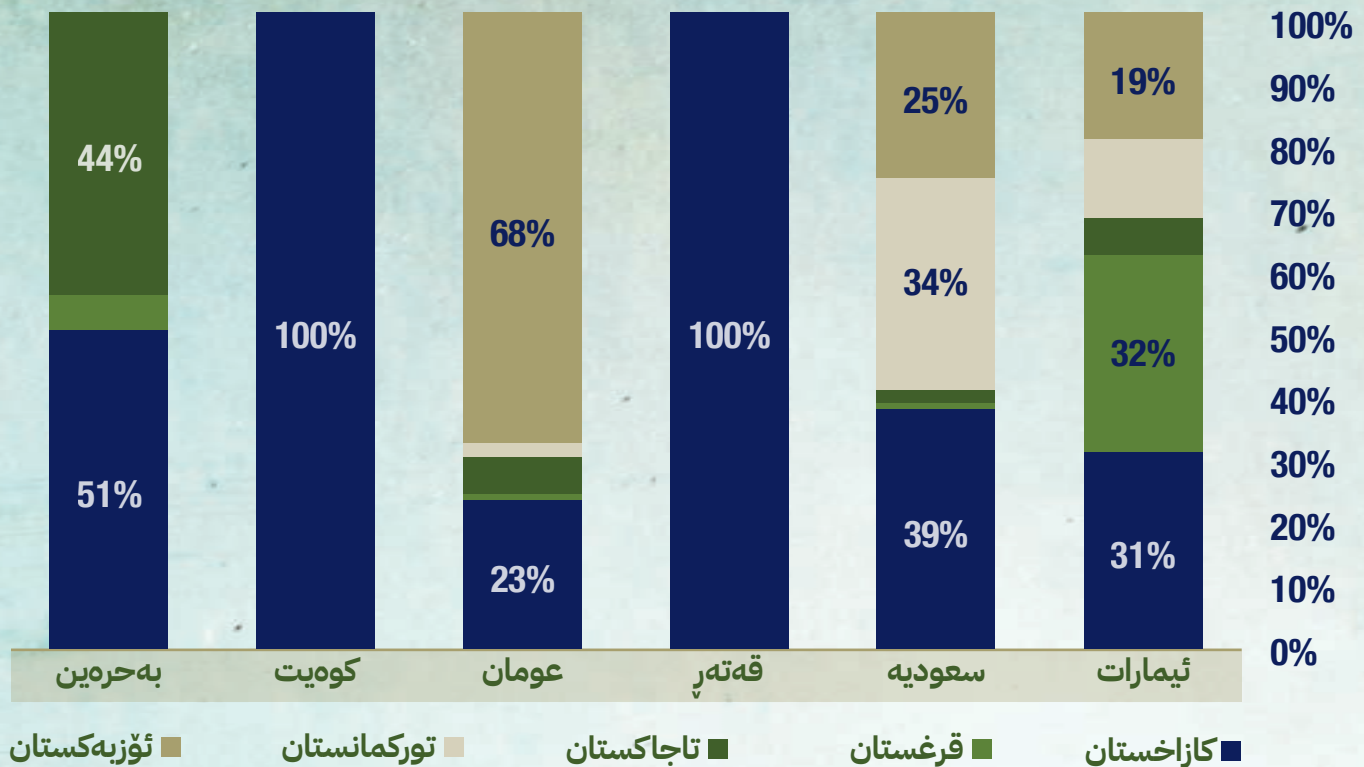
له‌ دیداره‌که‌دا به‌یاننامه‌ی هاوبه‌ش، که‌ جه‌ختی له‌سه‌ر به‌هێزکردنی په‌یوه‌ندییه‌ ستراتیزی و سیاسیه‌کان، فراوانکردنی هه‌ماهه‌نگیه‌ ئابوو‌رییه‌کان، به‌ره‌پیشبردنی ئاستی بازرگانی و وه‌به‌ره‌پیمان و بنیاتنانی په‌یوه‌ندیی کولتوو‌ریی نزیک کرده‌وه، پلاوکرابه‌وه. جیگری وه‌زیری ئۆزبه‌کستان به‌خرومچۆن ئالۆتیف دیداره‌که‌ی به‌ میژووویی وه‌سف کرد و تیشکی خسته‌ سه‌ر پۆلی له‌ بنیاتنانی شیوازیکی نوێ هه‌ماهه‌نگی تیوانوچه‌یی له‌ تیوان ئاسیای ناوه‌راست و ده‌وله‌تانی نه‌نجومه‌نی هاوکاریی که‌نداو (GCC) (به‌حهره‌ین، کوه‌یت، عومان، قه‌ته‌ر، سه‌عودیه‌ و ئیمارات).

"به‌ له‌به‌رچاگرتنی دوخی سه‌ختی تێوده‌وله‌تی، هه‌ماهه‌نگی تیوان ولاتانی ئاسیای ناوه‌راست و ده‌وله‌تانی نه‌نجومه‌نی هاوکاریی که‌نداو (GCC) گرنگیه‌کی ستراتیزییه‌ هه‌یه‌." نه‌وه‌ قسه‌ی ئالۆتیف بوو.

دیداری داها‌توو‌ی نه‌نجومه‌نی هاوکاریی که‌نداو (GCC) و ئاسیای ناوه‌راست، که‌ بریاره‌ له‌ سه‌مه‌رقه‌ند، ئۆزبه‌کستان به‌رپۆه‌بجیت، پابه‌ندبوونی زیاتر به‌ پیشخستنی نهم هه‌ماهه‌نگیه‌ دووپاتده‌کاته‌وه.

دیداره‌که‌ به‌لگه‌یه‌که‌بوو له‌سه‌ر پته‌وکردنی په‌یوه‌ندییه‌کانی تیوان ولاتانی که‌نداو و کازاخستان، قرغستان، تاجکستان، تورکمانستان و ئۆزبه‌کستان. به‌ر له‌وه‌ کۆبوونه‌وه‌ی فه‌رمی وه‌زیرانی ده‌ره‌وه‌ی ولاتانی که‌نداو و ولاتانی ئاسیای ناوه‌راست له‌ رپاز له‌ 7-ی مانگی ئه‌یلوولی 2022، به‌رپۆه‌چوو. نه‌وان تاوتویی ریچخستنی گفتوگۆیه‌کی ستراتیزی تیوان هه‌رپمه‌کانیان کرد. وه‌زیره‌کان له‌سه‌ر به‌هێزکردنی هه‌ماهه‌نگی تیوان هه‌رپمه‌کان له‌ چه‌ندین بواردا، له‌وانه‌ گه‌راندنه‌وه‌ی زنجیره‌کانی دابینکاری که‌ به‌هۆی په‌تا جیهانییه‌که‌ پچرا‌بوون؛ به‌هێزکردنی ئاسایشی خۆراک، وزه‌

پشکی هه‌ناردنه‌کانی که‌نداوی عه‌ره‌بی بۆ 5 ده‌وله‌ته‌که‌ی ئاسیای ناوه‌راست

ۋەزىرى دەرەۋەي قەتەر مەھمەد بن عەبدولرەھمان بن جاسم ئال سانى، چەپ، ۋەزىرى دەرەۋەي كازاخىستان موختار تىلوپىردى ۋە ۋەزىرى كاروبارى دەرەۋەي سەۋدىيە شازادە فەيسەل بن فەرھان ئال سەۋد بەشدارى لە 48 ھەمىن كۆپۈنەۋەي پىكىراۋى ئەنجۈمەنى ھەماھەنگى ئىسلامى بۇ ۋەزىرائى دەرەۋە دەكەن لە ئىسلام ئاباد. AFP/گىتتى ئىمەبىجس

چەپ: سەرکردەكانى ئەنجۈمەنى ھاۋكارى كەنداو لە مانگى تەمموزى 2023دا دىدارتلك لەگەل سەرۆكەكانى پىنج دەولەتەكە ئاسىيائى ناۋەرپاست ئەنجامدا. IISS/دەرگاى رۆژنامەۋانې سەۋدىيە

گفتوگۆ كۆپۈنەۋەكەي چۆلپۇن عەتا بوو لە قىرغىستان، كە دەرەنجامى پىكەتەتنى دۆستانەي ناۋچەي، كە لەلایەن قىرغىستان، ئۆزبەكىستان ۋە كازاخىستانەۋە واژۇركا، لىكەتەتەۋە. لەگەل ئەۋەشدا، ھاۋچەرخىردنى گەرە بەن سەرمايەي بەھىزى ۋالاتانى بىئىي رېونادات. سەرکردەكانى ئاسىيائى ناۋەرپاست ۋالاتانى ئەندامى ئەنجۈمەنى ھاۋكارى كەنداو، بە دىيارىكارى سەۋدىيە، ۋەكو ھاۋبەشكى تەكتەلۇژىي جى سەرنج ۋە بەرھىتەرھىتان دەپىن. ۋالاتانى ئاسىيائى ناۋەرپاست بەرە دەستپىشخەرى رۋانگەي 2030سى سەۋدىيە رادەكېشېرن. پابەندبوونى مەھمەد بن سەلمان بە ئابورىي دۋاى نەۋت ۋە بەرھىتەن لە تەكتەلۇژىي سەۋز لەگەل خۋاستەكانى ئاسىيائى ناۋەرپاستدا يەكەگىرېتەۋە. ناۋچەكە نۆنگەرىيەكانى سەۋدىيە ۋەكو شىۋازىكى گەشەپىدانى گىرگ سەپىردەكات. لە سالى 2021ەۋە سەرکردەكانى ئاسىيائى ناۋەرپاست بۇ بەدەستىختى ۋە بەرھىتەننى زىاترى سەۋدىيە لە ھەۋلەن. بە گىشتى، ھەۋلەكان بۇ پاكىشانى ۋە بەرھىتەننى بىئىي زىاتر لە ناۋچەي ئەنجۈمەنى ھاۋكارى كەنداو لە دۋاى سەپاندنى سزا ئابورىيەكان بەسەر سەرمايەي رۋوسىيادا، چىرت بوۋتەۋە. سەرۆكەكانى ئۆزبەكىستان، قىرغىستان ۋە تۈركمانىستان لەپىناۋ قوۋلكردنەۋەي پەيۋەندىيە ئابورىيەكان لەگەل سەۋدىيە، سەردانى فەرمىيىان بۇ ۋلاتەكە ئەنجامداۋە. ھەرسى سەرکردەكە بەدۋاى ۋە بەرھىتەن لە ھىلى بۆپىي گازى سۈۋشىي ناۋچەيى ۋە گەشەپىدانى پىرۇژەكانى وزەي خاۋپىندا دەگەپىن. لەگەل گەشەسەندنى بەردەۋامى ھاۋبەشپىيەكان، سەۋدىيە ۋە ئەندامانى تىرى ئەنجۈمىنى ھاۋكارى كەنداو بۇ بەرزدىكەنەۋەي ئاستى بازىرگانى، باشتىركردنى دەستراگەپىشتن بە سەرچاۋەكان ۋە سەرمايەگوزارىكىردن لە تۋانا بەرفراۋانەكان لەناۋ بازىرگانى ئاسىيائى ناۋەرپاستدا پالپىشتى دەكەن. يەكگىرتنى بەرژەۋەندىيە ئابورىي، تەكتەلۇژى ۋە كۆلتورپىيەكان ئامازەيە بۇ خۋاستى پەيۋەندىيەكى بەردەۋام ۋە بەھىز لە ئىۋان ئاسىيائى ناۋەرپاست ۋە ئەنجۈمەنى ھاۋكارى كەندادا لە سالانى داھاتوۋدا. ♦

زۆرى ئەنجامداۋە، لەۋانە ۋىستەگەيەكى كارەباي خەلۋز ۋە كارگەيەكى كىمىيىي لە كازاخىستان. ئەۋ كۆمپانىيائەي كە بارەگاكانىن لە دۋبەيە، لە كازاخىستان ژىرخانى گۋاستەنەۋەيپان دروستىركد ۋە لە تۈركمانىستان بەرھەمپىئەننى ئەۋتپان گەشەپىدا. سەۋدىيە لە رۋوى دارايىيەۋە پالپىشتى تۈركمانىستانى لە دروستىردنى بەشىك لە ھىلى بۆپىي تۈركمانىستان-ئەفغانىستان-پاكىستان-ھىندىستان (TAPI)سى كىردۋە، كە ۋەكو رېرەۋىك بۇ گۋاستەنەۋەي گازى تۈركمانىستان بۇ ھىندىستان پىشپىنى دەكرىت. بە ھەمان شىۋە پەيۋەندىيە كۆلتورپىيەكان گەشەپان سەندۋە، كە ئالۇگۋۋرەكانى نەتەۋە بەرامبەر نەتەۋەي گەشەپىداۋە. سالانە نىزىكەي 50,000 گەشىتارى سەۋدىيە سەردانى قىرغىستان ۋە ئۆزبەكىستان دەكەن. بە ھاۋكارى دارايىي رىكىراۋە سەۋدىيەكان، مەزگەۋتەكان لە ناۋەرپاستى ئاسىيادا نۆزەنكرانەۋە ۋە بىناىتران. ژمارەيەكى ھەلگشاۋى مۇسلمانانى ئاسىيائى ناۋەرپاست بۇ ئەنجامدانى نەمانە ئىبىيەكان سەردان بەرە مەككە ۋە مەدىنە ئەنجام دەدەن.

خۋاست بۇ پەيۋەندىي بەھىزتر

كارىگەرىي سەۋدىيە لە ئاسىيائى ناۋەرپاست سۈرى كايەي كۆلتورپى بۇ پەيۋەندىيە بازىرگانىيەكان لەگەل خاۋەنكارە ناۋخۆيەكانى تىپەراندۋە. پەرەسەندنى ھەماھەنگىيەكانى ئىۋان ئاسىيائى ناۋەرپاست ۋە ئەنجۈمەنى ھاۋكارى كەنداو سوۋدى ئابورىي ھاۋبەش دابىن دەكات، ئاسىيىي وزە بۇ ھەردۋو ناۋچەكە بەھىزتردەكات ۋە لە پىكەي ھەماھەنگىيە دىپلۇماسى ۋە ئاسىيەۋە سەقامگىرىي ناۋچەكە بەرەۋىپىش دەبات. لەگەل ئانگارىيە جىۋىۋىلىپىكىيەكان ۋە سزا ئابورىيەكانى سەر رۋوسىيا، ئاسىيائى ناۋەرپاست لەپىناۋ دەرەفەتدا رۋودەكاتە ئەنجۈمەنى ھاۋكارى كەنداو. سىياسەتە ئابورىيەكانى ۋالاتانى ئاسىيائى ناۋەرپاست ھاۋچەرخىردنى ئابورىي ۋە تەكتەلۇژىي دىجىتالى دەكاتە كارى لەپىشپىنە. ئەم پىرسانە گىرگىرتىن بابەتەكانى

به حرهين

بره و به چاره سه كردنى ئاشتيانهى

ململانى ناوچهيه كان ده دات

وهزارهتى دهره وهى به حرهين

خاوهن پايهى شاهانه شازاده سەلمان بن حەمەد ئەلخەليفە، شازادەى چينشين و سەرۆك وهزيرانى به حرهين، له 19هەمین خولى كۆنفرانسى ئاسايشى گەفتوگۆى مەنامە وتاریكى سەرەكی پيشكه شکرد، كه تيبدا جهختى له سەر چاره سهركردنى ئاشتيانهى ململانى غهززه كرده وه. له ميانى وتاریكدا له 17ى مانگى تشرینی دووهمی 2023، خاوهن پايهى شاهانه مەرجه پيوسته كانى بۆ "له ناوبردنى سوری توندوتیژی" خسته پروو، كارساتیک كه تهنه له پێگهى ئازادکردنى كه سانى بن تاوان و مهده نیه وه

ياسای نيووده و له تى كرد.

ئاشتيى بهردهوام تهنه به پێگه چارهى دوو ولات دهسته بهر ده بێت، كه مافه كامى هاوآلتيانى فه له ستين بچه سپينيت، پرۆسه به كه پيوستى به سهركردايه تيبى نيووده و له تى، به ديارى كراوى سهركردايه تيبى ههره پيوستى ئه مريكا، شازادهى چينشين ئه مهى دووپات كرده وه.

"با له پراده به دهر روون بم له وهى كه چى شتيك به لای شانسينى

به حرهينه وه گرنگه. نابيت به هيچ جورێك ئاواره بوونى زۆره مليى

فه له ستينيه كان له غهززه دا رووبدات، نه ئیستا و نه هيچ كاتیک. نابيت هيچ داگیرکردنه وه به كى غهززه رووبدات. نابيت به هيچ جورێك له خاكى غهززه كه مېكرېته وه، شازادهى چينشين رايگه ياند. "وه له لايه كى تره وه، نابيت هيچ كاريكى تيرورستى ئاراسته كراو له غهززه وه دژ به گهلى ئيسرائيل ئه نجام بدریت. ئه وانه هيلی سورن."

بۆ دهسته بهر كردنى ئاشتيه كى هه مېشه يى له دواى

كۆتاييهاتنى ململانىك، خاوهن پايهى شاهانه خوازيارى

ئه نجامدانى هه لېژاردنه كه تيبدا سهركردايه تيبه كى به هيز

و به كگرتوو پيشكه ش به گهلى فه له ستين بكریت. پيوسته

ئه م پرۆسه يه له لايه ن نيوه نديگرېك و هاوبه شيكه وه كه

بتوانيت تاوتويى كۆتاييهاتن به توندوتیژی بكات و ئاسوى

ده و له تيكى فه له ستينى سه ربه ست و سه ربه خو بگه يه نيت

كه به هه مان شيوه ئاسايش و سه قامگيرى بۆ دراوسېكه ي

واته ئيسرائيل مسوگه ر بكات، سهركردايه تى بكریت.

له دهره نجامدا، خاوهن پايهى شاهانه ئاماژه ي به وه كرد

كه پيوسته ديپلوماسى و چه سپاندنى ياساى نيووده و له تى،

نه ك ململانى سهربازى، كۆتا ئامراز و ميكانيزمى بنچينه يى

بن بۆ چاره سهركردنى ململانىكان. ئه گه ر جيهان نه توانيت بۆ

زانكردنى زالوونى دهنگى دانايى له سه رانه رى هيله سياسيه كاندا كار بكات،

ئه و مه ترسى دروستكردنى زه مينه بۆ بلا بوونه وهى توندوتیژی له سه ر ئاستى

جيهانى له ئارادايه.

گفتوگۆى مەنامە، كه هه موو سايك له لايه ن به حرهينه وه ميواندارى

ده كريت، كۆنفرانسى سه ره كى ئاسايش و به رگرى پۆژه لاتی ناوه راسته. ♦

خاوهن پايه شاهانه سەلمان بن حەمەد ئەلخەليفە وتارى خوێ پيشكه ش ده كات.

دامهزراوى نيووده و له تى بۆ توژينه وه ستراتيژيه كان

ده كريت ئه نجام بدریت. خاوهن پايهى شاهانه جهختى له سەر ئه وه كرده وه كه ئازادکردنى بارمه كان مەرچيكي له پيشينه يه بۆ وه ستاندنى ناكوکيه دوژمنكاريه كان.

ههروه ها شازادهى چينشين بۆ مسوگه رکردنى ئه وهى فه له ستينيه كان له غهززه ده ستیان به هاوکاريه مروييه كان بكات، داواى چيه جیکردنى ته واوه تى

کئیبہ رکی

بہ بی

ململانی

وهزیری دهرهوهی به حرهین داوای بنه‌مای هاوبه‌ش له چاره‌سهرکردنی ناکوکی له پوژه‌لاتی ناوه‌راستدا ده‌کات

دکتور عبداللطف بن راشد ئەلزەبانی، وهزیری کاروباری دهرهوه، به‌حرهین

خوشحالم

له گفتوگۆی ئەم‌سالی مه‌نامه که تێیدا لهم بارودۆخه هه‌ره سه‌خته ناوچه‌یی و نێوده‌وله‌تیه‌دا به‌ها و گرنگی کرداری به‌شداریکردن له گفتوگۆی دلسۆزانه و ماناداردا دووپات ده‌که‌ینه‌وه، به‌خه‌رهاتنی گه‌رمی هه‌ریه‌کێکنا بکه‌م. به‌م کاره، تێمه له پێناو دروستکردنی ده‌رفه‌ت بۆ ناشتی، سه‌قامگیری و خوشگوزهرانی راسته‌قینه له رۆژان و سالانی داهاتوودا، چالاکانه بۆ هه‌موو ئەو پرس و ئالنگاریانه‌ی که له‌به‌رده‌مماندان به‌دوای چاره‌سهردا ده‌گه‌ڕێین.

سه‌رنجی باه‌تیی ئەم دانێشتمان بریتیه له ئاراسته‌کردنی کیه‌رکێکی جیهانی.

که‌نداو و پوژه‌لاتی ناوه‌راست، وه‌ک دوو هه‌رێم،

به‌ده‌ست مێژوویه‌کی دوور و درێژ و زۆرجار په‌شێو و

پر له ده‌ره‌نجامی نه‌رێنی ئەم جوژه کیه‌رکێیه ده‌نالێن.

به‌درێژایی سه‌ده‌کان، گه‌لانی ناو و ده‌ره‌وه‌ی

پوژه‌لاتی ناوه‌راست به‌ سوود وه‌رگرتن له ته‌واوی

ئامرازه سیاسی، دیپلوماسی، ئابووری و سه‌ربازیه‌کان

کیه‌رکێکان له‌سه‌ر به‌ده‌سته‌پێنانی خاک، سه‌رچاوه

و ده‌سه‌لات کردووه. له ئەنجامدا هه‌رێمه‌که و

گه‌له‌کانی به‌ده‌ست ملاماتی بێکوتا، ناسه‌قامگیری و

چه‌رمه‌سه‌ری مرۆیی وێنا نه‌کراو نالاندوویانه، به‌مه‌ش

خوێان له ده‌رفه‌تی به‌دیه‌پێنانی ته‌واوی تواناکانیان

بپه‌ش کردووه.

ئهم‌رۆ ئەم کیه‌رکێیه به‌رده‌وامه، وه ئەگه‌ر شتێک

هه‌بێت ئەوه‌یه که زۆر زیاتر جارن ئالۆتتر، پر

وزه‌تر و به‌رفراوتر بووه. له راستیدا، ده‌کریت له

به‌نه‌رتدا ئەمه به‌ ده‌روونی مرۆفایه‌تیه‌مانه‌وه به‌ستراپیت، به‌و پێیه‌ی که بریتیه له غه‌ریزه‌یه‌کی سه‌ره‌کی بۆ به‌شداریکردن له‌گه‌ڵ ئەوانی تردا.

پرسا‌ره‌که بریتیه له‌وه‌ی چۆن به‌ شێوه‌یه‌کی بنیاتنه‌ر ئەم کیه‌رکێیه بکه‌ین

به‌ ناوه‌ندی‌ک که بۆ داهێنان، گه‌شه‌سهندن و به‌ره‌وپه‌شچوون بێتته سووته‌مه‌نی.

چۆن ده‌توانین دله‌یانه‌وه له‌وه‌ی که تێمه دوانا‌که‌وین، له کاتێکدا به‌ هه‌مان

شێوه دله‌یانه‌وه له‌وه‌ی که تێمه که‌سانی تر له‌دوای خۆمان جێناهێلین؟ چۆن

تێمه ده‌توانین هاوسه‌نگی نێوان به‌ره‌وه‌هه‌ندی نیشتمانی و به‌رپرسا‌ریه‌تیه

جیهانیه‌کانمان بپارێزین؟ چۆن تێمه ده‌توانین جیهانیکی له‌خوگرتر، به‌رگه‌گرتر و

ناشتانه‌تر پێکه‌پێنین؟

وه له ناوه‌رۆکی فراوانتری نێوده‌وله‌تی، به‌ هه‌مان شێوه پێویسته تێمه به‌رسین

چۆن وه‌کو هه‌ر ده‌وله‌ت و کۆمه‌لگه‌یه‌کی تاک ده‌توانین له نێوان هه‌ر یه‌ک له

لایه‌نه ناوچه‌یی و جیهانیه‌کان به‌ ئاراسته‌ی هه‌ماهه‌نگی وه‌ک له ملاماتێ بوه به

کیه‌رکێ بده‌ین.

زۆر گرنگه تێمه دان به‌و به‌ها مه‌زن و توانا شاراوانه‌ی که له‌گه‌شه‌پێدانی هه‌وله‌کانی پێکه‌وه‌یه‌کاندا بوونیان هه‌یه، وه‌ک له به‌رده‌وامیدان به‌ سووڕیکی وێرانکه‌ری دژایه‌تیکردن.

من له‌و باوه‌ره‌دام که دوو مه‌رجی له‌په‌شینه‌ی به‌نه‌رتی پێویست بۆ گه‌یشتن

به‌م ئامانجه بوونیان هه‌یه. یه‌که‌م، تێمه پێویستمان به‌ چوارچێوه‌یه‌کی کاری

بنه‌ما و به‌های هاوبه‌ش هه‌یه، که بتوانیت رێبه‌ری چالاکیه‌کانی هه‌موو لایه‌نه

به‌شداربووه‌کان بکات. شانیشی به‌حره‌ین هه‌میشه باوه‌ری به‌ گرنگی رێزگرتی

هاوبه‌ش، گفتوگۆ و لێبوردنه‌ی هه‌بووه. ئەم به‌هایانه

له ئاراسته‌کردنی کیه‌رکێکی جیهانی و دروستکردنی

ناشتی، سه‌قامگیری و خوشگوزهرانی نه‌ک ته‌نها

له ناوچه به‌لکو به‌ هه‌مان شێوه له ده‌ره‌شیدا

تیجگار گرنگن. ئەوان به‌ ته‌نها له پاراستنی باشی

په‌یوه‌ندیه‌کان له‌گه‌ڵ دراوسێکان و هاوبه‌شه‌کانمان

یارمه‌تیمان نادن، به‌لکو به‌ هه‌مان شێوه په‌یوه‌ندی

بنیاتنه‌رمان له‌گه‌ڵ کۆمه‌لگه‌ی نێوده‌وله‌تی فراوانتر

رێکده‌خات.

به‌ گوێره‌ی ئەم به‌ها سه‌ره‌کیانه، تێمه

بنه‌ماکانی وه‌کو رێزگرتن له سه‌روه‌ری نیشتمانی،

ده‌ستپه‌ره‌ندان له کاروباری ناوخوا و په‌په‌ره‌کردنی

یاسای نێوده‌وله‌تی و چارنهامه‌ی نه‌ته‌وه

یه‌گه‌رتووه‌کان بنیاتنه‌دین. ئەم به‌ها و بنه‌مایانه

وه‌کو قیله‌نمایه‌ک بۆ نه‌ته‌وه‌کان کارده‌که‌ن، له

پانتایی کیه‌رکێکی جیهانی هه‌میشه گۆراو رێبه‌رمان ده‌که‌ن.

له‌گه‌ڵ لایه‌ن، هاوپه‌یمانیی و داینامیکی نوێی پوژانه سه‌ره‌له‌داو، خاڵیکی

ئامازه‌ی نه‌گۆر له سه‌رده‌می گۆرانکاریه‌ چاوه‌پروان نه‌کراودا دابین ده‌که‌ن. له

سه‌ره‌له‌دانی ئابووریه‌ تازه‌پێکه‌یشتوه‌کانه‌وه بۆ بلابوونه‌وه‌ی خه‌یرای ته‌کنه‌لوژیا

دیجیتالییه‌کان و ئالنگاریه‌کانی جیهانیگری و خوێراگری دابینکاری، ئەم به‌ها و

بنه‌مایانه له‌ جووله‌کردنی ئەم جوژه ئالنگاریانه و دۆزینه‌وه‌ی زه‌مینه‌ی هاوبه‌ش

یارمه‌تیمان دهدات.

ئهم‌گه‌ر تێمه بتوانین له‌سه‌ر ئاستی جیهانی به‌وه‌ به‌م به‌ها و بنه‌مایانه بده‌ین

و بلایان بکه‌ینه‌وه، گرنگیان بۆ هه‌موو ولاتان، کۆمه‌لگه‌کان و میله‌تان نیشان

بده‌ین، ئەوا له‌و باوه‌ره‌دام که ده‌توانین له ناوچه‌که‌مان و ده‌ره‌وه‌یدا کیه‌رکێکان

به‌ ئاراسته‌یه‌کی ئه‌رێنیدا به‌ین. به‌م کاره، تێمه نیشانی ده‌ده‌ین که په‌یوه‌ندی

نێوده‌وله‌تیه‌کان کاپه‌به‌ک نین له‌سه‌ر حسابی یه‌کتر، به‌لکو ده‌هه‌فتیک بۆ هاوکاری

و هه‌ماهه‌نگی که ده‌بنه‌ هۆی سوود و چاره‌سهرکردنی هاوبه‌ش. ♦

د. عبداللطف بن راشد ئەلزەبانی

مه شقگردن — وهگو — سیانهیهک

دهسته یونپاس

هیزه کانی عیراق، کوهیت و ئەمریکا له میانی مەشقی ئاسایشی دەریاییدا سیناریۆی هەرهشە راستەقینە کانی جیهان دووبارە دەکەنەوه

هیزه

دەریایەکانی عیراق، کوهیت و ئەمریکا مەشقی دوو پۆژی سێ قۆلیان ئەنجامدا کە تیشکی دەخستە سەر بەرەنگاربوونەوهی چەتە دەریایی و ئاسایشی دەریایی لە باکوری کەنداوی عەرەبی.

له مەشقەکی مانگی تشرینی یەکەمی 2023دا، کەشتی هەر سێ وڵاتە بەشدارییان تێدا کرد. پاسەوانی کەناراو و هیزی دەریایی کوهیت بە لەمی پاسەوانی، بە لەمی تیزرۆ، کەشتیەکی پێداویستی و هێلیکۆپتەرێکیان داڕێژد و پاسەوانی هاوبەشیان لە گەڵ دوو بە لەمی پاسەوانی عیراقی و کەشتیەکانی وەلامدانەوهی خێرای پۆبێرت گۆلدمان و کلێرانس سەتفنی جونیەر ئەمریکی ئەنجامدا. ئەرکەکانی مەشقە کە تیشکیان خستە سەر رێکارێیەکانی پەلاماردان، سواربوون، گەران و دەستبەسەرداگرتن (VBSS)، ئۆپەراسیۆنەکانی بە لەمی بچووک، سەلامەتی ماسیگرەکان و پشکنینی ئامێرەکانی پەپوهەندیکردن، ئەمە جگە لە مەترسییەکانی تری ئاسایشی دەریایی.

بە لەمی کوهیت، عیراق و ئەمریکا لە باکوری کەنداوی عەرەبییدا له مانگی تشرینی یەکەمی 2023، مەشقی هاوبەش ئەنجام دەدەن. فەرماندەیی ناوهندی هیزه دەریایەکانی ئەمریکا

کارمەندانی کوهیتی، عیراقی و ئەمریکی لە کەنداوی عەرەبییدا بەشداری لە مانۆری پەلامار، سواربوون، گەران و دەستبەسەرداگرتندا دەکەن. فەرماندەیی ناوهندی هیزه دەریایەکانی ئەمریکا

"بەردەوامىدان بەم زنجىرە مەشقە لەگەل كوهيت و
عيراقى دوستدا جيگەي شانازىيە. ئەم مەشقە سى
لايەنە جارېكى تر ئەو دەسەلپنيت كە كاتېك ئيمە
بەيەكەو كاردەكەين، زور زياتر بە دەست دەھينين."

~ جيگري فەرىق براد كووپەر، جيگري فەرماندە، فەرماندەي ناوهندى ئەمريكا

بە لەمىكى عىراقى لە ميانى مەشقە سى لايەنپيەكە لە
كەشتىيەكى پاسەوانى سنورپى ئەمريكا نزيك دەپتەو.
فەرماندەي ناوهندى هيزە دەريايەكانى ئەمريكا

کەشی خێرای پاسەوانی
کەنارەکانی ئەمریکا ئێملین
تونیل، وەک بەشیک لە هێزی
ئەریکی یەکخراوی 150، کە
یەکیکە لە پینچ هێزی ئەریکی
دەریایی لە ناوچەی رۆژھەڵاتی
ناوەراستدا لە ژێر دەسەڵاتی
هێزی دەریایی یەخراوی
40 ولات، لە کەشتیەکان
کەنداوی عوماندا دەست بەسەر
ماددەی هۆشبەری نایاساییدا
دەگرت. پاسەوانی کەنارەکانی ئەمریکا

لیوا لەیس عەبدولستار عەبدولجەبار، فەرماندەیی بنکە
دەریایی ئوم قەسر، وەکو لایەنێکی گرنگ بۆ بەرگریکردن لە
ولاتەکانی دەروانیته هەماهەنگی فرەنەتەووی.
"ئامانجی ئەم مەشقە بریتییە لە بەرزکردنەوەی
لیھاتوویەکان، گەشەپێدانی تواناکانی مەشکردن، پاراستنی
ئامادەکاریکردن و ئامادەیی، ئالوگۆری ئەزمونەکان لە
نیوان هێزە بەشداریکان، وە بەهێزکردنی پەيوەندییە
نیۆدەولتییەکان لە چوارچێوەی هەماهەنگی و کارکردنی
پێکەوهیی بۆ چالاکیی ھاوبەش،" ناوبراو رایگەیاندا.
جیگری فەریق، براد کووپەر، فەرماندەیی ئەوکاتی
فەرماندەیی ناوەندی هێزی دەریایی ئەمریکا/ کەشتیگەلی
پینجەمی ئەمریکا، لەو کاتەو پەلی بۆ جیگری فەرماندەیی
فەرماندەیی ناوەندی ئەمریکا بەرزکراوەتەو، رایگەیاندا کە
مەشقەکان جیگری هێزە ناوچەییەکان بۆ گونجاندن لەگەڵ
گۆڕانی ژینگەیی نیشان دەدەن.
"لەگەڵ ئەم دوایی دەواری دەواری کردنەو، تیمە لە
بەرەوپیشچوونی چالاکی پێکەوهیی لە دەریادا بەردەوامین،"
جیگری فەریق کووپەر ئەمەیی رایگەیاندا. "بەردەوامیدان
بەم زنجیرە مەشقە لەگەڵ کوهیت و عێراقی دۆستدا
جیگەیی شانازییە. ئەم مەشقە سێ لایەنە جاریکی تر ئەو
دەسەلمینتی کە کاتیک تیمە بەیەکەوێ کاردەکەین، زۆر
زیاتر بەدەست دەهینن."
رووبەری ئۆپەراسیۆنەکانی فەرماندەیی ناوەندی هێزی
دەریایی/ کەشتیگەلی پینجەمی ئەمریکا زیكەیی 2.5 ملیۆن
مەتر دوجا لە ئاو، لە ئیوانیاندا خالە پشکینیە گرنگەکانی
گواستەنەوێ گەرووی هورمز، کەنالی سوئیس و باب ئەل
مەندەب لەخۆدەگرت. ♦

سەرچاوە: فەرماندەیی ناوەندی هێزی دەریایی ئەمریکا

مەشقی کوهیت لە رینگەیی ناساندنی کەشتییە
ئامانجدارە ھاوشیۆە کراوەکان، زیادکردنی دووبارەکردنەووی
مانۆری VBSS و ئەنجامدانی مەشقەکانی VBSS لە
سەرانسەری کەشتییەکانی ولاتەکان، لەسەر بەشداریکردنی
مەشقی پیشووی VBSS بنیات نراو.
مەشقی سێ قۆلی وەکو رینگەیک بۆ سێ ھاوبەشەکان
تا بتوانن بە شیۆەکی هەماهەنگانە مامەلە لەگەڵ
ئاسایشی دەریاییدا بکەن، شەش سالی لەمەو بەر دەستیپێکرد،
بەلام بۆ ئەوێ چتر سەرنج بەخەنەسەر پێداویستییە
ناوچەییەکان لەرووی ئالوژییەوێ گەشەیی سەندوو.
"بەشیک لەوێ کە ئەم مەشقە بەنرخ دەکات بریتییە
لە توانای سوودوەرگرتن لە بواریکی بەرفراوانی زانیاری،
ئەزمون و تەکتیکەکانی VBSS بەیەکەو،" مولازم هەنتەر
ستۆز، ئەفسەری فەرماندەیی یەکیک لە بەلمەکانی
پاسەوانی کەناراوی ئەمریکا ئەمەیی رایگەیاندا.
"مەشقی لەم چەشنە بەهێزبوونی ھاوبەشییە
ناوچەییەکانمان، پاراستن و گەشەپێدانی توانامان
بۆ یەکخستنی بێ کێشە لەگەڵ ھاوبەیمانەکانمان،
و گەشەپێدانی لیھاتوویەکانمان لە بواری دەریاییدا
بەردەوامی پێدەدات." کوهیتییەکان جەختیان لەسەر
پیشوویی هەماهەنگی لە پاسەوانیکردنی بەشی باکوری
کەنداو لە نزیک ناوچە ئاوییەکانەوێ کردووە.
"مەشقەکانمان، کە شانەشانێ کەشتیگەلی پینجەمی
ئەمریکا، هێزی دەریایی کوهیت و عێراق کاردەکەن،
ئاسایش و سەلامەتی ماسیگرەکان لە ئاوە نیۆدەولتییەکانی
باکوری کەنداوی عەرەبی مسۆگەر دەکەن،" لیوا ئەل
ئەمونس، فەرماندەیی پاسەوانی کەناراوی کوهیت ئەمەیی
رایگەیاندا.

نوسامە موبارەز، سكرتيرى گشتى، سەكۆى گازى پۆژھەلاتى دەريايى سور

ئىتالىيا، ئەردەن و دەسەلاتى فەلەستىنى. سىن چاودىرەكە برىتىن لە يەكىتى ئەوروپا، ئەمريكا و بانكى جىھانى.

لايەتتىك كە سەكۆى گازى پۆژھەلاتى دەريايى ناوہ پراست (EMGF) جىادەكەتەو برىتتېيە لەوہى كە ئەمە تەنھا پەيوەندىدار نىبە بە حكومەتەكانەوہ. بە ھەمان شىوہ ئىمە ئەوہ دەپارىزىن كە پىتى دەللىن لىژنەى پراوژىكارىيى پىشەسازىيى گاز، كە نىزىكەى 38 كۆمپانىيەى ئەندامى لە كۆمپانىيە نەوتىيە نىشتمانى و فرەنەتەوہىيەكان، دامەزراوہ دارايىەكان و كۆمپانىيە تەكنەلۇژىيەكاندا ھەيە. بە كۆكردنەوہى ئەم لايەنە پەيوەندىدارانە، ئىمە برەو بە ھەماھەنگىيى قازانچىخواز دەدەين.

ستراتېژى درىژخايەنى ئىمە خاوەنى ھەوت ئامانجى ستراتېژىيە، وە ئىمە كار لەسەر سىن پايەى سەرەكى دەكەين. يەكىكىيان برىتتېيە لە يەكخستىن: ئىمە چۆن بتوانىن ھاوكارى لە نىوان كىلگە جىاوازەكانى گاز و ژىرخان دروست بىكەين و ئابورىيەكانى ناوچەكە يەكخەين؟ پايەى دووہم تىشك دەخاتە سەر گۆرپانى كەشوھەوا. پايەى سىپھەم دەربارەى جىگىركردنى سەكۆى گازى پۆژھەلاتى دەريايى ناوہ پراست (EMGF) ھەكو داينىكەرىكى كارپۆن نىم، وە گازى نىرخ ھەرزان لە كاتىكدا لە كەرتى تايبەتدا بەشدارى دەكات.

دەربارەى يەكخستنى ناوچەيى و ئاسايشى وزە، ناوچەى پۆژھەلاتى دەريايى ناوہ پراست تاونى لە دواى دەستپىكردنى جەنگى رۇوسىا و ئۆكرانىاۋە داينىكارىيەكانى گازەكەى پۆ ئەرۇپا بە رىژەى 30% زىادىبات. دەكرىت سەرچاۋە گازىيەكانى پۆژھەلاتى دەريايى ناوہ پراست بە بەراورد بەوانەى

لە ماوہى چوار سالى رابردوودا، جىھان قەيرانى يەك لەدواى يەكى بەخۆيەوہ بىنى، سەرەتا لە پەتاي كۆفدەوہ دەستى پىكردوو و دواتر جەنگى رۇوسىا و ئۆكرانىا، گۆرپانى كەشوھەوا، وە ھەرۋەھا مىلملانىيى ئىسرائىل و ھەماس و جىھانىكى تەواو دابەشبوو و جەمسەرگىر.

ھەموو ئەم ئالنگارىيەنى جىھانىيان گرتوۋتەوہ، گۆرپانكارى بەسەر بنەما و شىۋازى بازىرگانىماندا دەھىتت. وزە لە پىشەنگى ھەموو ئەم قەيرانانەدا بوو، وە ئىمە رۇوبەپرووى "سىن بۆاردە"سى ئاسايشى وزە، بەردەوامىيى وزە و گونجايى نىرخى وزە دەبىنەوہ.

من باوہرپم وايە كلىلى رۇوبەپروبوونەوہى ئەم ئالنگارىيەنە برىتتېيە لە ھەماھەنگى، نمونەيەكى لەمە ئەو رىكخراوہىيە كە من تىيدا كاردەكەم، سەكۆى گازى پۆژھەلاتى دەريايى ناوہ پراست (EMGF).

سەكۆى گازى پۆژھەلاتى دەريايى ناوہ پراست (EMGF) چوار سال لەمەوہبەر پۆ چارەسەرگەردنى ئاسۆى يەدەگى بەرچاۋى گاز لە پۆژھەلاتى دەريايى ناوہ پراست پىكەپىنرا. بەشىكى زۆرى ئەم يەدەگانە بە كەشەنەسەندووىيى و بى بەرھەم ماونەتەوہ. ئەگەر ھەيە يەدەگى گەورەتر ھەبىت كە تا ئىستا نەدۆزرايىتتەوہ.

بىرۆكەى پشت سەكۆى گازى پۆژھەلاتى دەريايى ناوہ پراست (EMGF) برىتتېيە لە چۆنەتى كۆكردنەوہى لايەنە پەيوەندىدارەكانى حكومەتەكان، كەرتى پىشەسازى و دارايى پۆ زالبوون بەسەر ئالنگارىيەكانى بەردەم پەرەپىدانى ئەم سەرچاۋانە. سەكۆى گازى پۆژھەلاتى دەريايى ناوہ پراست (EMGF) ھەشت ئەندامى ھەيە: قوپرس، مىسرى، فەرەنسا، يۇنان، ئىسرائىل،

پروژه‌های گازی و پیش‌سازگاری گاز بوم باشترکردنی ناسایشی وزه ناوچه‌یی

**”پیتوسته ئیمه له دهره‌وه‌ی مه‌ودای
کورتدا و بگره زیاتر بیر له مه‌ودای
دریژخایه‌ن بکه‌ینه‌وه، ده‌توانین
بۆ به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ماهه‌نگی
چی بکه‌ین، ده‌توانین بۆ
هه‌مه‌چه‌شنکردنی وزه چی بکه‌ین.“**

ئوسامه موبارز، سكرتیری گشتی سه‌كۆی گازی
رۆژه‌ه‌لانی ده‌ریای ناو‌ه‌راست

هاوئاهاه‌نگکردنی سیاسه‌ته‌کان، کۆکردنه‌وه‌ی
ته‌کنه‌لۆژیا، پالپشتیکردنی دارایی و
پشتراستکردنه‌وه‌ی هاوبه‌شیی کاربۆن.
سه‌رنجی سه‌ره‌تاییمان بریتیه له
هاوئاهاه‌نگی سیاسه‌ت و پیتساکانه بۆ
پیشخستنی زیاتری دامالینی کاربۆن
و دامه‌زراندنی میکائیزمیک بۆ
پشتراستکردنه‌وه‌ی چری کاربۆن بۆ ناوچه‌که
که EMGF په‌سه‌ندی ده‌کات و جیه‌جیه
ده‌کات. ئیمه له کۆنفرانسی گۆرانی
که شوه‌وه‌ی نه‌توهه یه‌کگرتوووه‌کانی 2023
له دوه‌ی، ئه‌مه‌مان پیتسه‌که‌شکرد.
هه‌رچه‌نده ده‌کرت قسه‌کردن
سه‌بارت به هه‌ماهه‌نگی که‌میک سه‌خت
بیت، به تاییه‌تی له ماوه‌ی قه‌یرانه
ناوچه‌یه‌کان، به‌لام پیتوسته ئیمه له
دهره‌وه‌ی سنوری پروداوه‌کانی ئیستا
بیربکه‌ینه‌وه. ده‌بیت ئیمه له دهره‌وه‌ی
سنوری کرتخایه‌ن بیربکه‌ینه‌وه و زیاتر
دهرباره‌ی دریژخایه‌ن بیربکه‌ینه‌وه، ئایا
ده‌وانین بۆ به‌هینزکردنی هه‌ماهه‌نگی چی
بکه‌ین، ئایا ده‌توانین بۆ هه‌مه‌چه‌شنکردنی
وزه چی بکه‌ین.

پیتوسته ئیمه به شیوه‌یه‌کی به‌رپرسیارانه ئهم ئهرکه، به‌ره‌مه‌یتانی وزه
نرخ هه‌رزانه به که‌مترین دهر‌دراوی کاربۆن، نه‌ک ته‌نها به له‌به‌رچاوغرتنی
ئالنگاری که شوه‌وه‌وا به‌لکو ناسایشی وزه‌ش، ئه‌نجام ده‌ین. ♦

ئوسامه موبارز، ميسري، له سالی 2021 وەكو به‌كەم سكرتیری گشتی سه‌كۆی گازی رۆژه‌ه‌لانی ده‌ریای
ناو‌ه‌راست که باره‌گاکه‌ی له قاهره‌یه هه‌لێژدرا.

که‌نداوی عه‌ره‌بی سنوردارین، به‌لام بۆ ئه‌وروپا،
و به تاییه‌تی بۆ باشور و رۆژه‌ه‌لانی ئه‌وروپا،
نیشاندهری سه‌رچاوه‌یه‌کی هه‌مه‌چه‌شنی
دابینکاری وزه‌ن.

به هه‌مان شیوه ئیمه له ئیوان ناسایشی
وزه و گواستنه‌وه‌ی وزه‌دا له هه‌ولنی پارگرتنی
هاوسه‌نگیداین. هه‌ردوو ئالنگارییه‌که زۆر
گه‌روه‌ن. که شوه‌وه‌ی ناله‌بار له سه‌رانسه‌ری
جیه‌ماندا تیشک ده‌خاته سه‌ر ئالنگاری
که شوه‌وه‌وا، به‌لام له هه‌مان کاتدا ناسایشی
وزه‌ش گرنگه. به‌بێ ناسایشی که‌م چه‌شنه
ژبان و بژبویی ژبان له مه‌ترسیدا ده‌بن.
هه‌رچه‌نده هه‌ندیک که‌س وایبێده‌که‌نه‌وه
که ناسایشی وزه کورتخایه‌نه‌ و گواستنه‌وه‌ی
وزه دریژخایه‌نه، به‌لام هه‌ردووکیان پرسى
کورتخایه‌ن و دریژخایه‌ن.

له سالی 2022، ئیمه له رۆژه‌ه‌لانی
ده‌ریای ناو‌ه‌راست ده‌ستپیشخه‌ری دامالینی
کاربۆنمان ده‌ستپیکرد. ئامانجه‌که بریتیه
له که‌مکردنه‌وه‌ی پیسه‌بوون به‌هۆی که‌رتی
پیشه‌سازی گازی له ناوچه‌که. ئیمه تواینمان
له میانی کۆنفرانسه‌کانی گۆرانی که شوه‌وه‌ی
نه‌توهه یه‌کگرتوووه‌کان که له سالی 2022‌دا له
میسر به‌رێوه‌چوو، ئه‌مه ده‌ستپیکه‌ین.

پلانه‌که بریتیه له دانانی هیللی بنه‌رته‌ی پیسه‌بوون بۆ پیشه‌سازی گازی و له
هه‌ولنه‌کان بۆ که‌مکردنه‌وه‌ی پیسه‌بوون ده‌کۆلێته‌وه. ئیمه پرۆژه‌کانی دامالین له
کاربۆنمان خسته‌پوو و سیاسه‌ت و پیکارییه‌کانمان بۆ هاندانی وه‌به‌ره‌یتان له‌م
پروژه‌ه‌لانی، به‌هه‌ویدا. هه‌روه‌ها رۆلی سه‌ره‌کیی EMGF‌مان ده‌ستنیشان کرد:

30 سال له هاوبه‌شى

به‌رنامه‌كانى چه‌كى كوّمه‌لكوژى كازاخستان و ئمريكا
ناوچه‌كانى پاشماوه‌ى ئه‌تۆمى و بايولوژىيان پاقترده‌وه

ده‌زگاي به‌رگرېي كه‌مكردنه‌وه‌ى هه‌ره‌شه‌كانى ئمريكا

دواى

هه‌لوه‌شانده‌وه‌ى به‌كيتى سوّفيه‌ت له‌ سالى 1991
و دواتر پاشه‌كشەى به‌په‌له‌ى روىسيا له‌ ناوچه‌كه،
حكومه‌تى نوڤى كازاخستان له‌ مامه‌له‌كردن له‌گه‌ل چاك‌كردنه‌وه‌ى ژينگه، داخستنى
دامه‌زراوه‌ مه‌ترسيداوه‌كانى چه‌كى كوّمه‌لكوژ (WMD) و كيشه‌ته‌ندروسىيه‌كانى
په‌يوه‌ست به‌ دانىشتووانىك كه‌ به‌رکه‌وته‌ى 40 سال له‌ هه‌لگرتن و تاقىكردنه‌وه‌ى
چه‌كى كوّمه‌لكوژ (WMD) بوون، رووبه‌رووى ئالنگارىي ئىجگار سه‌خت بووه‌وه.

كازاخستان به‌خىرايى مه‌وداي ئه‌م كيشانه‌ى ده‌ستنيشانكرد، داواى ده‌ستى
هاوكارىي له‌ ئمريكا و كوّمه‌لگه‌ى نيوده‌وله‌تى كرد. زياتر له‌ 30 سال له‌ هاوبه‌شى و
هه‌ماهه‌نگى، كازاخستان له‌ واژوكردنى رىككه‌وته‌ نيوده‌وله‌تیه‌كانى بلاونه‌كردنه‌وه‌ى
چه‌كى كوّمه‌لكوژ كه‌ دواتر بوو به‌ پيشه‌نگى جيهان له‌ بلاونه‌كردنه‌وه‌ى چه‌كى
كوّمه‌لكوژ كه‌ ئه‌مروپه، سه‌رکردايه‌تى كرد.
سه‌رکردايه‌تیه‌كه‌ له‌ سه‌ره‌تاي مانگى تشرىنى دووه‌مى 2023، كاتىك به‌رپوه‌به‌ر
رئىيكا هيرسمان له‌ ده‌زگاي به‌رگرېي كه‌مكردنه‌وه‌ى هه‌ره‌شه‌ى ئمريكا (DTRA)
و كينگستون ريف، ياریده‌ده‌رى جىگرى وه‌زىرى به‌رگرې بو له‌ناوبردنى هه‌ره‌شه‌ و
كونترۆلكردنى چه‌ك، بو كۆبوونه‌وه‌ له‌گه‌ل به‌رپرسانى كازاخستان و يادكردنه‌وه‌ى
30 ساله‌ى هه‌ماهه‌نگى بلاونه‌كردنه‌وه‌ى چه‌كى كوّمه‌لكوژى ئىوان هه‌ردوو ولا‌ت،
سه‌ردانى كازاخستانيان كرد.

كۆبوونه‌وه‌كان گفټوگۆكانى ئمريكاي له‌گه‌ل وه‌زاره‌ته‌كانى ته‌ندروسى،
كشتوكال، وزه، پاسه‌وانى نىشتمانى و ناوه‌ندى ئه‌تۆمى نىشتمانى كازاخستان
(NNC) بو ستايشكردنى كازاخستان له‌ رۆلى سه‌رکردايه‌تیکردنى جيهانى له
هۆكاره‌كانى بلاونه‌كردنه‌وه‌ى چه‌كى ئه‌تۆمى له‌خوگرېبوو.
هیرسمان بو نووسینه‌وه‌ى ئامانج و چاوه‌پوانییه‌ هاوبه‌شه‌كان له‌پیناو به‌رده‌وامیدان
به‌ هه‌ماهه‌نگى ئاسایشى ئه‌تۆمى به‌گویره‌ى رىككه‌وته‌نى چه‌ترى ئمريكا و كازاخستان،
ياداىشتمه‌ى لىكټیگه‌یشتنى نوڤى (MOU) له‌گه‌ل هه‌ردوو سه‌رکردايه‌تیه‌ پاسه‌وانى
نىشتمانى و سه‌رکردايه‌تیه‌ ناوه‌ندى ئه‌تۆمى نىشتمانى (NNC) واژوكرد.

گۆره‌پانى ته‌قىنه‌وه‌ى ئه‌تۆمى P-1 له‌ نزيك شارۆچكه‌ى
سىمپالائىنسى كازاخستان، ناوچه‌یه‌كى تاقىكردنه‌وه‌ى ئه‌تۆمیه‌.

فياىفچ ئوسىللىدكو/AFP/گيڤى ئیهمه‌یجس

ئەفسەرانى ئەمرىكى و كازاخى سەردانى ناوچەيەكى تاقىكردنهوې ئەتۆمى
سىمپىلاتىنسىكى پىشووېان كىرد. ھەردوو و لات بۇ پاقۇردنهوې ناوچەكە كاتىك مۇسكۇ
لەدوای روخانى بەكەتتى سۇفەت لىكەرا پىس بىئىت، ھاوبەشىيان ئەنجامدا. DTRA

كېشەي پاشەرپۇ ئەتۆمى

بەر لە راگە ياندنى سەربەخۇبى لە سالى 1991، كازاخستان جىگە بەشىكى ئىجگار گەورەي ھىزە ستراتىژىيە ئەتۆمى و ئاسايەكانى بەكەتتى سۇفەت بوو. لە كۇتايى 1940لەكانەو، سۇفەتتەيەكان لايەنى كەم 456 تاقىكردنهوې و پىشكىنىي ئەتۆمىيان لە ناوچەي تاقىكردنهوې سىمپىلاتىنسىك لە كازاخستان ئەنجامداو.

جگە لەم دامەزراوانە، كازاخستان كارگەيەكى بەرھەمھىننى چەكى كىمىيەي لە پاقۇردار و وىستگە و دامەزراوې چەكى بايۇلۇژى لە ستىپنۇگۇرسك و ئەلماتى بە مىرات بۇمابووو.

بە ھەمان شىو كازاخستان خاوەنى وىستگە و ناوچەي ترە كە كانزا ستراتىژىيەكانىان دەردەھىنا و پالوتە دەكرد و چەكى ئاسايىيان بەرھەم دەھىنا. كاركردنى سۇفەت بە نھىنى وەھاي كىرد كەم لە بەرپىرسانى حكومەتى كازاخستان بە بوونى ئەم كارگە سەربازى و پىشەسازىيەنى چەكى كۆمەلكوژ، دامەزراوكانى تاقىكردنهوې ھىزە سەربازىيەكان و مەوداي چەكەكانىان بزىان. لە دوای زياتر لە 40 سال لە تاقىكردنهوې ئەتۆمى، سەرۆك نورسولتان نەزاربايىف، سەركردەي ئەو كاتەي كازاخستانى تازە سەربۇخۇبوو، ھەردوو رېككەوتنامەي كەمكردنهوې چەكە ستراتىژىيەكان (START) و رېككەوتنامەي بلانۇكردنهوې (NPT)ى واژۇكرد و دەزگاي وزەي ئەتۆمىي كازاخستانى دامەزىراند. ئەم دەزگا نوپىيە ئەركى مامەلەكەردن لەگەل دەزگاي نپودەولەتتى وزەي ئەتۆمىي نەتەوې يەككرتووەكان و تىمى پىشكەنەر و پىسپۇرانىي پىسپۇردرابوو. ناوچەي سىمپىلاتىنسىك شوپىي نىشەتەجىبوونى 1.3 مىليۇن ھاولاتى بوو، و نىزىكەي 30,000 لە دانىشتوانەكەي بەھۇي تاقىكردنهوې ئەتۆمىيەكانى سۇفەتەوې توشى بەركەوتەي

تىشكەندەوې بوون. سەرۆك نەزاربايىف بۇ يارمەتيدان لەم قەيرانە ژىنگەيى و تەندروستىيەدا داواي يارمەتتى لە كۆمەلگەي نپودەولەتتى كىرد.

نەزاربايىف لەوې تىگەيشتىبوو كە داخستنى دامەزراوې سىمپىلاتىنسىك نەك تەنھا لەناوبردىن ژىرخانە كوشندەكەي و كۇتايىھىننىان بە تاقىكردنهوېكان، بەلكو بەدەستەھىننەوې زەوييە پىسپووەكان، دووبارە بەپىتكردنهوې خاك و ژىنگە و يارمەتيدانى ئەو كەسانەي لە ناوچەكەدا دەژىن، دەگرپتەوې.

كاتىك پووسەكان بەپەلە شوپنەكەيان جېھىشت، حكومەتى كازاخستان لە رېگەي دانانى فلادىمىر شكۆلنىك وەكو سەرۆكى دەزگاي وزەي ئەتۆمىي كازاخستان، كە بە خىرايى دەزگاي نپودەولەتتى وزەي ئەتۆمىي نەتەوې يەككرتووەكان و وەزارەتەكانى وزە و بەرگرىي ئەمريكاي بەشدارى پى كىرد و ئەندازيارانى ئەتۆمىي و زانايانى فيزىيىي ئەمريكاي بۇ سەردانكردنى كازاخستان بانگھىشت كىرد.

زۆرۈك لى رۇوبەرى ناوچەى سىمپىلاتىنس، لەوانە دامەزراوەكانى چىاى دىگلىن، مەترسىيەكى ژىنگەيىان دروستكرد. ھەم خەلگ و ھەم ئاژەلدارى ناوچەكە بەركەوتەى تىشكدانەوەى لاوەكى بوونەو. ھكۆمەتى كازاخستان بۇ يارمەتيدانى داخستنى 181 تونىلى پىسبوو لە دىگلىن و چارەسەركردنى مەترسىيە توخمىيە بىشومارەكانى تر لە سەرانسەرى سىمپىلاتىنسك، داواى يارمەتى لە وەزارەتى بەرگرىي ئەمريكا كرى.

ھەولۇكى يەكخراو

وەزارەتى بەرگرىي ئەمريكا پارى بوو. پىرۇژەكە داواكراو كە پىشگرى لەلەين كۆنگرىسى ئەمريكاو بەدەستەنباوو و تىچووى خەملىنراو بۇ ھەولۇ جىھانىي بلانەكردنەوەى چەكى كۆمەلكوژ شاينەى بەھاي پىرۇژەكە بوو. ئەم پىرۇژەيە بەشيك بوو لە ستراىژى نوپى ئاسايشى بۇ ئەمريكا كە تىشكى خستبوو سەر كەمكردنەوەى تاقىكردنەوەى چەكى نوپى كۆمەلكوژ و تەكنەلۇژياكانيان. وەزىرى بەرگرىي ئەمريكا لە سەرەتاي سالى 1995دا پىرۇژەكەى پەسەندكرد، و وەزىرى ئەوكاتەى زانست و تەكنەلۇژياى نوپى فلادىمىر شكولىنك رىككەوتنى نوپى "لەناوبردى ژىرخانى چەكى ئەتۆمى"سى واژو كرى.

ناوەندى ئەتۆمىي نىشتمانىي كازاخستان بەرپىساربوو لە ئەنجامدانى ھەموو لاپەنەكانى ئەركەكە، لە نيوانياندا ئامادەكارى تونىل، پىوانەكردنى زانستى، تەقەمەنى وپرانكەر و داخستنى تونىلەكە. شارەزاىانى ئەمريكى رىنمايى تەكنىكى، بەرپوەبردنى جۇرىەتى و پىشتراستكردەوەى كارەكەيان دابىنكرد.

ماوہەك دواتر، وەزىر شكولىنك بۇ تاقىكردنەوەى سىستەمى نوپى نيودەولەتى، پىشنىارى بەكارهينانى دامەزراوەكانى چىاى دىلگىنى كرى. ئەو سىستەمە، كە تازە لە دامەزراندابوو، لە 321 وىستگەى چاودىكردن كە لە ولاتانى ناو رىكەوتنەكە لە سەرانسەرى جىھاندا جىگىركرابوو، پىكھاتبوو. ئەم وىستگانە زانىارىيەكانى

بومەلەرزەزانى، ژىردەنگ، ھایدروكۆستىك و تىشكدەرەوە كۆدەكەنەوە و بۇ 16 تاقىگەى شىكارى پىشتراستكراو دەيگوازەنەو.

ئەنجامەكانى ئەم تاقىكردنەوانە ئەو دەردەخەن كە دەكرىت كازاخستان وەكو خاكىكى نمونەى بۇ چاودىرىكردنى تاقىكردنەوەى ئەتۆمى لە ناوچەكەدا بەكاربھىترىت. شەپۇلە بومەلەرزەيەكان لە ھەر تاقىكردنەوەيەكى ئەتۆمىدا

رۇوبەرووى كەمترىن بەرگرىي پىكھانەى تۇپۇگرافى و جىلۇجى باكورى رۇژھەلاتى كازاخستان دەبنەو. وەكو دەرنەجام، زاناپان لە ناوەندى نىشتمانىي ئەتۆمىي كازاخستان و چاودىرىكەرى بەرگەھەواى لامۇنت دۆوهرتىي زانكوى كۆلۇمبىا پىرۇژەيەكى ھاوبەشيان بۇ دانانى ھەشت وىستگەى بومەلەرزەزانىي فراوان كە لە تواناباندايىت تەقبنەوەى سروشى، بازگانى و ئەتۆمى چاودىرى و دەستنىشان بكن، پەرەپىدا. ئەم وىستگانە دەبن بە بەشيك لە سىستەمى چاودىرىي نيودەولەتى.

مەترسىيە چەكە بايۇلۇژىيەكان

يەكيتى سۇقىت خاوەنى رىكخراوترىن و بەھىزترىن بەرنامەى چەكى بايۇلۇژىيە ھىرشەربوو لە جىھاندا. كۆمەلگەى دامەزراوەى چەكى بايۇلۇژىيە سىتېنۇگۇرسك لە سالانى ھەشتاكانى سەدەى راپردوودا دروستكرا و يەكىك بوو لە وەدان شوپانەى كە لەلەين مۇسكۇو بەرپوەدەبران. بە رىژەيەكى زور ئەخۇشىيەكانى دوومەل،

نوپىرانى دەرگاى بەرگرى كەمكردنەوەى ھەرەشە و ناوەندى ئەتۆمى نىشتمانى لە چىاى دىگلىن لە رۇھەلانى كازاخستان، سەردانى ناوچەى تاقىكردنەوەى سىمپىلاتىنسك دەكەن. تونىلەكانى ناو چىاكان بۇ تاقىكردنەوەى ئەتۆمىي ژىر زەوى سۇقىت، كە 181 دانەيان وەكو بەشيك لە بەرنامەى بلانەكردنەوەدا داخران، بەركاردەھىنران.

ئەندىزا چەين/دەرگاى بەرگرى كەمكردنەوەى ھەرەشە

ناوەندى ئەتۆمىي نىشتمانىي
كازاخستان بەرپىساربوو لە
ئەنجامدانى ھەموو لاپەنەكانى
ئەركەكە، لە نيوانياندا ئامادەكارى
تونىل، پىوانەكردنى زانستى،
تەقەمەنى وپرانكەر و داخستنى
تونىلەكە. شارەزاىانى ئەمريكى
رىنمايى تەكنىكى، بەرپوەبردنى
جۇرىەتى و پىشتراستكردەوەى
كارەكەيان دابىنكرد.

دیمه نیک له چالہ کوونیک که بۆ تاقیکردنه وهی ژیزه مینی له ناوچهی تاقیکردنه وهی
سیمیپالائینسک له کازاخستان هه لکه ندراره. نه ندراره چین/دهرگای بهرگری که مکرده وهی هه پشه

تولاریمیه، تاوون، ئاوله، فایرۆسی ماریورگ و ئهوانی تر بۆ
خرانه ناو ئه و چه کانهی که سؤقیه ته کان پتشیبیینان ده کرد له
ئه گهری شهردا به کاریان بهینن، بهرهم دههپیران و ناماده
دهکران.

کۆمه لگهی دامه زراوهی ستینۆگۆرسک له 25 بئنا که زیاتر
له 2 کیلۆمهتر دووجا ده گرتیه وه، پتکیدیت. به شیکیان به ته نها
بۆ بهرهمه پتانی پتیهی زۆری میکروبی دوومه ل ته رخانکرا بوو.
دامه زراوه کان که به ته واوی پتیکهرا بوون، ده یاتوانی له ماوهی
10 مانگدا 300 تن له میکروبی دوومه ل بهرهم بهینن.

هه لوه شانه وهی یه کیه تی سؤقیه تی کازاخستانی به م کۆمه لگه
کوشنده به وه جیه پتشت. له دواي هیرشه تیرۆریستییه کانی
11-ی مانگی ته یلوی 2001، پتگیکردن له گواستنه وهی چه کی
بایۆلۆژی بۆ ده وه لته تیکی دوژمنکارانه یان گروپیکی تیرۆریستی
بوو به نامانجیکی سه ره کیی سیاسه تی ده ره وهی ئه مریکا.
حکومه ته که ی سه رۆک نه زار بایف، ئه مریکا و یه کیتی ئه وروپای
له بهرنامه ی نوئی کار پتکردنی پتیکه وه یی پتگیکردن له چه کی
بایۆلۆژی به شداری پتکرد. یه کتیک له یه که مین پرتۆزه کانی
کازاخستان له دامه زراوهی توژینه وهی زانستی کشتوکالی، که
ئیتستا پتیده وتریت دامه زراوهی توژینه وه بۆ پرسه کانی بهرده م
سه لامه تیی بایۆلۆژی، تاکه دامه زراوهی نوئی ولاته که که تیشک
ده خاته سه ر فایرۆسناسی فیتیرنه ری، ئه نجامدرا.

پرتۆفسۆر سه ده چه بار مامه دالیف، به رتیه به ری

دامه زراوه که، پتشیاری کردوه که حکومه تی کازاخستان
به هتیکردنی ئاسایش و سه لامه تی مۆزه خانه ی په ستانی
دامه زراوه که وه کو پرتۆزه یی که ئه گهری هاوبه ش له گه ل

بهرنامه ی پتگیکردن له بلاوونه وهی چه کی بایۆلۆژی ئه مریکا له بهرچاوبگرت.
پرتۆزه ی سه ره تایی له مانگی نیسانی 2000 ده ستپتیکرد. له ماوه ی سـ سالی
داها توودا، زانایانی دامه زراوه کشتوکالییه که مۆزه خانه که و پاشکۆکانی
دامه زراوه که یان به ناوه کی کرد و سیسته می ئاسایشی نوئیان بره پتیدا و دامه زرانده،
وه ههروه ها مشقی سه لامه تی بایۆلۆژیان به کارمه ندان ئه نجامدا.

له 2000، ناوه ندی دژه تاوون کازاخستان له ئه لامه تی دامه زرتیرا، که 10

وئستگه ی ناوچه یی و 17 وئستگه ی مه دانی که توانای چاودرتیکردنی بلاوونه وهی
تاوونیان هه بوو له شارۆچکه و گونده کان و مه رداره کۆچهریه کان که له سه ر
زه ویه به رفراوانه کانی ولاته که ده ژیان، به رتوبرد و پاراست. به گوتیه ی بهرنامه ی
که مکرده نه وه و وه لامدانه وهی مادده ی مه ترسیدار، بهرپرسیانی ئه مریکا بۆ چه سپاندن
و هاوچه رخکردنی سیسته می ئاشتیانه ی دژه تاوون به ئامپری تاقیه گی نوئی،
کۆمپوتهر و ئامپری ده ستنیشانکردن له وئستگه مه دانییه دووره کاند، ئاماده بوون
یارمه تی کازاخستان بدن.

له ماوه ی 2004 بۆ 2005، چوار تاقیه گ و ناوه ندی ته ندروستی تر له کازاخستان

چوونه ریزی بهرنامه ی له ناو بردنی هه ماهه نگی هه ره شه (CTR) بهرنامه ی

ده ستنیشانکردن و وه لامدانه وهی مادده ی مه ترسیدار. زانایانی کازاخستانی و

پسپۆرانی چه کی بایۆلۆژی ئه مریکی و به رتیه بهرانی پرتۆزه کان پتداوئستییه کانیان
بۆ پرتۆزه ی نوئی که توانا کانی ده ستنیشانکردن هاوچه رخ بکات بۆ که مکرده نه وهی
پتوستی قه تسیکردنی میکروبه مه ترسیداره کان له وئستگه مه دانییه دووره کان
و گه شه پتدانی تۆرک له زانایانی راهبیرا بۆ پتگیکردن، ده ستنیشانکردن و
به رتیه بردنی هتیشکی تیرۆریستی چه کی بایۆلۆژی، گه شه پتدا.

له م بهرنامه نوئیه دا، کازاخستان بوو به یه کتیک له ولاته پتیشه نکه کان له

هه ماهه نگی له گه ل ئه مریکا دا. هه تا سالی 2005، پرتۆزه ی هه ماهه نگی هاوشپوه
له جۆرجیا و ئۆزبه کستان ناستیران و جتیه جتیکران. له سالی 2005 بۆ 2006،
دانووستانه کان له گه ل نازه زبایجان و ئۆکرانیا بووه هۆکاری دروستبوونی بهرنامه ی
پتگیکردن له بلاوونه وهی چه کی بایۆلۆژی نوئی و جتیه جتیکردنی بهرنامه کانی
کارکردنی پتیکه وه یی دوولایه نه.

یه کتیک له دیارترینی ئه م پرتۆزه هه ولدان بوو بۆ پاکیکردنه وهی دوورگی

فه زرۆژیدنه ی له ده ریای ئارال، که له دواي سه ره به خۆیه وه ئۆزبه کستان حکومه رانی
کرد. سؤقیه ته کان له رتیه ی لیکۆلینه وه له میکروبی کوشنده ی دوومه ل پتشیان
کردبوو.

هه ول و سه رچاوه ی بهرچاوه بۆ باقتکردنه وه و پاراستنی دامه زراوه جتیه پتیراوه کانی
چه کی کۆمه لکوژ له لایه ن یه کیتی سؤقیه ته وه، خرایه گه ر. له 30 سالدا، حکومه ت
و گه لی کازاخستان له هه وله کانیان بۆ ئاسایشکردن و چاره سه رکردنی ناوچه کانی
چه کی کۆمه لکوژ له قوربانیه وه بوون به پاله وان، به لکو به هه مان شپوه له هه ولی
بلاونه کهردنه وهی چه کی کۆمه لکوژ بوون به سه رکرده ی جیهان.

له میانی سه ردان ی ده زگای بهرگری که مکرده وهی هه ره شه ی ئه مریکا

(DTRA) بۆ کازاخستان له مانگی تشرینی دوومه ی 2023، یاریده ده ری جتیری

وه زیری بهرگری رتیه تیشکی خسته سه ر ئه م ده ستکه وته بیهاوتایانه.

"هه وله کانی کازاخستان بۆ به هتیکردنی ئاسایشی ئه تۆمی و ئاسایشی

بایۆلۆژی جیهانی، جیهانی سه لامه تتر کردوه،" ناوبراو رایگه یاند. "بینینی بهرهمه
زۆره کانی هاوبه شیه که مان به چاوی خۆم و تاوتوتیکردنی پرسه گرنگه کان بۆ

هه ماهه نگی بهرده وام، جتیه گی شانازییه." ✦

سەنگەرېك

لە بەرامبەر تېرۆرىزم

سەرۆك كۆماری میسر عەبدولفەتاح سېسى لە كۆتا كۆبونووهی دېداری كۆماری وڵاتی عەربی و يەكئېتى ئەوروپا لە سالی 2019 لە تەنېشت دۇنالد تەسك سەرۆك ئەوكاتەي ئەنجومەنی ئەوروپا ئامادە دەيیت. تېرۆرىزم لەنيوان پرسە لەپېشپەنەکانی کارنامەي کارکردنەكە بوو. AFP/گېنئى ئېمەيچس

تايەت دەگرېتووه كە لەلایەن گروپەکانی وڵاتیکەوه دژی كەسانیک كە لە وڵاتیکى تردا دەژین ئەنجام بدرېت، وه كردهوی جیاکاری نەتەوهی و نەژادی كە هەندېك وڵات تێیدا بەشدارن لەخۆدەگرېت. زۆرجار تېرۆرىستان بۆ لەناوبردنی بنەمای گشتی لە وڵاتیکدا و دروستکردنی گومان لە تواناکانی، بە بەکارهێنانی تۆرى كۆمەلایى و كەنالی ئاسمانى ئۆپەراسیۆنى دەروونی ئەنجام دەدەن. بە خېرایى و بە وردی روونکردنەوهی تېروانىنە هەلەكان بۆ زیادکردنی هۆشیاری و بەرهنگاربوونەوهی گومراکردنی تېرۆرىستی زۆر پێویستە و پوچەلکردنەوهی گېرانهوهی ناپاراستیش لە ئەستۆی هەموواندايە. ئەمەش دەمانگەبەئیتە سەر پەيوەندى ئیوان تېرۆرىزم و تاوانى پێكخراو، كە بەو پێیەي هەریەكەیان بریتیین لە دەربېرى توندوتیژی پێكخراو بە سەرکردایەتی گروپ و پێكخراوهكان كە بۆ پلاندانان بۆ كردارهكان بە نھیتی و ورد توانای پێكخراویى بەرچاویان هەيە، هاوشیوهی تېرۆرىزمە. تاوانى

میسر وەكو هەپەشەیهکی جیھانی دەروانیته توندپەوه توندوتیژەکان

لیوا مەسەد ئەلشەشتاوی، هیژە چەكداره كانی میسر

مەشقی

ئەستێرەي گەشی-میسر و ئەمریکا یەكئیکە لە گەورەترین و هەرە گرنگترین مەشقە سەربازییەكان لە پۆژەلایى ناوەراستا. لە سالی 1980-وه، ئەستێرەي گەش' بۆ پووبەرووبوونەوهی ئالنگارییەكان، كە تېرۆرىزم یەكئیکە لەوانە، هەولێ ئالوگۆرى شارەزایی لە چەندین بواری و بەهێزکردنی هەماهەنگیەكان دەدات. تېرۆرىزم ئەوانە لەناودەبات كە بەرھەمی دەھینن، ئەوانەي كە پەنای دەدەن و ئەوانەي پشیتیوانی دەكەن. تېرۆرىزم هیچ نەتەوه و ئایینیکی نییە. هەپەشەیهکی جیھانییە هەم بۆ بوونی مرۆفایەتی و هەم بۆ شارستانیەتی. بەبێ گومان كاریگەری لەسەر هەموو وڵات و پێكھاتەیهك هەبووه، وه تەنانەت زلھێژەكانیش لە مەترسییەكانی بېبەری نەبوون. تېرۆرىزم میسر و زۆریك لە وڵاتانی تری گرتووهتەوه. تېرۆرىستان لە ئەوروپا و ئەمریکادا پێشتر لەناوچوون، بەلام تېرۆرىزم لە ئەفریقادا لە پەرسەندندايە. گروپە ناوخۆی و تیودەولەتیەكان بۆ دروستکردنی قوربانى لە شوینی دیکە، دەتوانن بگەنە دەروە. بۆ نمونە، پفینەرانی فرۆكە كاریگەرییان لەسەر سەرنشینیانی چەندین وڵات هەيە. بەشیوهیەکی گشتی تېرۆر بەو كرداره پیناسەدەكرېت كە لەپیناوا گەیشتن بە ئامانجە سیاسیەكان كە بەگوێرەي یاسا و داب و نەریتەكانی ئیستا پێگەپێنەدراون، لە پێگەي توندوتیژی یاخود هەپەشەوه هەولێ تۆقاندنی تاك، گروپ، پێكخراو یاخود وڵاتیک دەدات، وه لە پێگەي تېرۆرکردن، بېرىنی جەستە، تێكشكاندن، ئەشكەنجەدان و لەناوبردنی بنەماوه ترس و ناسەقامگېری بۆلۆدەكاتەوه. تېرۆرى تیودەولەتی هەر هېرشیک بۆ سەر ژيان و مولکی گشتی یاخود

میسر ٺه و باوهری پاراستووہ که تیروریزم هیچ نیشتمان یاخود ٺاینیکی نیبه و پیوسته له ههر شوینیک و به ههر شیواز و دهرکهوتنیک له دژی بجهنگین. ههر بویه پیوسته ولاتانی جیهان ٺهم جهنگه بخه نه نیوان ٺهو بهر پرسپاریتپانهی که له بهرامبر گهله که بیان و مروفایه تیدا دهیگر نه ٺهستو.

له گهل په ره سه ندنی تیروریزم، به سه ره لاندانی چند قهواره و ریکخراوی سه ره به بیروباوهری توندپه و، ته کفیریزم، و توفاندن به ناوی ٺاین له ژیر ٺالای په شدا، له وانه جیهادی ٺیسلامی داعش، ٺهلقاعیده، ٺه ناسار بهیت ٺه لموقه دههس، بؤکوچه رام له نهیجیریا و ٺه شهاب له سوآمال پرسه کان ٺالوزتر بوون. ٺامانجه شهیتانییه کانیاں بره و به ویزانکاری، کوشتن و گیره شیوینی دهدهن و ههموویان به شیواندنی ٺیسلام له ریگهی لیکنده وه نادرسته کانی دهقه ٺاینینییه کانه وه فلهسه فهی درندانهی خویمان هه ناره کردوو. له م رووه وه، چه ندین ویستگهی ته له فریوینی ٺاسمانی ته و او پالشیتیکراوی دارایی که به شیکن له چوارچیوه به کی "راگه یاندن و تیروریزمی ٺه لیکترونی" که زانیاری و ٺینته رنیت بؤ مه بهستی توفاندن و زوره ملینکردن له خزمهت ٺامانجه سیاسییه کاندا به کارده هینن، ههن. ٺهم شیوازانه تاراده په کی زور به و رۆله پیشکه وتوو هی که ته کنه لوزیای زانیاری له ههمو و باوره کانی ژیاندا دهیگریت و ههروه ها رۆلی پیشتار ٺامازه پیکراو وه کو یه کیک له شیواز سه ره تاییه کانی جهنگی هاوچه رخ، په یوه ستن.

میسر ٺه و باوهری پاراستووہ که تیروریزم هیچ نیشتمان یاخود ٺاینیکی نیبه و پیوسته له ههر شوینیک و به ههر شیواز و دهرکهوتنیک له دژی بجهنگین. ههر بویه پیوسته ولاتانی جیهان ٺهم جهنگه بخه نه نیوان ٺهو بهر پرسپاریتپانهی که له بهرامبر گهله که بیان و مروفایه تیدا دهیگر نه ٺهستو. له ٺه نجامدا، ٺه گهر ٺهم ولاتانه به راستی ٺاره زووی دهسته بهرکردنی ژیانیکی باشت بؤ گهله که بیان ده کهن، ٺه و پیوسته دهسته کاربن، چونکه ناکریت له کاتیکدا تیروریزم هیشتا ٺه و که سانه ده دوزیتنه وه که نامادهن، په ناگه، ٺاراسته کردن، پالشیتیکردنی دارایی و پرچه ککردنی بؤ ٺه نجام بدهن، باور بؤ فراوانبوونی جییهیلریت.

ٺه مه ٺه وه به که میسر رایگه یاندوو و سه رۆک عه بدولفه تاح سیسی

ریکخراو له ههن دیک له و شیوازانهی که په یوه و ده کرین هاوشیوهی تیروریزمه. هوکاره کانی تیروریزم چوراوچورن. یه که م، سه ره پرشیتیکردنی تیروریزم له لایه ههن دیک ولات و ریکخراوی سیاسییه وه ده بیته هو ی گه شه کردن و فراوانبوونی پانتاییه که ی له سه ر ٺاستی جیهان، وه فراوانکردنی ده ستراگه یشتن به و ده ولت و ریکخراوه سیاسیانه.

دووهم، ٺامانچ و بهرزه وه ندییه ناکوکه کانی ههن دیک هیژ یاخود ده ولت که هه ولی دروستکردنی کاریگری بؤ سه ر ٺاسایش و سه قامگیری دهدهن له کاتیکدا خزمهت به بهرزه وه ندییه کانی خویمان و بهرزه وه ندییه هاو په یمانه کانیاں ده کهن. زورچار ٺهمه به ناوی "تیروریزمی سه ره پرشیتیکراو له لایه ههن ده ولت" هوه ده ناسریت.

سپیم، دیارده کومه لایه تیبیه نه رینیییه کانی وه کو بیکاری، هه ژاری و گهنده لی، به دیاریکراوی کاتیک له ناو دامه زراوه کانی ده ولت دا بلاوه، به شداری له توندوتیژیدا ده کهن.

چوارهم، ناتوانین بن توانایی گوتاری ٺاینی، کلتوری و میدیایی له رووبه پرووبونه وهی تیروریزم و ٺهو ده قخوازه چه ق به ستووانه ی که به کارهینانی عه قل له لیکنده وهی واقع یان دهقه ٺاینینییه دروسته کاندا په تده که نه وه، پشتگوئی بخه یین. به هه مان شیوه لایه نی راگه یاندنی به کریگیریای پروپاگهنده ی کینه دارانه ناته بایی له نیوان خه لکی ولاتی به ٺامانچکراودا بلاوده که نه وه و ٺارامی و ٺاسایشی ٺهو کومه لگایه تیکده ده ن.

که شتیبه کی باره لگر سه ره پای ٺه وهی توندپه وه توندوتیژه کان هه ره شه یان له گواستنه وهی ناوی له ریگهی پیره وی ناوی ناوچه که وه ده کرد، له سه ره تایی 2024 دا که نالی سوئس له میسر تیده په رنیت. AFP/گیتی ٺیمه یجس

سەربازانی ھێزە چەكدارەكانی میسر لە میانێ نمایشی ناوچەیی ئاوەدان لە بنکەیی سەربازیی محەمەد نەجیب لە میانێ مەشقی سەربازیی 'ئەستێرەیی گەشی 23' بۆ پاکیکردنەوێ گوندێک لە تیرۆریستان، خۆیان ئامادە دەکەن. عەریف دەشەق کامبۆس کۆنتریئاس/سوویای ئەمریکا

کە بۆ بۆلاکردنەوێ وێرانکاری و گەندەلی نەک بە تەنھا لە میسر بەلکو بە ھەمان شێوە لەسەر ئاستی جیھانی شانە تیرۆریستیە سنووریە زینەکان لێیانەوێ سەریان ھەلداوێ. ئەم شانە تیرۆریستانە وەکو بەشێک لە ستراتیژیەتیک بۆ لەناوبردنی سەقامگیری دەوڵەت، بەتایبەتی دواي ئەوێ ئەم پێکھراوانە بە پالپشتییەکی دارایی گەورە لەلایەن چەندین وڵاتیکەوێ گەشەیان کرد و بوون بە ئیونەتەوێیی، کە بە ئامانجی ھەلۆھەشاندنەوێ پێشەیی نەتەوێیی ھەوڵی (شکستخواردوو) زیانگەیان دەن بە میسر دەدەن، ھەوڵیان داوێ مەملەتان لە میسر دا ھەلبەگیرسێن، بۆیە بۆ سەرکەوتن لە بنبرکردنی تیرۆریزم لە پێشەوێ پێویستی بە چێگیکردنی ھێزە نیشتمانییەکان ھەیە.

میسر بە نوێنەرایەتی جیھانەوێ جەنگیک بۆ کۆتاییھێنان بەم تیرۆرە تاوانکارییە کە پێگەری لە گەشەکردن و بەرھەبێشچوون دەکات و گەنجانی میسر دەکاتە ئامانج، ئاخۆ

ئەفسەر، سەرباز یان خەلکی مەدەنی پێتوان بن، بەرپۆھەبەت. ھەر لەبەر ئەم ھۆکارە، لە مانگی شوباتی 2019، لە شەرم ئەلشێخ دیداری یەکتیی ئوروپا و یەکتیی وڵاتانی عەرەبی بەرپۆھەبوو و زیاتر لە 50 وڵات بۆ قسەکردن لەسەر پرسەکانی تیرۆریزم و کۆچکردنی نایاسایی لە پاشخانی جەنگی بە نوێنەرایەتی جیھانی میسر لە دژی لایەنە تیرۆریستیەکان لە نێمچە دورگەیی سینا و ناوچە سنوورییەکان، ئامادەبوون.

چەندین جار لەبارەییەوێ ھۆشداری داوێ. میسر سەبارەت بە پرسی تیرۆریزم وەک چۆن ھەندیک وڵات بۆ گەشتن بە ئامانجە سیاسیەکان دەیکەن، مامەلەیی دوو روویانە ناکات. میسر رووبەرووی تیرۆریزم دەبێتەوێ کە تێیدا لایەنی وڵاتانی بیانی و کەنالی ئاسمانیی خەرچی تەرخانکراو بەشدارن تێیدا.

ھەر وھا لە جەنگی دژی لایەنە تیرۆریستیەکان، میسر درک بەوێ دەکات کە رووبەرووی قەوارەییکی سیاسی یاخود یاسایی نابێتەوێ بەلکو رووبەرووی پێکھراوێ خراپەکارە نەپێنێیەکان دەبێتەوێ، ئەو پێکھراوانەیی بۆ بۆلاکردنەوێ وێرانکاری و گەندەلی نەک تەنھا لە میسر بەلکو بە ھەمان شێوە لەسەر ئاستی جیھانی، شانە تیرۆریستیە سنووریە زینەکان لێیانەوێ سەریان ھەلداوێ.

زۆرجار میسر قورساییی بەرھەنگار بوونەوێ و ئاشکراکردنی ناشرینییەکانی پێکھراوێ تیرۆریستیەکانی ھاوپییمان و پشتیوانکراو لەلایەن پێکھراوێ تێدەوێتەوێ کەنەوێی لێ ھەستۆ گرتووێ.

لە جەنگی دژی بە لایەنە تیرۆریستیەکانیشدا، میسر درک بەوێ دەکات کە ئەمە رووبەروونەوێ قەوارەییکی سیاسی یاخود یاسایی نییە، بەلکو پێکھراوێ ناپاکە نەپێنێیەکان کە دان بە ناسنامەیی نەتەوێییدا ناھێن، ئەو پێکھراوانەیی

پەشەشووتەوانەکان لە میانى مەشقى سەربازى
'پارێزەرانى نیل' لە نزىک خەرتوم لە فرۆكەى
کواستنهوهى C-130هوه خۇيان خستە خوارهوه.
میسر لە بواری بەرەنگاریبووتەوهى تیرۆریزمدا
دەستى هاوکارى بۆ دراوسێ ئەفریقایەکانى
درژدەکات. AFP/کۆئى ئیمەجس

به كورتى، میسر له سەر ڕێگای راستهكەیه و به هیچ روداویكى تیرۆریستی یان پیلانیكى خراپهكارانه كه توندوتیژی و كینه زیاد دهكهن له بهرامبەر دهستكهوته نیشتمانیه گهورهكانمان و خۆراگرى گهلهكهمان — كه مهزنترىن چهكى ئیمهیه دژ به تیرۆریزم و پیلانگی، سارد نایتهوه.

میسر له بهرامبەر تیرۆردا به بههیزی دەمێنێتهوه، سەرۆکایهتى ئابورییهكى بههیز و پرۆژهى بیناسازی نیشتمانی بهرفراوان دهکات، كه به پشتیوانى خودا، وڵات به رهو خوشگوزهرانى و پشكهوتن دهبات، خهنده بۆ رووخسارى گهلى میسر دهگهڕێنێتهوه و میسر بۆ پێگهى خۆى وهكو پشهنهنگ له ئەفریقا و جیهانى عهره بیدا دهگهڕێنێتهوه.

ئهمانه ههولێ چاكه کارییهکانن كه پهنگی سهوزى خۆیان به سهر بیابانهکاندا بڵاودهکهنهوه، بنیاکردنى خانووى شایسته بۆ ههژاران، وێستگهى کارهبا كه تاریكى دهگۆرن بۆ رووناكى، تۆپهکانى ڕیگاوایان كه هێلى ژيان بۆ ههموو گۆشهکانى میسر دابین دهکهن. ههروهها به واتای چهك و تهقه مهنى نوێش بۆ سوپا مهزهنه کهمان و گهڕاندنهوهى ئاشتی و ناسایش بۆ خاكه مهزهنه کهمان دیت.

هیوادارىن میسر به پارێزراوى و سهلامهتى بمێنێتهوه، سوپاس بۆ خواى گهوره و به لێنه راستهقینه کهى كه "ههركه سێك تیبیدا بژی پێوسته سهلامهت بێت." هیوادارىن میسر به متمانه و راستگۆییانه به رهو پشپت و هیوادارىن نهوهکانى باشترىن سهربازین له سهر رووى زهوى. وڵاته کهمان، به نهریت و رۆحى سهربهستى خۆیهوه، به شانازییهوه ده مێنێتهوه، سهربهزه كه به درژایى ههزاران ساڵ شارستانییان له کهنارى رووبارى نهرمى نیلدا بنیاتناوه، شانازى به گهله دێرینه کهیهوه دهکات. ✦

به جیگهڕکردنى به کۆمهلى سەرباز، بۆ بنهڕکردنى تیرۆریزم و له ڕیشه دهکردنى سهراوهکانى له باکور و ناوهراستى سینا له سهر بنه ماى چاودێرییهكى تهواو و ورد كه ده رهنجامى ههولێ سەربازى و ههوالگرییهکان بوو بۆ چه سپاندنى ناسایش له سهر ههر بستیكى وڵات و دروستکردنى ههولمهرجى پێوست بۆ دهستیگیرکردنى ئۆپه راسیۆنه گهورهکانى گه شه پیدان له سینا، هیزه چه کداره کانمان به هه ما ههنگى له گه ل پۆلیسى ده وڵهت ئۆپه راسیۆنى بێشومارىان ئەنجامدا.

هیزی ناسمانى چه ندىن بنکه، هه شارگه، کۆگای چهك و تهقه مهنى، كه له لایه ن باله تیرۆریستییه کهانه وه وه کو گۆره پانى هێرشکردنه سهر کارمهندانى جیه جیگه کردنى یاسای هیزه چه کداره کان و نامانجه پۆلیسى و مه ده نییه کان له باکور و ناوهراستى سینا به کارد هه نهران، کرده نامانجه. به هه مان شیوه پشپهاته هاوبه شهکانى سوپا و پۆلیس بۆ دهسته به رکردنى نامانجه زۆر گرنه گه کان كه بایه خى ستراتییان بۆ ده وڵهت ههیه، رێوشوینهکانیان چرکده وه.

به كورتى، میسر له سەر ڕێگای راستهكەیه و به هیچ روداویكى تیرۆریستی یان پیلانیكى خراپهكارانه كه توندوتیژی و كینه زیاد دهكهن له بهرامبەر دهستكهوته نیشتمانیه گهورهكانمان و خۆراگرى گهلهكهمان — كه مهزنترىن چهكى ئیمهیه دژ به تیرۆریزم و پیلانگی، رێگرى لێناکړیت.

سعودیه سەرکردایه‌تی

چۆلکردنی مروی

سودان ده‌گات

سەدان ھاۋلاتى ئەمىرىكى لە نىۋان ئەو 8,455 كە سەدابوون كە گوپزانەوہ بو جەدەدە

بەرپوہ بەرى گشتى پەيوەندىيە ستراتىيەيە كان، وەزارەتى بەرگرىيى سەودىيە | وىنە كان لەلەيەن ھىزە چە كدارە كانى سەودىيە

لە

مانگى نىسان و ئايارى سالى 2023، سەودىيە لە سودانەوہ 8,455 كەسى گواستەوہ بو شوپنى سەلامەت، ئەمە ئەركىكى مرويى بوو كە تيشكى خستە سەر توانا و نامادە كارىي ھىزە چە كدارە كانى سەودىيە.

ئەوہى وەكو ئەركىكى چۆلكردنى سەودىيە گىر خواردوۋە كان لە سودان لە ميانى قلىشانەوہى شەرى لايەنە سودانىيە كان دەستىيىكىرد، بوو بە ئۆپەراسىۋىتىكى گەورەى چۆلكردنى ھاۋلاتىيانى 110 ۋلاتى جىاواز.

لە نىۋان دەربازكراۋە كاندا كە لە پۇرت سودانەوہ بو جەدەدە، سەودىيە گواسترانەوہ، زۆربەيان ھاۋلاتىي ئەمىرىكى بوون. فەرىقى يەكەم ماپكل "ئىرىك" كوپرلا، فەرماندەى فەرماندەيى ناوەندى ئەمىرىكا ستايشى ھەولە كانى ھاۋبەشە سەودىيە كان، بە ديارىكراۋى فەرىقى يەكەم فەياز ئەلرۋەيلى سەروكى دەستەى ئەركانى ھىزە چە كدارە كانى سەودىيەى كرىد.

"ئىمە ھەولە بىپايانەكەى فەرىقى يەكەم ئەلرۋەيلى، ھىزى چە كدارى شاھانەى

سەودىيە و شانشىنى سەودىيە لە دەربازكردنى سەدان ئەمىرىكى بو ناۋچەى سەلامەت زۆر بەرز دەنرخىين،" فەرىقى يەكەم كوپرلا رايگە ياند.

سەركردە كانى شانشىنەكە بو چۆلكردنى ھاۋلاتىيانى سەودىيە لە 22سى نىسانى 2023 فەرمانىيە كان دەكرد، بەلام ژمارەيەكى زۆر لە خەلكى لە پۇرت سودان لە چاۋە پروانى دەرچووندا بوون و ئەمەش واىكرد ئۆپەراسىۋەنەكە فراوانتر بكرىت.

وہزارەتى بەرگرىيى سەودىيە بو زامنكردنى يەكخستىيىكى بى كىشەى پلانە كان، لە نزيكەوہ لەگەل دەزگا حكومىيە كانى تردا ھەماھەنگىي كرىد. بە جولاندنى كەشتىيە كانى ھىزى دەريايى و فرۆكەى ھىزى ئاسمانى، وە بە پالپشتى بەشە جىاوازە كانى ھىزە چە كدارە كان، وەزارەتى بەرگرى بە سەركەوتوۋىي 8,455 كەسى دەربازكرد.

ئەم چۆلكردنە 404 ھاۋلاتى سەودى و 8,051 كەسى ھاۋلاتى ۋلاتانى ترى لەخۆگرت. چۆلكردنەكە لە نىۋان 22سى مانگى نىسان و 12سى مانگى ئايارى 2023 ئەنجامدرا. سەودىيە لە چۆلكردنى ھاۋلاتىيانى خۆى لە سودان لە ميانى قەيرانەكەدا وەكو يەكەم ۋلات دەركەوت.

ھەرۋەھا شانشىنەكە لە دەربازكردنى 11,184 لە ھاۋلاتىيانى لە سودانەوہ بو سەودىيە بەر لە گەپاندنەوہيان بو نىشتمان، ھاۋكارى ۋلاتانى ترى كرىدوۋە، لەوانە زىاتر لە 400 ھاۋلاتىي ئەمىرىكى. ♦

سەربازانى سەودىيە لە دابەزىن لەو كەشتىيەى كە ئەو گەياندوۋەتەوہ ناۋچەيەكى سەلامەت لە جەدەدە، يارمەتى پياۋىك دەدەن.

سەربازىكى سەودىيە ياۋەرى ژىنكى دەربازكراۋ لە سودان دەكات.

پابه‌ندبوونی

قه‌تەر به

بو‌شایی

ئاسمان

هیزه چه‌کداره‌کانی قه‌تەر له‌گه‌ل
فه‌مانده‌یی بو‌شایی ئاسمانی
ئه‌مریکادا بو‌ پاراستنی مانگه
ده‌ستکرده‌کانی له‌ خولگه‌ی زه‌ویدا
رېککه‌وتننامه‌یه‌ک واژۆده‌کات

لیوای قەتەری عەبدولعەزیز ئەلدۆسەری، راوژکاری جیگری سەرۆک وەزیران و وەزیری دەولەت بۆ کاروباری بەرگری بۆشایی ئاسمان و پەیوەندییە ئەلیکترۆنییەکانی قەتەر، لەگەڵ لیوای سوپای ئەمریکا مایکل مۆریسی، بەرپۆشەری بەرپۆشەرایەت ستراتژی، پلاندانان و سیاسەت فەرماندەیی بۆشایی ئاسمانی ئەمریکادا پێککەوتننامە یەکپان واژۆکرد. فەرماندەیی بۆشایی ئاسمانی ئەمریکا

لە کاتیگدا شاندی قەتەر بۆ واژۆکردنی پێککەوتننامە ئەگەڵ فەرماندەیی بۆشایی ئاسمانی ئەمریکا لە ویلايەتی کۆلۆرادۆی ئەمریکا بوو، USSPACECOM بۆ بەشداریکردن لە پاسەوانی جیهانی 2024 لە بنکە یەزێی بۆشایی ئاسمانی فاندنبرگ لە ویلايەتی کالیفۆرنیا، بانگهێشتی هێزە چە کدارەکانی قەتەر کرد. پاسەوانی جیهانی، گرنترین چالاکی هەماهەنگی ئاسایشی USSPACECOM، کە بۆ بەهێزکردنی هاوبەشییە ئێودەوڵەتیەکان، باشتکردنی هەماهەنگی کارکردن و برەودان بە ئاکاری بەرپرسیارانە لە بۆشایی ئاسمان داڕژراوە.

لە ئێوان ئەو زانیاریانە لە ڕینگە پێککەوتننامە ئەگەڵ USSPACECOM دا کە بە پادەیی بەرفراوان بۆ قەتەر بەردەست، ئاگادارکردنەوەی پێکدادان بۆ دوروەکەوتنەوە لە لەناوچوونی مانگە دەستکردەکان، شیکردنەوە پارچەپارچەبوون بۆ بەدواداچوونی تەنە پاشماویە نوێیەکان لە چالاکیەکانی بۆشایی ئاسمان و داتای دووبارە تۆمارکردنەوەی بۆ هەلسەنگاندنی مەترسییەکان بۆ سەر مۆف بەهۆی دا بەزینی تەنۆچکە ئاسمانیەکان بۆ سەر زەوی. USSPACECOM زیاتر لە 170 پێککەوتننامە هاوبەشییەکانی زانیاری ئاگامەندی بارودۆخی بۆشایی ئاسمانی ئەگەڵ هاوبەشەکان لە کەرتی بازرگانی، دامەزرێوە کادیمی و بیانییەکان و ئەو دەزگا حکومی و ئیوحوکومیانە کە خواستیان تەمەزۆی دنیابوون لە رەفتاری بەرپرسیارانە لە بۆشایی ئاسماندا، واژۆکردوو.

"بە گەشەپێدانی هاوبەشییە ئێودەوڵەتیە بەهێز، ئێمە نەک تەنە شێوازی زانیانمان دەپارێزین بە لێکۆ بە هەمان شێوە نمونە دەبین لە بەکارهێنانی ئاشتییانە بۆشایی ئاسمان بۆ هەمووان،" لیوا مۆریسی رایگەیاندا. "ئێمە بە بەهێزکردنی پەیوەندییە مەزنەکانمان لەگەڵ قەتەر، داخۆشین."

سەرچاوەکان: USSPACECOM، دۆخە نیوز، ناسا، نەتەو بەگرتوووەکان

بۆ

قەتەر، لە ئێوان دوایین ئەو وڵاتانە کە پالێشتیی بەرنامە ناوخی بۆشایی ئاسمان دەکەن، پێوستی بۆ چاودێریکردنیکی متمانەپێکراو لە سەرۆکی بەرگەهەوای زەویەو ئیجگار گرنگە. بۆ دنیابوونەو لە کاریگەری چالاکی مانگە دەستکردەکانی پەیوەندی قەتەر، بەدواداچوون بۆ پارچە پاشماوەکانی بۆشایی، ماددە نەناسراوەکان و تیکچوونی کارمۆگناتیسی پێوستە.

لە 23-ی مانگی تشرینی یەکەمی 2023، هێزە چە کدارەکانی قەتەر پێککەوتننامە هاوبەشییەکانی زانیاری ئاگامەندی بارودۆخی بۆشایی ئاسمانی ئەگەڵ فەرماندەیی بۆشایی ئاسمانی ئەمریکا (USSPACECOM) کە بۆ داگیرکردنی چاودێریکردنی پێشکەوتووی بۆشایی ئاسمانی پەشێو تر لە سەرۆکی زەویەو داڕژراو، واژۆکرد.

لیوای قەتەری عەبدولعەزیز ئەلدۆسەری، راوژکاری جیگری سەرۆک وەزیرانی قەتەر و دەوڵەت بۆ کاروباری بەرگری بۆشایی ئاسمان و پەیوەندییە ئەلیکترۆنییەکانی قەتەر، لەگەڵ لیوای سوپای ئەمریکا مایکل مۆریسی، بەرپۆشەری بەرپۆشەرایەتی ستراتژی، پلاندانان و سیاسەتی فەرماندەیی بۆشایی ئاسمانی ئەمریکادا پێککەوتننامە ئەگەڵ واژۆکرد.

پێککەوتننامە ئەگەڵ پێکە بە ئالوگۆزی زانیاری و باشتکردنی سەلامەتی، سەقامگیری، ئاسایش و بەردەوامی بۆشایی ئاسمان بۆ هەمووان دەدات.

"ئەم هەماهەنگییە ستراتژییە هەنگاویکی زۆر گرنگە لە بەرەوپێشچوونی ئاگامەندی بارودۆخی بۆشایی ئاسمان، کە تیشک دەخاتە سەر پابەندبوون بە گەشەپێدانی ئاسایش و هەماهەنگی جیهانی. ئەم پێککەوتننامە پەنابەندبوونی هەردوولا بۆ هاوبەشییەکانی زانیاری ئەگەڵ هاوئا بەرپۆشەکانمان لە هێزی بۆشایی ئاسمانی ئەمریکا دووپات دەکاتەوە، کە تواناکی هەردوو وڵات لە چاودێریکردن و تێگەشتن لە چالاکیەکانی بۆشایی ئاسمان بەرەوپێش دەبات،" لیوا ئەلدۆسەری رایگەیاندا.

"ئامانجەکانی ئەم هەماهەنگییە سنورە نیشتمانییەکان دەبەزینێت، بەهێزکردنی ئاسایشی بۆشایی ئاسمانی جیهانی دەکاتە ئامانج، ڕیگری لە هەر شە ئەگەرییەکان دەکات و هەماهەنگی ئێودەوڵەتی لە بواریکی هەمیشە پەرەسەندووی گەران لە بۆشایی ئاسمان و تێگەشتن گەشەپێدەدات. هەوڵە هاوبەشەکان بۆ بەشداریبوون بە کارهێنانی ئاشتییانە و ئاسایشی بۆشایی ئاسمان بۆ بەرژەوێندی هەردوو قەتەر و ئەمریکا نراون، ئەمە سەرەرای دنیاییدان لە گەرنی ئاشتییانە و ئاسایشی ئەم بوارە گرنگە بۆ بەرژەوێندی هەردوو وڵات و بەشێوەیەکی فراوانتر بۆ کۆمەڵگە جیهانی." قەتەر رایگەیان کە بە بەگەرخیستی سەتەلایتی Es'hail لە گویانای فەرەنسا لە 2013، دەچیتە ناو بواری بۆشایی ئاسمانەو. سەتەلایتە ئەگەڵ دواتری، Es'hail 2، بۆ گەشتن بە خولگە جیگرافی جیگری 36,000 کیلۆمەتر لە سەرۆوی هەسارەکان لە 2018 لە فلۆریداو پەوانەکرا.

بۆ پشێوانیکردنی گەشەپێدانی فرۆکەوانی ئاسمانی و کەشتیوانی بۆشایی ئاسمان لە وڵاتەکاندا، دەزگای فرۆکەوانی و بۆشایی ئاسمانی قەتەر دامەزراند. قەتەر و ئیدارە فرۆکەوانی و بۆشایی ئاسمانی ئەمریکا (NASA) لە سەر پڕۆژەبەکی تر بۆ ناردنی مانگیکی دەستکردی زانستی تاییەتەند بۆ ناسینەوێی ئاوی نەدۆزراو لە بیابانەکاندا کە ماپە نیگەرانییەکی دیاری وڵاتی بیابانییە لە پڕۆژەلانی ناوهراستدا، هەماهەنگی دەکەن.

مانگی دەستکردی Es'hail 2 قەتەر لە سەر مووشەکیکی SpaceX لە 2018 لە فلۆریدا بەگەرخیست. رۆبەرز

ھاوکارى له ئاسمانه وه

ھيژه چه كداره كانى ئوردن له پڭه ي خستنه خواره وهى ئاسمانيه وه
پيداويستى خوراك و دهرمان بو خه لكى مه ده ني غه زه دا بينده كه ن

عميد ليوا مسته فا عه بدول ه ليم ئه لحه يارى، به رپوه به رى راگه ياندى سهربازى، هيژه چه كداره كانى ئوردن-سوپاى عه رب
ويته له لايه ن هيژه چه كداره كانى ئوردن

له پوژى يه كه مى جه نكي غه زه وه، ئوردن ماندوونه ناسانه كار
بو ده سته به ركردنى ئاگر به ست، پاراستنى خه لكى مه ده ني و دا بينكردنى
ھاوكارى مرؤي بو كه رتى غه زه ده كات. ئه مه جگه له داواكارى به كانى
خاوه ن شكو پاشا عه بدوللاى دووم بن ئه لحو سه ين بو دوزينه وهى
چوارچنويه يه كى كارى سياسى له پيناو بيرانامه يه كى هه مه لايه نه و
دامه زراندى ده وله تىكى سه ربه خو له سه ر بنه ماى چاره سه رى دوو
ده وله تى. ئا ليزه دا رولى هيژه چه كداره كانى ئوردن-سوپاى عه رب
به به رزپارگرتنى پڭه ي فه رمى و پشتيو انيكردن له هه وله مرؤيه كان له
كه رتى غه زه بو كه مكدنه وهى نازاره مرؤيه كان له زير ئه م هه لومه رجه
سه ختانه دا، هاته كايه وه.

نه خوشخانه مه يدانيه سه ربازيه كانى ئوردن، له گه ل تيمى
پسپورانى پزىشكيان، له پيشه نكي دا بينكردنى چاوديريى پزىشكيى
گرنگدان. ئه مه يه كه يه كى نه شته رگه رى كه له رامه للا جيريگررون
له گه ل يه كه يه كى تر له جيبن، له خو ده گرېت. له سالى 2009، ئوردن
يه كه م نه خوشخانه ي عه ربى، كه له و كانه وه 2 مليون نه خو شى
وه رگرتووه، له كه رتى غه زه دامه زران.

عميد مسته فا عه بدول ه ليم ئه لحه يارى، به رپوه به رى راگه ياندى
سهربازى، له ميانى كو نگره به كى روظنامه وانيدا كه سه باره ت به ناردى
ھاوكارى مرؤي بو غه زه له بنكه ي ئاسمانى شا عه بدوللاى دووم
به رپوه چوو، وه لامي پرسپاره كان ده داته وه.

سەربازانی ئەردەن بۆ داڕێژکردنی فریاگوزاری
بۆ شاری غەزە، لە ڕێگەی پەرەشوتەووە
پێداوێستییەکان بڵاودەکەنەووە.

پیداویستییهکان بهسەر شاری غەزدا بۆ سەر زهوی دادەبەزن.

خستنه خوارهوهی ئاسمانی زیادیکرد، لهبەرئەوهی هێزه چه کدارهکانی ئەردەن بۆ چەرکدنهوهی ئۆپەراسیۆنهکانی خستنه خوارهوهی ئاسمانی، شانبهشانی زۆریک له ولاتانی تر کاریانکرد.

ئۆپەراسیۆنهکانی خستنه خوارهوهی ئاسمانی بهشیکی گرنگن له ستراتیییهک بۆ داینبکردنی هاوکاریی مرۆیی بۆ ئەو ناوچانهی که به دەست مملانی و کارهساته کانهوه دناڵینن. ئەم ئۆپەراسیۆنانه پڕ ئالنگاری و ئالۆزن. ئەمانه زۆرجار بههۆی کهشوههواي نالهباری وهکو بایه بهرزهکان، تەم و زریانەکانهوه رێگریان لێدهکرت. دەستینشانکردنی شوینی نیشتهوه پێویستی به وردبینی و کاتی دیاریکراو ههیه. جیگیرکردنی سووتهمەنی و کارمەندی تێچوو زۆر بریتین له ئالنگاریه لۆجستیکیهکان. سەرەپای ههموو ئەوانه، خستنه خوارهوه ئاسمانیهکانی خۆراک و پیداویستییه پزیشکيهکانی ئەردەن بۆ غەزه سەرنجی ههموو جیهانی به لای خۆیدا راکێشا، وه ئۆپەراسیۆنه کارامهیهیهکانی ئەردەن خۆراک و دەرمانی زۆر پێویستیان بۆ هاوالتیانی مەدەنی گیريخواردوو دابین کردوو.

ئەم ئۆپەراسیۆنانه بهتەنها له لایەن ئەردەنهوه ئەنجام نەدران، بەلکو به بهشاری زۆریک لهو ولاتانهی له ناردنی هاوکاری له رێگهی وشکانیهوه کیشهیان ههبوو و له ئەنجامدا بۆ گواستنهوهی یارمهتیهکان روویان له ئەردەن کرد، ئەنجامدران. به گیانی هاوکاریی هاوبهش، وه به ههماههنگی لهگهڵ هێزه چه کدارهکانی ئەردەن- سوپای عەرەب، ئەمریکا بهشاری له خستنه خوارهوهی ئاسمانی مرۆیی له کەرتی غەزدا دەکات.

لهگهڵ ئەوهی پهوشی تەندروستی به بەردەوامبوونی جەنگ خراپوو، هێزه چه کدارهکانی ئەردەن نهخۆشخانهی مهیدانی سەربازی تایبهتی 2/کهرتی باشوری غەزهیان پهوانهی شارۆچکهی خان یونس کرد. سەرەپای ئەمهش، نهخۆشخانهی مهیدانی نابلوسی ئەردەنی بۆ کهمکردنهوهی بارگرانی لهسەر نهخۆشخانهکانی تر، پێکهێنرا و جیگیرکرا. به ههمان شێوه هێزه چه کدارهکانی ئەردەن، به کارکردن لهگهڵ رێکخراوی خێرخوازی هاشمی ئەردەن و وهزارهتی کاروباری دەراره و بیانیهکان، له رێگهی پردیکی ئاسمانیهوه که له تیوان فرۆکهخانهی سەربازی مارکا له ئەردەن و فرۆکهخانهی ئەلعهريشه له کۆماری میسری دۆستدا بنیاتنرابوو، پیداویستی پزیشکی، خۆراک و فریگوزاریی تریان پهوانهکرد.

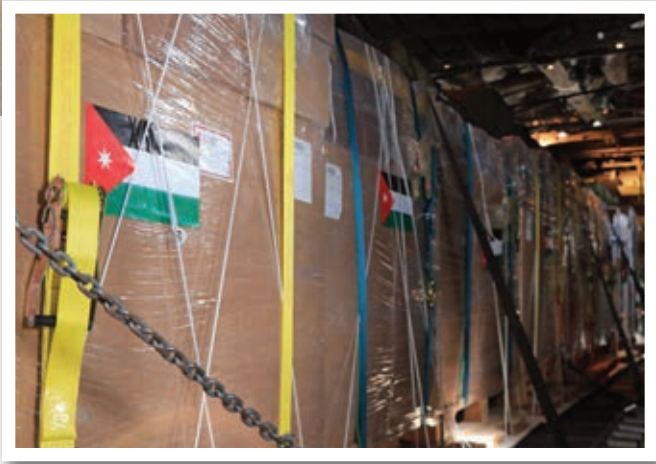
له ئەنجامی سهختی گهياندى هاوکاری له رێگهی دەراره وشکانیهکانهوه، هێزه چه کدارهکانی ئەردەن دەستیان به خستنه خوارهوهی ئاسمانی کهلوپهلی پزیشکی و فریگوزاری بۆ نهخۆشخانه مهیدانیهکانی ئەردەن له کەرتی غەزه بۆ پالپشتی و په ره پیدانی تواناکیان و بهرزکردنهوهی توانای کارمەندانی پزیشکی بۆ پێشکهشکردنی خزمهتگوزاری پزیشکی. ئەمهش نازاری زامدار و بریندارهکانی لهو بارودۆخه سهخته که پوو بهروویان بووه تەوه، سووکتر کردوو.

ئەم ئۆپەراسیۆنانه بۆ لهخوگرتهی گهياندى راستهوخۆ یارمهتی مرۆیی بۆ خهڵکی مەدەنی له غەزه فراوانترکرا. بۆ گهيشته دەستی ههموو ئەو هاوالتیه مەدەنیانهی که پێویستیان به یارمهتی و کهمکردنهوهی بارگرانی جەنگیک، له سەرانهری غەزه خستنه خوارهوهی ئاسمانی ئەنجامدارا. له مانگی پیرۆزی رهمهزанда

پهكەيهكې ھيڙى ئاسمانىي شاھانەي ئەردەن لە بنكەي ئاسمانىي شا عەبدوللەي دووھم بارىكى چاوپەرەنكرائو دەگوازئەوھ.

پىداوبىستىيەكان شوئىق بارھەلگرتنى فرۆكەيەكې C-130ئەردەنې پردهكەنەوھ بەرلەوھى بگەيەنرئتتە خەلكى غەزەي لىقھەوماو.

ئۆپەراسىيۆنەكانى خىستتەخوارەوھى ئاسمانىي ھيڙە چەكدارەكانى ئەردەن بە بەكارھيئەتلىنى فرۆكەي گواستتەوھى C-130 كە دەتوانن بارىكى زۆر لە كەرەستە ھەلگىرن ھەتا بە پەرەشوت بخرئتتە خوارەوھ، ھاوكارىيى مرويى بۆ غەزە دايندەكەن. خىستتەخوارەوھەكان چەندىن سوودىيان ھەيە. ئەوان لە نەبوونى ژۇرخانى كارادا ياخود كاتىك ھاوئالتىيانى مەدەنى لەو شوئتتەكاندا كە پىكخراوھ فرىاگوزارىيە مرويىيەكان دەستىيان پىنناگات گىردەخۆن، سەرگەوتوو دەبن. سەرەرپاي ئەوھش، خىستتەخوارەوھ ئاسمانىيەكان بە لەبەرچاوتگرتنى تىچووي زۆريان بە ھەرورد بە گواستتەوھى وشكانى، مەترسىيەكانى فرىن بەسەر ناوچە جىنناكۆكەكاندا و مەترسى برىنداربوون كاتىك بارى قورس لە شوئىنى ھەلەدا بنىشئتتەوھ، بە دوا رىگە دادەنرئن.

پىئويستە ئاماژە بەوھ بكرئت كە لە ئىوارەي پىش كرىسمس لە سالى 2023، ھيڙە چەكدارەكانى ئەردەن-سوپاي عەرەب، بۆ يارمەتيدانى كەسانى گەمارۆدراو لە كلىساي كاسۆلىكى دىر ئەللاتىن لە ناوچەي حەي ئەلزەيتون لە باكورى غەزە، خىستتەخوارەوھەيكى ئاسمانىيان ئەنجامدا. فرۆكەيەكې ھيڙى ئاسمانىي شاھانەي ئەردەن كەلوپەلى مرويى و خوراكى بۆ 800 دانىشتووي مەسىحى غەزە كە پەنابان بۆ كلىساكە دەبرد، دابەزاند. ئەوان بەدەست كورئھيئەتلىنى خوراك و پىداويستىيە سەرەككىيەكانى ترەوھ دەنالئىن و لە دۆخىكى ناھەمواردا دەژىن. ئەمە لە ئىوارەي پىش كرىسمس پەيامىكى خۆشەويستى بوو لە ئەردەنەوھ بۆ ئەو كلىسايەكە كە پەناگەيەكې بۆ مەسىحىيەكان داين دەكرد.

بەگوئىرەي خەملاندەكانى نەتەوھ يەكگرتتەوھەكان، لەگەل بەردەوامبوونى چەنگ و بەرەو خراپبوونى قەيرانى مرويى، زياتر لە نيو مليون دانىشتووي غەزە يەك ھەنگاو دوورن لە توشبوون بە برسئتى. لە ھەر شەش مىنداىلىكى خوار تەمەن دوو سال لە باكورى غەزە، يەككىيان توشى بەدخوراككىيەكى توند دەبئتتەوھ. ھەرچەندە بۆ گەياندىنى يارمەتییەكان چارەسەرىكى ھەمىشەيى نىيە، بەلام بۆ كەمكردنەوھى ئازارە مرويىيەكانى قوربانىيانى جەنگ، خىستتەخوارەوھەكانى ھيڙە چەكدارەكانى ئەردەن، بە ھەماھەنگى لەگەل دەولەتانى دۆست و برا، بەردەوامن لە داينكردنى يارمەتییە پزىشىكى و مرويىيەكان. ♦

گه شه پیدانی مه شقی نو یگه رانه

شان دیک له ته فسه رانی بالای عیراق سهردانی
ناوهندی مه شقی نیشتمانی سوپای ته مریکایان کرد

دهسته ی بوئیباس | وئنه کان له لایه ن ناوهندی مه شقی نیشتمانی سوپای ته مریکا

شانديکي

هتا 12 می مانگی شوبات بۆ پشکینی ته کیکه کانی ناوهنده سه بارزیه که و دامه زراوه کان، له فۆرت تیروین، ویلاهی کالیفورنیا، سەردانی ناوهندی مەشقی نیشتمانی سوپای ئەمریکایان (NTC) کرد. سەردانه که چەندین وانە لە سەر پۆلی ناوهندی مەشقی نیشتمانی سوپای ئەمریکا (NTC) لە یەکە کانی راهیان بەر لە ناردنیان بۆ ئەرکه کان لە بواره جیاوازه کانی کارکردنیان، لە خۆگرتبوو. هەر وهه شاندە که لە گەل فەرقی یە کە می سوپای ئەمریکا کثیر ته یلەر، فەرماندهی ناوهندی مەشقی نیشتمانی سوپای ئەمریکا (NTC)/فۆرت تیروین کۆبووه وه، که له سەردانیکی مەیدانیدا یاوه رانی کرد و ئامانجه کانی ناوهنده که ی بۆ خستنه پوو. هەر وهه شاندە که لە گەل راهینه رانی ئەمریکادا ئە گەر و ههنگاوه کانی دامه زاردنی ناوهندیکی مەشکردنی پیشکه وتوو یان له عێراق تاوتوێ کرد. راهینه رهکان چۆنه تی دارشتنی پلانیکی وردیان بۆ دامه زاردنی ناوهندیکی که توانای مەشقی کردنی هیزکی به قهبارهی لیوایه که هه بیته، که په یوه سته بکریته به به پۆه به ریه تی وانە فیربووه کان و ئە کادیمیا سه بارزیه کان، روونکرده وه. یونپاس بۆ گهتوگۆ کردن له باره ی گزگی سەردانه که، له گەل فەرقی یە کە م قاسم هەمید عەباس ئە لجهوری، به پۆه بهری پلاندانان له فەرماندهی هیزه زه مینییه کانی عێراق کۆبووه وه.

یونپاس: تیروانینت له باره ی ئەم سەردانه و سووده کانی بۆ عێراق چۆنه؟

فەرقی یە کە م قاسم: به راستی ئیمه به و شتانه ی که بینیمان و به و مەشقه کوالیتی به رزه ی که ناوهندی مەشقی نیشتمانی (NTC) پیشکه شی ده کات، زۆر سه رسام بووین. ئە وهی له سەردانکردنی گۆره پانی مەشکردندا بینیمان و لپی تیکه یشتین ئە وهی که چۆن فیرخوازان، ئاخۆ تاک سه بارزه کان یاخود یه که کان، به به کارهینانی زهویه بهرز و نزمه کان، پێگا نارێکه کان و شاره پر دانیشتوه کان له شانۆی ئۆپه راسیۆنه کاندایه زمونیکی راسته قینه ی جهنگیان پیده دریت، که ئە مهش یه که سه بارزیه کان پابه ند ده کات وه کو ئە وهی له شه ریکی راسته قینه دابن جو له بکه ن. به هه مان شیوه سه رکرده کانی ناوهنده که سه رنج ده خه نه سه ر پۆحی کبیرک و کۆلنه دان له ئیوان یه که به شداربووه کان و ئاماده بوونی تیمیکی راهینه ری ئە زموندار که پۆلی هیزه کانی دوژمن ده گێرن. له وهی چۆن ده جه ننگن، فەرمانده کانی یه که به شداربووه کان به رپر ساریه تی ته وایان پیده دریت. فەرمانده کانی ناوهنده که سیناریۆکانی جهنگه که بۆ فەرمانده کانی لیواکه ده خه نه روو، پاشان ده کشینه وه و چاودێری ده که ن، له هه لبژاردنی ئە و ته کتیکانه ی که یارمه تی ده دن له به ده سته پینانی ئامانجه کان نازادی ته واه به فەرمانده ی لیواکه ده دن. ئە م شیوازه پۆلی فەرمانده به هیزه ده کات و ئە زمونی مەیدانی زیاتر ده کات. ده مه ویت سوپاس و پێزانی دلسۆزانه م ئاراسته ی ئە و فەرماندانه بکه م که بۆ روونکرده وه و نیشاندانی ورده کارییه کانی ناوهنده که و ئە رکه کانی هه موو هه ولیکی خۆیاندایه.

یونپاس: ئایا ئاره زوو ده که ی ناوهندیکی هاوشیوه له عێراق دابه زرینت؟

فەرقی یە کە م قاسم: هه موو ئە و ئە فسه رانه ی که له م سەردانه دا یاره وریانکردم سه رسامبوون و به ناوهنده که و پۆلیان له به ره و پیشبردن و چرکدرنه وه ی لیهاتوو ییه کانی لقه کانی هیزه کانی ئاسایش به دل بوو. به ته واه ی ئومیده وارین که

سوپای عێراق بتوانیت ناوهندیکی هاوشیوه ی ئە م دامه زراوه سه رسورهینه ری هه بیته. ناوهندیکی له و شیوه یه توانا کانی سوپای بویری عێراقی په ره پیده دات و له پێگه ی هاوشیوه کردنی ژینگه کانی جهنگ و ته کتیکه شیوا بۆ ناوچه جیاوازه کان توانای مەیدانیان پیده به خشیته. له پێگه ی مەشقی و دروستکردنی ئە زمونیکی جهنگی راسته قینه بۆ فەرمانده و سه بارزه کان، توانا کانی بهرز ده کاته وه. ئاخۆ له سه ر ئاستی ئە و یه که یه ی که بۆ مەشکردن هاوتوه یاخود ئە و کارمه ندانه ی ناوه ند که پۆلی هیزه دوژمن ده گێرن، توانای سه رکردایه تی و پروسه ی بێراردانی فەرمانده کان له به پۆه بردنی جهنگه کاندایه بهرز ده کاته وه.

ئە فسه رکی سوپای ئەمریکا به به کارهینانی نه خشه یه کی مەیدانی جهنگ ئۆپه راسیۆنه کانی مەشکردن روونکرده وه.

یونپاس: ئە دای کرداری هیزه کان له ناوهنده که دا چۆن هه لده سه نگی ن، وه ک راهینه ران و هیزه جیگه رکاروه کان؟

فەرقی یە کە م قاسم: له پێگه ی کۆبوونه وه کانیان له گەل فەرمانده کان و کارمه ندانی دیکه، ئاخۆ ئە و هیزانه بووبن که مەشقیان پیده کرا یاخود ئە وانە ناوهنده که که پۆلی دوژمن ده گێرن و له و شتانه ی له گۆره پانه کاندایه بینیمان، ئە م هیزانه مەشقی ئاست به رزیان وه رده گرت. سه رجه م به شداربووان ئە زمونی مەیدانیان له هه موو ئاستیکدا به ده سته پینا. هه ردوو لایه ن سه بارزه کان و ئە فسه ره کان ئاستیکی به رزی مەشقی و لیهاتوو ییان نیشان دا، که یه کگرتوو یی و کاریگه رییان له به ره کانی جهنگی راسته قینه دا مسۆگه ر ده کات. ئیمه سه یری هیزه کمان کرد به قهباره ی لیوایه ک که به ئامانجی نازادکردنی ناوچه یه کی سه خت له هیزکی جیگه رکاروی دوژمن، چوه ناو شانۆی ئۆپه راسیۆنه کانه وه. فەرمانده ی لیوا و ده سته ی ئە فسه ران نازادی پلاندانان و جیه ی جیکردنی نازادکردنی ناوچه که یان به که مترین زیانی مرویی و ماددی پێبه خشرا. سیناریۆکه ئالنگارییه کانی له گه پاندنی پیدایه ستیه کان بۆ هیزه پیشه وه کان و ئاراسته کردنی سه نگه ره کانی له خۆگرتبوو. له لایه کی تره وه، فەرمانده کانی دوژمن بۆ به ره رچه دانه وه ی هیزه ی لیواکه و پاراستنی خا که که یان به ره به سته ی به رگری به هیزه یان دانا. پلانیان دارشت و له گەل گۆرانکاریی بارودۆخی گۆره پاندا گونجاندیان. جیاوازی ئیوان ئە م ناوهنده و ناوهنده کانی

سەردانكەرانى عىراق
لە لاينەن فەرىقى
يەكەم كۆرت تايلىپەرەو
سەردانىكى گۆرەپانى
جەنگيان پىبەخىشرا.

لە ناوچە و بارودۆخى جياوازدا ھەبە. گومانى تىدا نىبە كە بە
ھاوبەشىكىردن لەگەل ھىزە كانمان، بەتايبەتى ھىزە زەمىنبەكان،
سوپاى ئەمريكا بۆ بەرزكردنەوھى ئامادەبى بەكەكانمان بۆ ئەنجامدانى
ئەركەكانيان بە تەواوى، دەتوانىت شتى زياتر پىشكەش بكات.
ھاوبەشىبەكى لەم چەشنە سوود بە ھەردوو ھىزى زەمىنى خۆمان
و سوپاى ئەمريكا دەگەيەتت. بە كارکردن لەگەل سوپاى ئەمريكا
لە عىراق، ئىمە سوودمان لە ئەزموونيان لە پلاننان، ئۆپەراسيۆن و
لۆجىستى وەرگرت. لەبەرامبەردا، سوپاى ئەمريكا لە شارەزايىمان بە
خاك و خەلك، بە ھەمان شىوہ ئاشنابوونمان بە جەنگان لە ژىنگە
سەختەكانى وەكو چىاي حەمرين و ناوچە بىابانىبەكانى پۆژئاواى
عىراق، كە بە ژىنگەبەكى نااشنا بۆ ئەوان ھەژمار دەكرا، سوودى
وەرگرت. ئىمە لە رىگەى ناوئەندەكانى راوئىزكارى و مەشكردنەوھ
لەگەل سوپاى ئەمريكا كار دەكەين، لەو شوئەدا كە بە تەكنەلۆژيا و
تەكتىكى ھاوچەرخ كە جياوازن لەوھى پىشتر ھەمانبوو نااشناى كردىن.
ئەمەش سوودى بۆ ئامادەبى و پتەوى ھىزەكانمان ھەبووھ.

يونىپاس: ئايا دەتوانىت باسى ناوئەندەكانى مەشقى سوپاى عىراقمان بۆ بكەيت؟

فەرىقى يەكەم قاسم: ئىمە لە سوپاى عىراقدا ژمارەبەكى زۆر
ناوئەندى مەشكردنمان ھەبە كە لە مەشقى تەكتىكى سەربازىيدا
تايبەتمەندن. ئەم ناوئەندە ژمارەبەكى زۆر لە دامەزراوانى نوئى
وەرەگرن و مەشقى سەرتايىبيان بۆ دايندەكەن، وە پاشان لە يەكە
سەربازى و لەشكەر جياوازەكاندا جىگىر دەكرىن. لەو پىدا لەسەر ئەو
لېھاتوبى و پىسپۆرىبە تايبەتەنەى كە يەكەكە پىويستى پىبەتى، مەشقى

مەشقى فېرقە ئەوھەبە كە لىواكە بارەگاھى بەجىدەھىلئىت و
بە ھەموو ئامىرەكانىھە دەجووئىت وەك ئەوھى بەرەو ھىلئى
پىشەوھە پىشەرەوى بكات. دەكرىت جوئەكردنەكە لە بارەگاھەبەوھ
بۆ ناوئەندەكە چەند پۆژىك بەخايەتت. لەگەل گەيشتىيان، لىواكە
لە شائوى ئۆپەراسيۆنەكانى خۆيدا جىگىر دەبىت، وە سەربازەكان
بۆ ماوھى 14 پۆژ (ماوھى مەشقەكە) لەو چادرانەدا كە لەگەل
خۆياندا ھىناوئەنە دەژىن. ھەر سى پۆژ جارىك بۆ تاوتوئىكىردنى ھەر
ھەلەبەك و چۆنەتى خۆپاراستن لىيان، كۆبوونەوھى جياواز لەسەر
ئۆپەراسيۆنەكان، ھەوالگى و لۆجىستى دەبەسترت. ئەداى كردارىبى
يەكەكان بە بەكارھىتئانى ھەستەوھى جۆراوجۆر و تەكنەلۆژياى
وردبوونەوھ و شوئەلگەر كە بە ھەموو سەربازەكان و ئامىرەكانىھە
چەسپىنراوھ، لەلاينەن فەرماندەكانى ناوئەندەكەوھ چاودىرى دەكرىت.
ئەمانە قوربانىبەكان و زىانەكان لە گۆرەپانەكەدا چاودىرى دەكەن و
تۆماردەكەن و ئامازە بە پەوتى ئۆپەراسيۆنەكان دەكەن. لە ئەنجامدا،
ھەموو ئەندامانى لىواكە ئەزموونى كەلەكەبوو كە دەتوانىت لە
سىنارىوكانى ژيانى راستەقىنەدا بەكاربھىنرتت، بەدەست دەھىنن.
ھەرەوھە فەرماندەكانى ھىزى دوژمن ئەزموونىكى زۆر كە دەتوانىت
لە جەنگەكانى ژيانى راستەقىنەدا بەكاربھىنرتت، بەدەست دەھىنن.

يونىپاس: تا چەند ھاوبەشىكىردن لەگەل سوپاى ئەمريكا بۆ پەرەپىدانى ھىزە زەمىنبەكانى عىراق گرنەگە؟

فەرىقى يەكەم قاسم: ھەمووان دەزانن كە سوپاى ئەمريكا، بە
توانا، تەكنەلۆژيا و لېھاتوويىبەكانىھە، لە ھەردوو پەروى ماددى و
وہوھ، بەھىزترىنە لە جىھاندا. ئەزموونىكى زۆرى لە جەنگکردن

چەپ: ئەفسەرانى عىراق
لە ناوەندى مەشقى
سوپاى ئەمىرىكا، سەردانى
كارمەندانى دەستەى
سەربازى ئەمىرىكا
دەكەن. راست: فەرىقى
يەكەم كۆرت تاپلەر
سىنارىيۆكانى مەشقىردن
بۇ سەردانكەر بەرپۆزەكانى
پوونەكاتەوه.

يونىپاس: بەرپۆزەرايەتى وانه فېرپووهكان چۆن كارەكات؟

فەرىقى يەكەم قاسم: بۆ دەستپىكردن، كاتىك سەركەوتنى
كۆتايى لە ميانى جەنگەكانى پرگارى كە لە نىوان سالانى
2014 و 2017 ئەنجامدران پراگەيەندرا، وانه فېرپووهكان بە
پلەى يەكەم لەلايەن يەكە جەنگىيەكان وەرگىران و تۆماركران.
ئېمە ئەم جەنگانەمان شىكردهوه و لىيانەوه وانهى فېرپوومان
دروستكرد. هەررەها دەزگايەكى تاييەتمەند بۆ كۆكردهوهى
وانە و ئەزمونەكان دامەزرېنرا. دەزگاكە بە بەرپۆزەرايەتى
مەشقى سەربازىيەوه پەيوەستە و سەرجهم تووژىنەوه
و وانهكانى لەگەل ناوەندەكانى مەشق و ئەكادىمىكانى
مەشقى سەربازى هاوبەشى پىدەكات. بە هەمان شىوه لەگەل
لەشكر و فەرماندەيە سەربازىيە جياوازهكاندا بۆ ئەوهى لە
قۆناغەكانى دواتردا ناخۆ بۆ مەشقىردن ياخود لە جەنگدا
سووديان لى وەرگىرن، هاوبەشيان پىدەكەن.

يونىپاس: ئايا دەتەوئىت وەك چاودېر لە ناوەندى مەشقى نىشتمانى (NTC)، ئەفسەرېك لە هېزە زەمىنپىيەكانى عىراقوه رەوانەبەكەيت؟

فەرىقى يەكەم قاسم: لە راستىدا، لىوا تەيلەر، فەرماندەى
گشتىي ناوەندى مەشقى نىشتمانى (NTC)، ئەمەى بۆ
ئېمە پىشنيار كرد. ئېمە بۆ برياردان لەگەل فەرماندەيى و
كاربەدەستانمان لە بەغداد لەمبارەيەوه قسەدەكەين. من
خودى خۆم ئارەزوو دەكەم لەم ناوەندەدا ئەفسەرېكى
عىراقى بوونى هەبىت تا باشتەر لەو چالاكىيانە تىبگەين،
وەكو مەشق و كىبېركىكان، كە ئەنجام دەدرين. لە سەردانە
چارا رۆژىيەكەدا توانيمان بەشېكى زۆرى ناوەندەكە بىنين،
بەلام بەو وردەكارىيە نەبوو كە دەمانويست. بۆيە بوونى
ئەفسەرېك لېرە بۆ بەدەستخستنى تىبگەيشتېنكى پوونتر
و قوولتر بۆ فەرماندە بالاكانمان تا بتوانين بريار بەدين كە
ئايا ناوەندىكى لەو شىوهيە لە عىراق دابمەزرېنين ياخود نا،
سوودبەخش دەبىت. ✦

تاييەتمەند وەردهگرن. جگە لەوش، هەر فەوجىك ناوەندىكى
مەشقى هەيە كە دەتوانىت يەكەكانى خۆى لەسەر ئاستى لى
يان پۆلدا مەشقىبكات، بە هەمان شىوه كەمپى مەشق كە تواناى
مەشقىكردنى سەربازانى هەتا ئاستى فەرىقى يەكەم هەيە، لە شارى
حەبانىيە بوونى هەيە. ئەمە ئەو شوئەبوو كە لە سالى 2023دا لە
ميانى مەشقى 'چەكوشى ئاسنين' مەشقمان تىداكرد.

يونىپاس: چۆن لە دواى روداوهكانى شارى موسل و جەنگەكانى پرگاركردنى لە دەست چەتە تىرۆرستىيەكانى داعش، مەنەجى مەشقى عىراق كۆرا؟

فەرىقى يەكەم قاسم: هەميشە ئەو وانانەى كە لەشكرە
سەربازىيە جياوازهكان دەتوانن سووديان لىوهرگىرن بوونى هەيە بۆ
فېرپوون. ئەم جوۆرە ئەزمونە مەيدانىيانە مەنەجى دامەزراوهكانى
مەشقى سەربازى وەكو بەرپۆزەرايەتى مەشقى سەربازى،
كۆلېژى دەستەى ئەركان، كۆلېژى جەنگ و دامەزراوهكانى تىرى
مەشقى سەربازى لەخۆدەگىرېن. ئەم دامەزراوانە ئەو تەكنەلوژيا و
تەكنىكانەى كە لە جەنگەكانى سەرانسەرى جيهاندا بەكاردههتېرن
شىكاردهكەن، وە لەسەر رېگاكانى پووبەپووبوونەوهى ئالنگارىيە
نوئىيەكان بۆ ئەوهى بتوانين تەكنىكەكانى مەشقىردن و شەركردن بۆ
هېزەكانمان پەرەپىدەين، ئاموژگارى پىشكەش بە بەرپۆزەرايەتى
وانە فېرپووهكان دەكەن. تووژىنەوه و لىكۆلېنەوهى بەرفراوان لەسەر
ئەوهى لە موسل پوویدا، چۆنپىيەتى دووركەوتنەوه لەو هەلە مەيدانى
و ستراتىژيانەى كە بووه هۆى پووخانى شارەكە، ئەنجامدراوه.
هەررەها لىكۆلېنەوه لەسەر هەموو ئۆپەراسىۆنە سەربازىيەكان بۆ
ئازادكردنى شارەكان و چۆنپىيەتى بەرەنگاربوونەوهى ئەو تەكنىكانەى
لەلايەن داعشەوه بەكاردههتېنرا، ئەنجامدرا. ئەم وانانە بە تاييەتى
دواى نەهيشتنى شانە تىرۆرستىيەكانى داعش ئاوئىتەى مەنەجى
مەشقىردن كران. لەوش زياتر، ئېمە لە ئەنجامدانى هەولەكان لە
كەرته جياوازهكاندا بۆ بەرەنگاربوونەوهى شانە خەوتوووهكان لە شانۆى
ئۆپەراسىۆنەكاندا بەردەوامين. دلناتان دەكەمەوه، بەرەوپىشچوونى
بەرچاو لە مەنەجى مەشق و شىوازه بەكارهتېنراوهكان لە
ناوەندەكانى مەشقىردندا هەبووه تا هېزە زەمىنپىيەكان بتوانن لەگەل
هەر هەرەشەيەكدا كە دەكرېت پووبەپوويان بىتتەوه، مامەلە بكەن.

پاریزەریکی یەمەن

وەزیری بەرگری یەمەن فەریق موحسین محەمەد حسین ئەلداعری
دژ بە شەرانیگیزی حوسیبەکان بەدوای پشتیوانیدا دەگەرێت

عەمید، فرۆکەوان فەیسەل ئەلجەمعی، نوێنەری باڵای نیشتمانی یەمەن لە فەرماندەیی ناوەندی ئەمریکا

"ئێمە لە هێزە چەكدارەکانی یەمەن خواوەنی توانا و ئەزموونی کرداریین لە شێوەی ئەفسەر و کارمەندانی دیکە لە هێزی دەریایی یەمەن، هێزەکانی بەرگری کەناراو و پاسەوانی کەناراو. ئەمانە کاتێک بە چەك و سەرچاوەی تری پێویست ئامێر بەند دەکریین و پشتیوانیی ئامرازێ پێویستیان بۆ بەرپەرەیان هەبیت، بۆ ئەنجامدانی ئۆپەراسیۆنەکان تەواو ئامادە دەبن،" فەریق موحسین بە یونییاسی راگەیاندا.

"ئەمە دەیانخاتە دۆخێکی ئامادەیی بەرزێ شەرەووە کە تێیدا بە شێوەیەکی کاربەگەرانه دەتوانن لە هەوڵە فرەنەتەوێیەکان، بەتایبەتی بە لەبەرچاوترنی شارەزایی و ئەزموونی پێشووێان لە بەرگریکردن و ئاسایشی کەناراوێکان و پێرەوێ ناوییەکان، جگە لە توانای کارکردنیان لە بنکەکانی ناو خاکی خۆیانەو، بەشداری بکەن." فەریق موحسین لە پارێزگای زالع لە بەشی باشوری رۆژئاوای یەمەن لەدایکبوو. لە ساڵی 1985، کۆلیژی سەربازی لە شاری عەدەن تەواو کردوو و یەكەم پلەیی وەکو فەرماندەیی پەل لە کەرتی پێدەیی زریپۆش وەرگرت. لە ماوەی چوار ساڵدا، دوای ئەوەی فەرماندەکانی تێبینیی لێهاتووی ئەویان کرد بۆ پلاندان و ئۆپەراسیۆن، بۆ پلەیی ئەفسەری دەستەیی کەرت بەرزبوووە. لە سەرەتای 2000، ماوەی 10 ساڵ وەکو ئەفسەری بەرگری ئاسمانی لە ناوچەیی باکوری رۆژئاوای ولاتە کە خزمەتی کرد. کاتێک حوسیبەکان لە ساڵی 2014 دژ بە حکومەتی یەمەن راپەرین،

وێه کو عەمیدی فەرماندەیی لیوای 14-ی زریپۆشی یەمەن لە پارێزگای مەئرب، موحسین محەمەد حسین ئەلداعری لە کاتی شەری نەسری 1-دا لە مانگی ئەیلوولی 2016، فیشەکیکی حوسیبەکان بەر قۆلی کەوت.

سەرکەوتنی لە سەرکردایەتیکردنی هێزە جەنگییەکان دژ بە میلیشیا یاخیبوووەکان لە ناوچە گرنەکانی ولاتە کە، لە ساڵی 2022-دا پلە کەیی بۆ فەریق و وەزیری بەرگری یەمەن بەرزکرایەو. کاتێک حوسیبەکان و پشتیوانیکەرە ئێرانییەکانیان ململائیکانیان بە هێرشکردنە سەر کەشتییەکانی گواستەووی بار لە دەریای سووردا، کە چارەنووسسازە بۆ ئابووری جیهانی، فراوانترکرد، فەریق موحسین بۆ جارێکی تر خۆی لە بەرەکانی پێشەویدا بینیووە.

فەریق جەختیکردەووە کە بە پشتیوانیی پێویست، لە مەشکردن و ئامێر، هێزە سەربازییەکانی دەتوانن بەسەر بەرگری حوسیبەکاندا سەربکەون و فراوانخوایی ئێران لاواز بکەن. حکومەتی دەستووری یەمەن بۆ هەوڵدان بۆ کۆتاییهێنان بەو قەیرانەیی کە زانی بە ملیۆنان یەمەنی گەیاندوو، هەوڵی بەدییهێنانی ئەو ئاگر بەست و ریککەوتننامانەیی داووە کە لەلایەن نەتەوێ یەکگرتووێکانەووە سەرپەرشتی دەکران. بەلام حوسیبەکان پابەندبوونی خۆیان بە بەرپرسیارییەتیەکانیان لە ریککەوتنەدا رەتکردووێتەو.

وەزیری بەرگری یەمەن فەریق موحسین محەمەد ئەلداعری لە پارێزگای مەئرب بەشداری لە مەراسیمی دەرچوونی ئەفسەرانێ سەربازی دەکات.

AFP/گیتی ئیمەجس

”ئېمە لە ھېزە چەكدارەكانى يەمەن خاوەنى توانا و ئەزموونى كردارىين لە
شېوھى ئەفسەر و كارمەندانى دىكە لە ھېزى دەريايى يەمەن، ھېزەكانى
بەرگريى كەناراو و پاسەوانى كەناراو. ئەمانە كاتىك كە بە چەك و سەرچاوەى
ترى پېويست ئامېر بەند دەكرين و پشتيوانى ئامرازى پېويستيان بۆ
بەرپۆە بردنيان ھەبىت، بۆ ئەنجامدانى ئۆپەراسيۆنەكان تەواو ئامادە دەبن.“

سەربازانى نوێى ھېزە چەكدارەكانى يەمەن لە ميانى ئاھەنگى دەرچووندا نەمايش دەكەن. AFP/گيتى ئېمەيجس

فهریق موحسین وه کو فهرامندهی لیوای 14-ی زریپوش له مهئریب خوئی له جهنگدا بینیهوه. نهو پیسکهوت و له سالی 2019 بوو به سهروکی دهستهی ئهراکانی هیزه چه کدارهکانی یهمن. سن سالی دواتر پیگه که یه رزکرایه وه بو وه زیری بهرگری. یهمن، که ده که ویتته سهر ده رای سور و باب ئهلمه ندهب و که ندوای عهدهن، تامه زریپه له پیگه ی یارمه تیدانی ئاسایشی که ناراهه کان و پریپوهی ئاوییه کانه وه به شداری کردنی خوئی له سه قامگیری ناوچه یی و جیهانیدا زیاتر بکات، فهریق موحسین رایگه یاند. ناوبراو به وردودرشتی ئاماژه ی به پیوستی مهشق و پیداو پیستیه کان بو هیزی ده رای یی یهمن و پاسه وانی که ناراهه کان کرد: سیسته می رادار بو ئه نجامدانی چاودیری که ناراهه کان و به له م و ئامیری په یوه ندی کردنی باشر بو ئه نجامدانی ئوپه راسیونه کانی راکیشان، قه ده غه کردن و رزگار کردن.

کومه لگه ی نیوده ولته تی به ریگری کردن له ئیران له پیسلی کردنی گه ماروکان که مه به ست لیان وه ستاندنی قاچاچییه تی چه ک بوو بو حوسیه کان، ده توانیت هاوکاری زیاتری یهمن بکات، ناوبراو رایگه یاند. "پیکهاته ی دیکه ی ههره پیوست که هیزه چه کداره ده ستوریه کان خاوه نی نین بریتیه له هیزی ئاسمانی و بهرگری ئاسمانی. ئه مانه له جهنگدا له ناوچوون،" وه زیری بهرگری رایگه یاند. "ئه م کورته پنهان به توندی دوا ی ئه وه ی که میلیشیا که چه ندین ئامرازی هیرشی ئاسمانی وه کو درون و موشه کی که وته به رده ست هه ستیپیکرا. هیزه چه کداره ده ستوریه کانی یهمن بو پاراستنی هیزه کان و دامه زراوه رنگه کانیا ن له م هیرشانه پیوستیان به هاوکاری هه یه." هاوآلتیانی مه ده نیی یهمن به ده ست پیسلیکاری حوسیه کان له و ناوچانه ی که داگیریا ن کردوه، ده نالینن. جگه له و پالپشتیه ی که گروه تیروریستیه که له ئیرانه وه به ده ستیان ده گات، حوسیه کان بو ده رکیشانی پاره، توندوتیژی و چه وساندنه وه یان له به رامه بر گه لی یهمن به کاره پنهانوه. "گروه که سه رچاوه و توانا ئابوری و سه ربازییه کانی ده ولته تی یهمنیان قوستوه ته وه، مولک و مالی ده ولته تی تالان کردوه، به ناچار کردنیا ن به پیدانی باجی زور و سزای دیکه به بیانووی جوراوجور سه رانه یان له بازگانان، وه به ره پنهان و خاوه نکاره کان وه رگرتوه،" فهریق موحسین رایگه یاند. "هه موو ئه م هوکارانه له جهنگی دژ به گه لی یهمن یارمه تی ئه م گروه ی باخیبووه یان داوه."

فهریق له یارمه تی به رده وامبوونی حکومتی ده ستوری له ماوه ی مملاتی 10 ساله دا، ستایشی سعودیه ده کات. ناوبراو له یارمه تیدانی هیزه کان بو ئازاد کردنی خاک له ده ستی حوسیه کان، ئاماژه ی به هاو په یمانیه تیه که به سه رکردایه تی

سعودیه بو گه پاندنه وه ی ره وایی یاسایی بو یهمن کرد. پیکخواه خیرخوازییه کانی سعودیه فوتابخانه، نه خو شخانه، هیلی کاره با و ژیرخانی پیوستی تریان دروست کردوه. نه ته وه یه کگرتوه کان خواردن و ده رمانی دا بین کردوه، که زیانی قهیرانی مرویی یهمنی که متر کردوه. وه ههروه ها له ژیر ناوی 'گه پاندنه وه ی ئارامی بو ولاتیکی ویرانه' سه ره پرشتی ئاگر به سه ته کان و ریکه که وتنامه کانی ئاشتی کردوه.

فهریق موحسین
تاوتویی ئاسایشی
یهمن ده کات.
وه زیری بهرگری یهمن

"بو گه یشتن به ئاشتی له یهمن ئومیدیکی زورمان هه یه،" فهریق موحسین ئه مه ی رایگه یاند. "له گه ل ئه وه شد، ئه زمونه دووباره بووه کانمان له گه ل گروهی حوسیه کان ئه وه مان بو پشتراسته که نه وه که ئه وان ریژ له هیه چ ریکه وتنیک ناگرن و به نیازیکی باشه وه بو به رقه رار کردنی ئاشتی کارناکه ن. له بری ئه وه، گفتوگوکان بو خو ئاماده کردنه وه و بنیاتنا نه وه ی ریزه کانیا ن به کارده هینن و هه ولده دن سوود له هه ر بالاده ستیه که به بتوانن له ریگه ی دانوستانه کانه وه به ده ستی بهینن، وه ریگرن." فهریق موحسین بو فشار خسته سهر حوسیه کان و ئیران و ریگری کردنیا ن له تیکدانی سه قامگیری ناوچه که داوای بریارنامه ی توندتری له هه موو لایه نه کان، له وانه ش زله پنه ناوچه یی و جیهانیه کان و نه ته وه یه کگرتوه کان، کرد. "پیوسته کومه لگه ی نیوده ولته تی له رووبه روو بوونه وه ی گروه ی باخیبوو و تیروریستی حوسی پشتیوانی له حکومتی ده ستوری له یهمن و هیزه چه کداره کانی بکات،" فهریق ئه مه ی رایگه یاند. "به هه مان شیوه پیوسته دژ به ئیران که حوسیه کان به چه ک و ته قه منه ی پرچه ک ده کات، یاسا و بریارنامه نیوده ولته تیه کان جیه جی بکن."

هیزه چه کداره کانی ئه رده ن به چه کی هاوچه رخ مه شق ده که ن

دهسته ی یونپاس

خاوه ن شکۆ پاشا عه بدوللای دووهم بن ئه لحوسه بن له لایه ن عه مید حه سه ن عه بدولحه مید ئه بو رومانه وه سه باره ت به 'وه لامی یه کلاکه ره وه' له مانگی ئه یلوولی 2023، زانیاری پیده درئیت. هیزه چه کداره کانی ئه رده ن

ئه رده ن بۆ دنیاکردنه وه ی هاو لاتیان و به رزکردنه وه ی وه ی جه نگاوه رانی لیوای یه رموک له کانی شه رکردنیاندا له گه ل دوژمن، په یامی په خش ده کرد. عه مید مه حمود ئه لسه واعیر، چیگری سه رۆکی ده سه ته ی ئه رکانی هاو به ش بۆ ئۆپه راسیۆن و مه شقکردن، له میانی چالاکیه که دا وتاریکی پیشکه ش کرد و تیشکی خسته سه ر روانگی ستراتیژی هیزه چه کداره کانی ئه رده ن. "روانگی ستراتیژی هیزه چه کداره کانی ئه رده ن به گۆپه ی بنه ما سه ره کییه کان که ئامانجیان بره ودان و به رده وامکردنی گه شه پیدان و پیشکه وتن بو، ئامانجی دیاریکراوی به ستانداردی ورد له خۆگرتبوو. بۆیه هیزه چه کداره کانی ئه رده ن له ئاست ئه و ئالنگاری و مه ترسیانه دایه که رووبه رووی ئاسایشی شانشینی هاشمی ئه رده ن ده بنه وه،" ناوبراو رایگه یاند.

عه مید حه سه ن عه بدولحه مید ئه بو رومان، فه رمانده ی فه رمانده ی باکور، ستایشی ئه و مه شقانه ی کرد که پیاوه کانی به ده ستیان گه یشتوه، که بواری پیداون هاوشان له گه ل په وته هاوچه رخه کانی شه رکردندا بگونجین. "سه ره رای ئه و پیشهاته ته که نه لۆژی و ته کتیکیه هاوچه رخه یان که کاربگه ریان خسته وه ته سه ر تابه ته ندیه کانی جه نگ، ئه وه ی ئیمه له جه نگه هاوچه رخه کاندایه گه واهیده رین به روونی ئه و په شتراست ده کاته وه که هیزه زه مینی هیشتا لایه نکی سه ره کییه له دیاریکردنی ده رته نجامی هه ر جه نکیتکدا،" ناوبراو رایگه یاند. سه رچاوه کان: یوتیوب، ده رگای هه والی ئه رده ن (یترا)، هیزه چه کداره کانی ئه رده ن

له کاتیکدا ولاته که رووبه رووی چه ندین ئالنگاری ده بیته وه، که ترسانکترینیان توندوتیژی و قاچاخچییه تی ماده ده هۆشبه ره کانه له سه ر سنوری باکور له گه ل سواریا و سنوری پۆژه لات له گه ل عیراق، شانشینی هاشمی ئه رده ن له هاوچه رخکردنی هیزه چه کداره کان و ئامیژه کانی، وه مه شقیپکردنی کارمه ندان بۆ به رزکردنه وه ی کارامه یی و ئاماده ییان به رده وامه.

به ئاماده بوونی خاوه ن شکۆ پاشا عه بدوللای دووهم بن ئه لحوسه بن و ژماره به ک ئه فسه ری بال، مه شقی 'وه لامی یه کلاکه ره وه' له لایه ن لیوای پرچه ککراوی ئه لیه رموک که یه کتیه له یه که کانی فه رمانده یی باکوری ئه رده ن له مانگی ئه یلوولی 2023، ئه نجامدرا. مه شقه که به به گه رخشتنی درۆنیک، شیبیل کامکۆپته ر S-100 بۆ چاودێریکردنی هیزه خه یالییه کانی دوژمن که به ره و باکوری ئه رده ن پیشه وه ی ده که ن، ده ستیپیکرد. له به رزی 14,000 پ، درۆنه که بۆ چاودێریکردنی پیشهاته کانی سه ر زه وی و گواسته وه ی زانیاری هه والگری بۆ ناوه ندی فه رمانده یی به درێژی مه شقه که به رده وام بوو. دواتر فالکۆنه کانی هیزه ئاسمانی شاهانه ی ئه رده ن، فرۆکه جه نگیه کانی فریووه کانی F-16، هیرشیان کرده سه ر ئامانجه کانی دوژمن، دواتر هئیلیکۆپته ره کان مووشه کی هئیلغه ریان ته قاند. پاشان بۆردومانکی چری تۆپخانه ده ستیپیکرد. درۆنه جه نگیه کان که هه ره به که یان چوار مووشه کیان هه لگرتبوو، به شدارییان له هیزه ئاسمانیه که دا کرد. له قوئانگی کۆتاییدا، هیرشی زه مینی به سه هیزه ده ستی پیکرد: دووان له پیشه وه، پیشه وه ی هیزه که یان ده کرد و یه کتیک له داوه، به دروستی ئامانجه کانیان ده پیکرا. تانک و گوپزه ره وه زریپۆشه کان له بیابانه کاندایه رکه وتن، و به خیرایی به ئاراسته ی هیزه کانی دوژمن ده رپۆشتن. کاتیک گه یشتنه ناوچه ی سه نگره ی دوژمن، بۆشاییه کیان له ته لی درکاو چیگیگراو له لایه ن دوژمنه وه کرده وه و شه ریکی سه ختیان ئه نجامدا. به درێژی جه نگه که شانه ی ئۆپه راسیۆنی ده روونی و زانیاری هیزه چه کداره کانی

ئاسایشی ئابووری لەسەر کارنامەى ئاسیای ناوەراست

دەستەى یونپاس

سەرۆکەکانی تاجیکستان، تورکمانستان و ئۆزبەکستان لە پێناو باشتکردنى پەيوەندییەکان لە ئاسیای ناوەراست، یەكەم دیداری سێ قۆلیی خۆیان لە ئەشقاباد لە مانگی ئابی 2023دا، ئەنجامدا. بۆرە سەرەکییەکانی هەماهەنگی نیوان ئەم وڵاتانە بریتین لە وزە، گواستەووە و کشتوگال، پرسگەلیک کە بەر لە سەرەخۆبوونیان لە یەکییتی سۆفیەتەووە، بۆ بریارەرانى مۆسکۆ جێهێلدرابوون. هەرسێ وڵات بۆ بەیەك بەستەنەوێ ئابوورییەکانیان، هەولێ هەماهەنگی نزیکیان لە بنیاتنانی هێلی ئاسنین و رێگاوباندا داووە. تورکمانستان و ئۆزبەکستان گرنگییەکی تاییەتیان بە بەکارهێنانی وزەى ئاو و هایدروئەلیکتریکى بەدەستخستراو لەو رووبارانەى کە بە زیاتر لە وڵاتیکیاندا تێدەپەرن داووە.

لە میانی دیدارەکاندا، تورکمانستان پێشنیاری هاوبەشییەکی ستراتیژیی گازی سروشتی لەگەڵ تاجیکستان و ئۆزبەکستاندا کرد. "تورکمانستان خاوەنى سەرچاوەیەکی مەزنى گازی سروشتییه. لە کاتی جێبەجێکردنی پرۆژە نێودەوڵەتییهکانی وزەدا هەمەچەشنکردنی هەناردەکردنی گاز و هاوسەنگکردنی بەرزەوهندییەکانی بەرهەمهێنەری گاز، وڵاتانی گۆپۆرەووە و بەکارهێنەرانى وزە بۆ تێمە گرنگن. هاوبەشییەکی ستراتیژیی گاز لە نیوان تورکمانستان، ئۆزبەکستان و تاجیکستان لەسەر ئەو بەرزەوهندییانە بنیات دەنرێت"، وەزیری دەرەوێ تورکمانستان، رەشید مېریدۆف ئەمەى رایگەیاندا. سەرکردهکانی تاجیکستان و ئۆزبەکستان بە لەبەرچاوتری کورتپێنانی وزە کە هەردوو وڵات لە سألانی رابردوودا رووبەرۆوی بووئەتەو، بەتاییەتی لە وەرزى زستاندا، پێشوازییان لە پێشنیارەکی تورکمانستان کرد.

"بە لەبەرچاوتری وزەى ئاو، تاجیکستان سەرنج دەخاتە سەر پێشخستنی بەرهەمهێنانی وزەى پاک و لەم هەولەدا ئامادەیه هەماهەنگی چالاکانە لەگەڵ وڵاتانی ناوچەکە بپارێزێت"، تېمۆمالی رەحمان، سەرۆکی تاجیکستان لە کوپوونەووەکەدا رایگەیاندا. هەرۆهە لە کەرتی گواستەووە و دروستکردنی رێرەوێ بازرگانیی نێودەوڵەتی و گواستەووە کە بە تاجیکستاندا تێدەپەرن، داواى بەکاربردنی توانای تەواوی هەر سێ وڵاتەکەى کرد.

دواوەداوای دیدارەکە، هەرسێ سەرۆک بۆ باشتکردنی هەماهەنگیەکان لە بۆاری سیاسەت، بازرگانی، ئابووری، فەرھەنگ و مافەکانی مرۆف ئامادەیی خۆیان دەربری، بە هەمان شێوێ ئاماژەیان بە گرنگی بەهێزکردنی پەيوەندییە سێ قۆلییەکان لە چوارچێوێ ئەتەووە یەکگرتووەکان و سەکۆی دیکەى نێودەوڵەتی و ناوچەییادا کرد.

سەرچاوەکان: Turkmenistan.gov، رادیۆی نازادی، بۆلشایا نازایا

پاکستان برەو بە هاوبەشی فرەنەتەوویی دەدات

دەستەى یونپاس

هێزە چەکدارەکانی پاکستان لە رێگەى زنجیرەبەک مەشقی سەربازییەووە کە هاوبەشەکانی لە پۆژەهلاتی ناوەراست و ئاسیای ناوەراستەووە لە نیوێ دووھمی سالی 2023دا بەشداریان تێداکرد، پابەندبوونی خۆی بە هەماهەنگی فرەنەتەوویی دووپات دەکاتەو.

بەرەنگاربوونەوێ تیرۆر لە مەشقی هاوبەشی 'ئەلبەتار 1' نیوان پاکستان و سعودیە، لە مانگی تشرینی دووھمی

هێزى کۆمەندۆی دەرپای پاکستان بەشدارى لە مەشقی 'ئەمان' لە فرەنەتەوویی لە دەرپای عەرەبییدا دەکات.

AFP/گنقی تېمەبجس

2023، ئامانجى سەرەکی بوو. پۆلەکانی هێزە تاییەتەکانی هەردوو وڵات، کە لەلایەن فرۆکەى جەنگیەووە پشٹیوانی دەکران، کارامەییەکانیان لە پارێزگای خەبەر بەختونخوا لە باکورى پاکستان نمایشکرد. شوپنی مەشقەکە بە مەبەست هەلبژێردرا، چونکە لە نیوان ئەو پارێزگایانەدا یە کە زۆرتین زبانی توندوتیژی تیرۆریستیان بەرکەوتوووە.

چەند هەفتەبەک دواتر بە بەشداریی هێزە تاییەتەکانی کازاخستان، قەتەر، ئۆزبەکستان و تورکیا دووھمەمین مەشقی بەرەنگاربوونەووە تیرۆر، لە شارى بارۆتا لە پاکستان ئەنجامدرا. مەشقەکە ناوئارا 'برایەتی هەمیشەى 2'، بە شێوێبەک دارپژرابوو کە هێزەکان بە هاوبەشی کاربەکن و لە هەمان کاتدا ئەزموونەکانی بەرەنگاربوونەووەی تیرۆر هاوبەشی پێیکەن.

بە هەمان شێوێ هێزەکانی پاکستان شانبەشانی سەربازانی زیاتر لە دەیان وڵات لە میسر، بەشداریان لە مەشقی 'ئەستیرەى گەشى 23'دا کرد. یەکیک لە گرنگترین لایەنەکانی مەشقی مانگی ئەیلوول بریتی بوو لە بەشداریکردنی فرۆکەوانانی جەنگی، بەرپۆهەرانى بەرگری ئاسمانی و تیمە زەمینیەکان کە فرۆکە جەنگی JF-17 Thunder -کانیان وەکو بەشیک لە هێزیکى فرەنەتەوویی کە هێزەکانی ئاسمانی ئەمریکا و میسر ی لەخۆگرتبوو، بەرپۆهەدەبرد. سەرچاوەکان: هیلال، عەرەب نیوز

سعودیه له گه‌ل هاوبه‌شه سهربازیه‌کاندا مه‌شق ده‌کات

ده‌سته‌ی یونپاس

هیزه زهمینه‌کانی سعودیه، کویت و هیزی ئه‌رکی سپارتای ئه‌مریکا له مانگی تشرینی دوومه‌ی 2023 له ناوچه‌ی باکووری حه‌فر ئه‌لبه‌تین له سعودیه، 'مانوژی ته‌قه‌کردنی که‌ندای عه‌ره‌بی‌یان ئه‌نجامدا.

به ئامانجی به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاستی ئاماده‌یی جه‌نگ، چ‌رک‌دنه‌وه‌ی کارامه‌یی سهربازه‌ به‌شداربووه‌کان له ئه‌نجامدانی ئۆپه‌راسیۆنه‌ هاوبه‌شه‌کان و یه‌ک‌خستنی چه‌مکه سهربازیه‌کان، سیناریۆکانی مه‌شقه‌که به‌په‌رینه‌بردنی جه‌نگ، پلاندانان و جیبه‌جیکردن، ته‌قه‌کردنی ته‌کتیکی له‌لایه‌ن یه‌که‌ی پیاده‌ی پرچه‌کراو، پشتیوانی ئاسمانی له‌لایه‌ن هیلیکۆپته‌ری سوپا، چۆل‌کردنی پزیشکی، له‌ناوبردنی که‌ره‌سته‌ی ته‌قه‌مه‌نی، قه‌ناسگرتن و ئۆپه‌راسیۆنی جه‌نگی نااسایی له‌خوگرته‌بوو.

به سهرکردایه‌تی فه‌رمانده‌ی هیزی زهمینه‌ی شاهانه‌ی سعودیه، فه‌ریق فه‌هد ئه‌لموته‌یر، قۆناغی کو‌تایی مانوژه‌که به ئاماده‌بوونی فه‌رمانده‌ی هیزه زهمینه‌کانی کویت، لیوا محمهد ئه‌لده‌فیری و فه‌ریق سوپای ئه‌مریکا پاتریک فرانک، فه‌رمانده‌ی گشتی ناوه‌ندی سوپای ئه‌مریکا به‌په‌رینه‌چوو.

هیزه چه‌کداره‌کانی سعودیه به به‌رده‌وامی مه‌شقی هاوبه‌ش ئه‌نجام ده‌دن و میوانداری یاخود به‌شدار له مه‌شقه‌یه‌که‌خواه ناوچه‌یی و ئیوده‌وله‌تییه‌کاندا ده‌کهن، له‌وانه‌ش ئه‌ستیره‌ گه‌ش، شیری تامه‌زرۆ، شیری باشور، ئاسایشی که‌ندای عه‌ره‌بی و قه‌لغانی نیچه‌ دوورگه.

سعودیه نه‌ک به ته‌نها هه‌ولێ مه‌شقی‌نکردن و ئاماده‌کردنی سهربازی خۆی ده‌دات، به‌لکو به هه‌مان شێوه هه‌ولێ به‌ده‌ستخستنی نوێترین و کاریگه‌رتین چه‌ک و که‌ره‌سته ده‌دات. وه‌کو به‌شیک له به‌رنامه‌ی هه‌مه‌چه‌شک‌ردنی ئابووری، ولاته‌که ئامانجی به خۆمالی‌کردنی ریژه‌ی 50%ی دابینه‌کارییه سهربازیه‌کانه هه‌تا 2030.

به 257 هه‌زار کارمه‌ندی سهربازی چالاک که زۆرینه‌یان له سوپادا به‌شدارن، سعودیه له خه‌رجیه سهربازیه‌کانیدا که سالانه 75 ملیار دۆلاره، له پله‌ی پینجه‌می جیه‌اندا‌یه.

سهرچاوه‌کان: وه‌زاره‌تی به‌رگری سعودیه، elaph.com

پیشنیازی هیلێ بۆری تورکمانستان په‌یمانی وزه‌یه‌کی پشتیبه‌ستراو ده‌دات

ده‌سته‌ی یونپاس

له‌م دوایانه‌دا وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی تورکمانستان له ماله‌ری خۆیدا به‌یاننامه‌به‌کی وردی سه‌باره‌ت به‌پابه‌ندبوونی ولاته‌که به‌دروستکردنی هیلێ بۆری گه‌ز له تورکمانستانه‌وه بۆ ئه‌وروپا له ریگه‌ی نازه‌رایجانیه‌وه له‌سه‌ر زه‌وی ده‌ریای قه‌زوین، بلاوکرده‌وه.

بۆریه‌که دابینه‌کاری وزه، به‌ده‌ر له سه‌رچاوه‌ وزه‌ متمانه‌په‌ته‌کراوه‌کانی وه‌کو روسیا و ئیتران هه‌مه‌چه‌شن ده‌کات. به‌دریژایی سالان ئه‌م پرۆژه‌یه جیگه‌ی سه‌رنج بووه، چونکه گازی سروشتی به‌رفراوانی تورکمانستان به‌بازاره‌ گه‌وره‌کانی گه‌ز له تورکیا و ئه‌وروپا ده‌به‌ستته‌وه.

"تورکمانستان له‌باوه‌په‌دا‌یه‌ که هه‌یج هۆکاریکی سیاسی، ئابووری و دارایی که ریگری له‌دروستکردنی بۆریه‌ گه‌زه‌که بکات، له ئارادا نییه،" وه‌ک له‌راکه‌یه‌ندراوه‌که‌دا هاتوه. "به‌پنجه‌وانه‌وه، بۆری ترانس کاسپیان پرۆژه‌یه‌کی ته‌واو راسته‌قیه‌یه. توانای به‌شداریه‌کی به‌رجه‌سته‌ی له‌مسوگه‌رکردنی ئاسایشی وزه‌ له‌ئۆراسیادا هه‌یه، وه‌ ده‌ستپه‌راکه‌یشتنکی درێخ‌خایه‌ن و ب‌ن‌په‌چان به‌ سه‌رچاوه‌کانی که‌ره‌سته‌ی خاوه‌ن بۆ به‌کاربه‌رانی ئه‌وروپی مسوگه‌رده‌کات."

ئه‌م به‌یاننامه‌یه‌ی ده‌وای ئه‌وه‌ هات که ئیله‌ام عه‌لییف سهرۆکی نازه‌رایجان سه‌باره‌ت به‌ توانای پرۆژه‌که بۆ به‌ده‌ستپه‌نانی بودجه‌ی پتویست نیگه‌رانیی خۆی ده‌برێ. تورکمانستان ئاماده‌یی خۆی بۆ درێژدان به‌هه‌ماهه‌نگیه‌کانی له‌گه‌ل هاوبه‌شه‌ ئه‌وروپیه‌کان سه‌باره‌ت به‌ جیبه‌جیکردنی هیلێ بۆری ترانس کاسپیان ده‌برێ. ئه‌گه‌ر بۆریه‌که دروست بکری، ده‌کریت تورکمانستان پشکیت له‌بازاری گازی روسیا له‌ئه‌وروپادا بۆ خۆی ببات یاخود جیگه‌ی گه‌باندنی گازی روسیا بۆ تورکیا بگرته‌وه. روسیا نزیکه‌ی 40 له‌سه‌دی پتدایوستیه‌کانی گازی تورکیای دابینه‌کردوه.

واده‌رده‌که‌وت ئه‌مریکا پتیشوازی له‌پابه‌ندبوونی تورکمانستان به‌دروستکردنی بۆری ترانس کاسپیان‌ه‌وه بکات. "ئه‌وه راستیه‌یه‌ که تورکمانستان دان به‌وه‌دا ده‌نیت که ریگه‌وتنی سنوودارنه‌کردنی ده‌ریای قه‌زوین بواری به‌دروستکردنی بۆریه‌کانی ئیوان هه‌ردوو ولات ده‌دات، هه‌نگاوێکی گرنکه بۆ پتیشه‌وه." ئالان مه‌ستار، بالیۆزی پتیشووی ئه‌مریکا له‌تورکمانستان، ب‌پاره‌که‌ی ئه‌شق‌ابادی به‌ "روداویکی زۆر گرنک" وه‌سفکرد.

سهرچاوه‌کان: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی تورکمانستان، TRT روسی، ئۆراسیا نیت

سەرۆكى قىرغىستان لە لوتكەى ئاسىيائى ناوهراسىت دەرەكەوئىت دەستەى يونىپاس

ئەمىرىكا، كە ھېشتا دوورە لە بەگەرخستنى تەواوى تىواناكەى، دەرپرې. ھەرورەھاسى لە خواستى بۇ راکىشانى وەبەرھىنەرانى ئەمىرىكى بۇ كەرتى كارەباى ئاوى، ئابوورى سەوز و تەكنەلۇژىيائى زانىيارى وئاتەكەى كىرد.

لە ماوھى دىدارەكەدا، ھېشتا ئەمىرىكا و قىرغىستان رېككەوتىكى نوئى ھەماھەنگىيى دوولايەنەيان لە كارەكانى چەند سالى رابردوودا واژۇ نەكردبوو. رېككەوتى ھەماھەنگىيى قىرغى ئەمىرىكى كە لە سالى 1993 واژۇ كرابوو لە سالى 2015 كۆتايى پېھات.

سەرۆك جاپارۆف بەساکردنى پرسەكانى ئاسايشى ناوچەيى، بۇ رېگىركردن لە بىلابوونەوھى ناسەقامگىرىيى ئەفغانىستان لە سنورەكانەوھە بەرەو زىانگەباندىن بە دراوسىكانى، جەختى لە گىرنگى پاراستنى ئاشتى و سەقامگىرىيى لە ئەفغانىستان كىردەوھ.

سەرچاوەكان: Vesti.kg, NewsCentralAsia.net

سادىر جاپارۆف سەرۆكى قىرغىستان لە مانگى تشرىف يەكەمى 2023دا لە شارى بېشكېك پېشوازى لە ئىمۇمالى رايخۇن سەرۆكى تاجاكىستان دەكات. پۇتەرز

دەستەبەركردنى ئاسايش و سەقامگىرىيى و دروستكردنى ھەلومەرجى لەبار، "سەرۆك جاپارۆف رايگەياندى. ناوبراوى نىيازى قىرغىستانى بۇ فراوانكردنى پەيوەندىيە بازىرگانى و ئابوورىيە دووقۇلپىيەكان لەگەل

سادىر جاپارۆف، كە لە سالى 2020ەوھ سەرۆكى قىرغىستان، لە يەكەمىن لوتكەى ئاسىيائى ناوهراسىت و ئەمىرىكا كە لە 19سى مانگى ئەيلوولى 2023 لە نىويۆرك بەرپۆھچوو، بەشدارىكرد. ئەو يەكېك بوو لە سەرۆكەكانى پېنج وئاتى ئاسىيائى ناوهراسىت، كازاخىستان، قىرغىستان، تاجاكىستان، توركىمانىستان و ئۆزبەكىستان، كە بەشدارى دىدارەكەيان كىرد.

لە وتارىكدا، سەرۆك جاپارۆف ئامازەى بەوھدا كە ھەماھەنگىيى لەگەل ئەمىرىكا، لە نىوياندا چوارچىوھى ھاوكارىيى C5+1، چەقى سىياسەتى دەرەوھى وئاتەكەى بووھ. C5+1 بۇ ئاسانكارى ھەماھەنگىيى و گىفتوگۆى نىوان ئەمىرىكا و پېنج وئاتەكەى ئاسىيائى ناوهراسىت كە بە "C5" ناسراوھ، سەكۆيەكى دىپلۇماسىيە. "من پىموايە بۇ ھەماھەنگىيى بازىرگانى و ئابوورى زىاتى، پېويستە ئەم دىدارە تىشك بخاتە سەر بەھىزكردنى لېكئىگەپىشتن و تىمانەى ھاوبەش،

كازاخىستان و ئەمىرىكا لەسەر ھاوبەشىيى ستراتىژىيى گىفتوگۆدەكەن دەستەى يونىپاس

لە ئۆزبەكىستان بەشدارى لە كۆبوونەيەكى دىپلۇماسىيدا كىرد. شاندىكان ئاسانكارىكردن و ھەمەچەشكردنى بازىرگانى و وەبەرھىتان، ھەماھەنگى بۇ فراوانكردنى بەكارھىتانى وزى خاويئ و بەرەنگاربوونەوھى گۆراني كەشوھوا، ھاوبەشىيى جىيۇلۇجى و كانزا گىرنگەكان، بە ھەمان شىوھ ھەماھەنگى زانستى و تەكنەلۇژىيائى تاوتوئىكرد.

ھەرورەھا بەشداربووان جەختيان لە گىرنگى ئاسانكارىيى كەشەپىدانى بەردەوامى رېگاكاني گواستەوھە و دەستىشانكردنى ھاوبەش بۇ ژېرخان و وەبەرھىتانى جىھانى (PGI) وەكو رېگايەكى گىرنگ بۇ چارەسەركردنى ئەم ئامانجە كىردەوھ. ھەردوولا بۇ بەردەوامبوون لە كاركردن بە ئاراستەى پەيوەندىيە بازىرگانىيە ئاسايشە ھەمىشەيەكان خواسىتىكى ھاوبەشيان ھەيە. مەبەستى شاندىكان بەردەوامىدانە بە راوئىزكارىيەكان سەبارەت بە سىياسەتى سزاكان.

لەسەر بابەتى مافەكانى مرۆف، ئەمىرىكا و كازاخىستان تىشكبان خستە سەر چاكسازىيە سىياسىيەكان، حوكمرانى باش، سەرورەى ياسا و بەردەوامىيدان بە بەرنامەكانى ئالوگۆرپى خويئندىن. گىفتوگۆكان بە ھەمان شىوھ ھەولەكانى بۇ برەودان بە ئازادى راگەياندىن و پەرورەكردنى كۆمەلگەپەكى مەدەنىيى خۇراگر و رېگاكاني بۇ نەھىشتىنى بازىرگانىكردن بە مرۆفان لەخۇگرتبوو.

عومەرۆف جەختى لە پابەندىبوونى كازاخىستان بۇ جىيەجىكردنى تەواوى كارنامەى چاكسازىيى سەرۆك قاسم جومرات تۆكايئىف كىردەوھ. لە ئىدواندا بۇ وئاتەكەى، لو لەگەل ھەولەكانى چاكسازىيە ھاورا بوو.

سەرچاوەكان: بالونىزخانەى ئەمىرىكا لە كازاخىستان، Akorda.kz ئەستانا تايمز، kz.24

بە پىشتەبەستىن بە 31 سال لە ھاوبەشى، جىگرى يەكەمى وەزىرى دەرەوھى كۆمارى كازاخىستان كىرات عومەرۆف بۇ پىنجەمىن گىفتوگۆى سالانەى ھاوبەشىيى ستراتىژىيى پەرەپىندراوى ئەمىرىكا و كازاخىستان (ESPD) لە ئاستانە، پېشوازى لە يارىدەدەرى وەزىرى دەرەوھى ئەمىرىكا بۇ كاروبارى باشورى ئاسيا و ئاسىيائى ناوهراسىت دۇنالد لو كىرد. گىفتوگۆى ھاوبەشىيى ستراتىژىيى پەرەپىندراوى ئەمىرىكا و كازاخىستان لە پىنناو دۆزىنەوھى دەرەفەت بۇ ھەماھەنگىيى سودبەخشى ھاوبەش و برەدان بە پرسە لەپىشىنە ھاوبەشەكان پىكھېتىرا. دوايىن گىفتوگۆ لە 6سى مانگى تشرىنى دووھى 2023 ئەنجامدرا.

شاندىكانى كازاخىستان و ئەمىرىكا پرسە سىياسى و ئاسايشىيەكان تاوتوئىكرد، كە جىيۇپۆلەتىكى ناوچەيى، بەرەنگاربوونەوھى تىرۆر، ھەماھەنگىيى جىيەجىكردنى ياسا، بەرەنگاربوونەوھى ھەرپەشەى ماددە ھۆشەبەرە دەستكردەكان و بىلابونەكردنەوھى چەكى ئەتۆمى لەخۇگرتبوو. بەشداربووان پاراستنى ناوھندە كراوھكانى پەيوەندىكردن، لەوانەش گىفتوگۆ و ئەنجامدانى سەردانى ھاوبەشيان تاوتوئىكرد.

وەزىر عومەرۆف بە تىشك خستە سەر سەرکەوتن و بەرھەمدارىيە يەكەمىن دىدارى سەرۆكانى C5+1 لە پەراوئىزى كۆبوونەوھى گىشتىيى نەتەوھە يەككرتووهكان لە نىويۆرك لە مانگى ئەيلوولى 2023، كۆبوونەوھەكەى دەستپىكرد.

يارىدەدەرى وەزىرى دەرەوھى ئەمىرىكا، لو، لە سەكۆى دىپلۇماسى C5+1 وەكو ئامرازپكى گىرنگ بۇ پىكەوھە بەرەنگاربوونەوھى ئالنگارىيەكان و بنىاتنانى ئاسايشەكى ناوهراسى خۇشگوزەرانىر و ئاسايشتر جەختى لە پىشتىوانى چالاكانەى كازاخىستان كىردەوھ، وە پىشتىوانىيى نەگۆرى ئەمىرىكا بۇ سەرورەى، سەربەخۆيى و يەكپارچەيى خاكى كازاخىستان دووپاتكردەوھ. دوايەداوى سەردانەكەى كازاخىستان، پۆزىك دواتر لو

عیراق چاره‌سەری کیشەى کەمپەکانى پەنابەرەن دەکات

دەستەى یونیسەس

خێزان و منداڵانى چەنگاوەرانى داعش لە کەمپى ئەلهول لە باکورى رۆژەهەڵانى پارێزگای حەسەکە، لە سوریا، دەستبەسەرکراون. AFP/گتیق ئیلمەجس

و دانیشتوانى ئەو کەمپانە کۆبوووە، پابەندبوونى ئەمریکای بۆ بەهێزکردنى ئاسایش لە ناوچە کە و کەمکردنەوى سەختییەکانى ژيانى ئەو منداڵانەى لە کەمپەکاندا دەژین دووپاتکردهوه.

"هەولە بەرەدەوامە فرەنەتەوهییه‌کەمان بۆ گەرانندەوهى دانیشتوانى ئەو کەمپانە بۆ ولاتانى رەسەنى خۆیان نەک بە تەنھا ئاسایش و سەقامگیری لە ناوچە کە بەهێزکەت، بەلکو لەوه‌ش گرنکتر، ئەم ئالنگارییه مەروپیه چاره‌سەرکەت... ئەمریکا، هێزەکانى سوریاى دیموکرات و هاوپەیمانیی نێوده‌وله‌تى هێشتا سەرئە دەدەن و پابەندن بە شەکستپێتانی هەمیشەى داعش، لە کاتێکدا مامەلە لەگەڵ ئالنگارییه مەروپى و ئاسایشییه‌کانى کەمپەکانى باکورى رۆژەهەڵانى سوریا دا دەکەن،" فەریقى یەکەم کۆپىلە لە مانگى ئابى 2023 ئەمەى رایگەیانند.

سەرچاوه‌کان: ئەشەرق ئەله‌وسەت، فەرماندەى ناومندى ئەمریکا، نەتەوه یەگرتووه‌کان

منداللى چەکدارانى داعش بوون، لەگەڵ هەندیک لە لایەنگرانى ئەو گرووپە تیرۆریستییه تیبدا دەژيان. لە کۆى گشتى، 23,353 عێراقى، 17,456 سورى و 7,438 نەتەوهى تریبون. منداللى خوار تەمەن 11 سالل نیوهى دەستبەسەرکراوانى کەمپە کە پێکدەهێنن؛ زۆربەیان باوک یاخود دایکیان لەدەستداوه و زۆرکیشیان بى دایک و باوکن. پەيوەندى خیزانەکانیان بە داعشه‌وه گۆشەگیریان زیاد دەکات و وایانلێدەکات بەرامبەر بە کاریگەرییه خراپەکان لاوازين.

دامەزراره‌کە بە چرپى لەلایەن هێزەکانى سوریاى دیموکراته‌وه (SDF) دەپارێزێت. وه‌ک گروپێکى پشتیوانیکراو لەلایەن ئەمریکاه، هێزەکانى سوریاى دیموکرات (SDF) بریتیه‌ له‌هاوپەیمانییه‌تیه‌کى میلیشیا نەتەوه‌ییه‌کان. وه‌کو هێزى بەرگری فەرمى ئیدارەى سەر‌به‌خۆى باکور و رۆژەهەڵات لە سوریا کارده‌کات و چەندین جار داواى لە ولاتانى بیانى کردووه‌ هاوولاتییه دەستگیرکراوه‌کانیان بۆ ولاتەکانیان بگه‌رێننه‌وه.

لە مانگى ئابى 2023 و مانگى شوباتى 2024، فەریقى یەکەم مایکل "تیریک" کۆپىلە، فەرماندەى فەرماندەى ناوه‌ندى ئەمریکا، سەردانى ئەلهول و کەمپێکى تری لە باکورى رۆژەهەڵانى سوریا بە ناوى ئەلرۆژ کرد و لەگەڵ دەستەى کارگریی کەمپەکان

لە پەراویزى حەوتەمین کۆنفرانسی باڵیۆزه‌کانى عێراق کە لە مانگى تشرینی دووه‌مى 2023 لە شارى بەغداد بەرپۆه‌چوو، راویژکاری ئاسایشى نیشتمانى عێراق قاسم ئەله‌عەرجه‌ى ئەو مەترسییه‌ى کە کەمپى ئەلهولى سوریا دروستى دەکات ئەگەر دەستگیرکراوه‌کان نەگه‌رێننه‌وه‌ بۆ ولاتەکانیان بەبیرى کۆمه‌لگەى نێوده‌وله‌تى هێنایه‌وه.

بە تیشک خستنه‌ سەر هەولەکانى حکومه‌تى عێراق بۆ گەرانندەوهى هاوولاتیانى عێراقى، ئەله‌عەرجه‌ى رایگەیان لە 1,567 خێزانى عێراقى لە ئەلهول‌ه‌وه بۆ کەمپى ئەله‌عەرجه‌، کە یەکتیکە لە 12 کەمپى پەنابەرەنەى کە فەرمانگەى لیژنەى بالای پەنابەرەنەى نەتەوه یەگرتووه‌کان لە رۆژەهەڵاتى موسل لە سالى 2017دا بۆ لە‌خۆگرتنى ئاوارەى ناوخۆ دروستیکردبوو، گواستراونه‌تەوه.

نزیکەى 3,000 کەس بە تاوانى تیرۆریستى دەستگیرکراون. زۆربەیان دادگایى کراون، و ئەوانى تر لە چاوه‌روانى دادگاییکردندان. نزیکەى 900 خێزان بە راهێنانه‌وهى جەستەى و دەروونیدا تێپه‌ریون و پاشان ئاویته‌ى کۆمه‌لگاکانیاان کراونه‌تەوه.

هەتا کۆتایى سالى 2023، ئەلهول کە دەکەوتتە رۆژەهەڵاتى پارێزگای ئەله‌سەکە لە باکورى رۆژەهەڵاتى سوریا، زیاتر لە 48,000 کەس، کە زۆربەیان ژن و

میسر بره و به کهرتی بهرگری ده دات

دهسته یونپاس

به ناساندنی گرنکی هاوبه شییه نیوده وله تییه کان له پیشه سازی بهرگریدا، میسر له کانوونی دوومی 2023 دا میوانداری سیته مین پیشانگای نیوده وله تی بۆ کهرتی پیشه سازی بهرگری و سهربازی، یاخود پیشانگای بهرگری میسر (EDEX 2023) ی کرد.

EDEX 2023 که له ناوهندی پیشانگای نیوده وله تی میسر له شاری نهر، قاهره بهرپوه چوو، دهرفته ئالوگۆری شاره زایی بۆ 411 به شداریبوی به ناویانگی نیوده وله تی و نیشتمانی 44 ولات ره خساند. به شداریبوانی پیشانگاکه بهرهمه کانیاں له 22 کۆشک له سهرانسهری سێ گۆره پاندا نمایشکرد.

به ناماده بوونی عهبدولفه تاح سیسی سه روکی میسر، چه نیدین میوانی تایبته و نهفسه رانی بالای سهربازی، EDEX 2023 به کورته فیلمیکی دیکومنتاری به ناوی "بیراده و ئالنگاری" که له لایه ن به شی کاروباری ناکاری وه زاره تی بهرگری میسره وه بهرهمه هیترا بوو، دهستیپیکرد.

فیلمه دۆکومنتارییه که تیشکی خسته سهر دهستکه وته کانیهی ده ریایی میسر و رۆلی کهرتی پیشه سازی ناوخوی سهربازی میسر له پرچه ککردن، به تایبه تی گۆره پانی که شتیگه لی له لیکسانده ریه، که به هاوبه شی له گه ل بهرهمه پنه ره نه لمانی و فه رهنسییه کانداهه وه له کانیاں له بهرهمه پنه تانی سێ که شتی جه نگییدا گه پانده لوتکه.

جیگری فه ریق نه شرف ئیبراهیم عه توه، فه رمانده ی هیزی ده ریایی میسر، وتاریکی پتیشکه ش کرد که تیتیدا تیشکی خسته سهر قوئاغه کانیه گه شه پیدان که هیزی ده ریایی پیدایه تییه ریه وه وه له کان بۆ دروستکردنی کهرتیکی پیشه سازی بهرگری نیشتمانی متمانیه پیکراو. ناوبراواوبه شی نیوده ولتی و ئالوگۆری شاره زایی بۆ به هیزکردنی هیزه کانی ئاسایش له سهرکه وتن به سهر ئالنگاری و ململانیکاندا له رۆژه لاتیه ناوه راست و سهرانسهری جیهان، بهرزه رخناند.

"بۆ نه وه که سانه ی که ئاره زووی چاکه و ناشتی، پته وکردنی هه وه له کان و پارگرتنی ململانیکان بۆ بهر قه رارکردنی ناشتی و دارشتنی ئیستایه کی هاوبه ش ده کهن، میسر خالی ده ستپیک بووه و هیشتاش وا ماوه ته وه،" محهمهد زه کی، فه رمانده ی گشتی هیزه چه کداره کانی میسر و وه زیری بهرگری و بهرهمه پنه تانی سهربازی میسر نه وه ی رایگه پاندا.

میسر بۆ به که مجار EDEX ی به به شداری 56 شاندی 41 ولات له مانگی کانوونی یه که می 2018 دا بهرپوه برد. دووه مجار له مانگی تشرینی دوومی 2021 بهرپوه چوو و زیاتر له 400 به شداریبوی پیشانگه له 42 ولاته وه به شداریبان تیدا کرد. سهرجاهه کان: بوتوب، دهسه لانی راگه یاندنی نیشتمانی میسر

خویندکارانی یه مهن سود له هاوکاری سعودیه وه رده گرن

دهسته یونپاس

قوتابخانه ی تازه کراوه ی عومه ر بن له لخته تاب له ته عه ز، یه مهن، له مانگی تشرینی دوومی 2023 بهرنامه ی گه شه پیدان و ناوه دانکردنه وه ی سعودیه بۆ یه مهن

وه کو به شی که له پرۆژه و دهستیپیشخه ریه کانی گه شه پیدانی سهرپه رشتیکراو له لایه ن بهرنامه ی گه شه پیدان و ناوه دانکردنه وه ی سعودیه بۆ یه مهن (SDRPY)، دوو قوتابخانه ی نوێ له مانگی تشرینی دوومی 2023 له پارێزگای ته عه ز کراوه: عومه ر بن له لخته تاب و نه لوه حده نه لموشته ره که.

کردنه وه ی قوتابخانه کان وه کو وه لامیک بۆ پتویستی به په له بۆ په روه رده هات، که دهرفته نوێ په روه رده یی و دروستکردنی ژینگه یه کی سه لامه ت و پالنه ری فیکردن بۆ وه بهر هیتان له تونا و لیها تووبیه کانی خویندکاران دا بینه دکات. قوتابخانه کان به خزمه تگوزارییه کانی وه کو تاقیگه، ژووری کۆمپیوته ر، هۆلی وه رزه و شانۆ ئامبزه بندکراون. له کۆی 229 پرۆژه ی گه شه پیدان و دهستیپیشخه ری له یه مهن، بهرنامه ی گه شه پیدان و ناوه دانکردنه وه ی سعودیه بۆ یه مهن 52 SDRPY پرۆژه ی په روه رده یی، که چاپکردن و دا به شکردنی زیاتر له 500,000 هه زار په رتوکی خویندن، دروستکردنی 31 قوتابخانه ی نوێ، دا بینه کردنی نزیکه ی 13,000 پارچه مۆبیلیاتی قوتابخانه، له گه ل دا بینه کردنی پاس بۆ گواسته وه ی خویندکارانی هه موو ئاسته کانی له خۆگرتبوو به زانکۆکانیسه وه، جیه جیگر دووه. به ده ره له وه ش، سعودیه له گه ل یه مهن دا ریکه وتنیکی به ناوی "په روه رده بۆ گه شه پیدان" واژۆ کرد، که به گوێزه ی نه و ریکه وتنه بهرنامه ی گه شه پیدان و ناوه دانکردنه وه ی سعودیه بۆ یه مهن (SDRPY) ده رماله ی مانگانه بۆ خویندکارانی یه مهن یی خاوه ن سکۆله رشیپ له ده ره وه ی ولات به بری 46 ملیۆن دۆلاری نه مریکی هاوکاری دا بینه دکات. 229 پرۆژه ی گه شه پیدان که له پارێزگا جیاوازه کانی یه مهن دا له لایه ن بهرنامه که وه جیه جیگرا، که رته گرنگه کانی له خۆگرتبوو: په روه رده، ته ندرستی، ئاو، وزه، گواسته وه، کشتوکال، ئاژه لاری ده ریایی و بنیاتناتی توانای دامه زراوه کانی حکومه ت. بهرنامه ی گه شه پیدان و ناوه دانکردنه وه ی سعودیه بۆ یه مهن (SDRPY) له سالی 2018 دا به فه رمانی شاهانه ی خاوه ن شکۆ شا سه لمان بن عه بدولعه زیز ئال سعود دامه زرا، کاتیکی دهسته یه ک له پسپۆری سعودیه بهرنامه که یان بۆ خزمه تکردنی پیدایه ستیه کانی کۆماری یه مهن دا رشت.

بهرنامه ی گه شه پیدان و ناوه دانکردنه وه ی سعودیه بۆ یه مهن (SDRPY) له گه ل هاوبه شی جیاوازا له سعودیه و یه مهن، له ئیوانیا ندا حکومه تی یه مهن و دامه زراوه نا حکومییه کان، کار ده کات. سهرجاهه کان: ده رگای راگه یاندنی سعودیه، SDRPY، نه لسه رق له نه وه ست

دەستە یونپاس

ئىمارات و بەرھىنان لە كەرتى سەربازىدا دەكات

ناوخرىدا بنیاتدەنرژىن، "محەمەد بەھارون، بەرپۆبەرى گشتى ناوھەندى توپزىنەھەى سىياسەتى گشتى دۆبەى ئەمەى رايگەياند.

لە ھەمان چالاكىدا، كۆمپانىيائى ئىچ گروپ بۆ ئاوتتەكردنى چەكە دروستكراوھ ئىماراتىيەكانى بۆ سەر سىستەمى فرۆكەى بۆ سەرنشنى MQ-9B Sky/SeaGuardian، رېككەوتننامەيەكى ھاوبەشى لەگەل سىستەمە گشتىيە خۆكار و زانستەكانى فرېندا واژۆكرد.

ھەرھەمھەى رويكە بۆ يەكخستنى ئامانجەكانى بەرھەمھەىنان و بەشدارىكردن لە زنجىرەى داينكردنى جىھانى رايىسۆن، لە مانگى شوباتى 2023دا دوو ياداىشتنامەى لىكئىگەيشتنى لەگەل كۆمپانىيائى رايىسۆن ئىمارات واژۆ كرد.

"رەوتى ئىستىبارتتە لە خۆماليكردنى پىشەسازى بەرگرى لە ناوچەكە، ھە ھاوبەشى زياتر لەگەل كۆمپانىيائى نۆدەولتەتتەىكان و ھەمەچەشكردنى زياترى سەرچاوەكانى چەك بۆ دوروكوتنەھەى لە وابەستەى بە لاىەنكەھە دەچىتە بوارى جىيەجىيەكردنەھە،" ئەلبەدر ئەلشائەرى، پروفېسۆر لە زانكۆى بەرگرى نىشتمانى ئىمارات ئەمەى رايگەياند.

سەرچاوەكان: كۆمپانىيائى ئىچ گروپ، breakingdefense.com، Aviationweek.com

فرۆكەيەكى بۆ فرۆكەوانى بۆ تەلى بەرزى مامناوھەندى مەودا درژى لە ميانى پىشانگاي ئاسمانى دۆبەى لە مانگى تشرىف دووھى 2023، لە كۆشكى ئىچ نەمايشكرا. AFP/گىڤى ئىمەيجس

كۆمپانىيائى ئىچ گروپەھە، ئىمارات كە دووھە گەرەتترىن كپارى ئامىرى سەربازىيە لە رۆژھەلاتى ناوھەراست و 14ھەمىن گەرەتترىن كپارى لە جىھاندا، دەستى بە پلاىكى ستراىژىيە سەربازىيە دوولابەنە كرد: بۆ ھەمەچەشكردنى سەرچاوەكانى كپرنە سەربازىيە بىيانىيەكان و خۆماليكردنى پىشەسازىيە سەربازىيەكان. "لە داھاتوودا زياتر پىشت بە بەرھەمى ناوخرۆ دەبەسترت و پەيوەندىيەكان لەگەل كۆمپانىيائى نۆدەولتەتتەىكاندا لەسەر بنەماى گواستەھەى تەكنەلۆژىيە لە رېگەى ھاوبەشىيەكانەھە لەگەل كۆمپانىيائى بەرگرى

لە كۆتايى نەمايشى ئاسمانى دۆبەى لە مانگى تشرىف دووھى 2023، ھەزارەتى بەرگرى ئىمارات بۆ كپرنى 100 فرۆكەى بۆ فرۆكەوانى بۆ تەلى بۆل جىگىرى Reach-S، رېككەوتننامەيەكى لەگەل كۆمپانىيائى ئىچ گروپ (EDGE Group)، كە يەكئىكە لە گروپە كۆمپانىيائى پىشەنگەكانى جىھان لە تەكنەلۆژىيە پىشەكەوتوو و بەرگرىدا، واژۆكرد.

"پىشەكەوتنى Reach-S، يەكئىك لە يەكەمىن فرۆكەى بۆ فرۆكەوانى بۆ تەلى بەرزى مامناوھەندى مەودا درژى لە ناوخرۆ دروستكراو، ھەنگاويكى ئىچگار كرنگە بۆ گروپى ئىچ،" جىگىرى بالاي سەرۆكى بنەما پىشەكەوتووھەكان سەعید ئەلمەنسورى ئەھەى رايگەياند. "بە ھەولتى تىمە دلسۆزەكان لە بەشى پىشەكەوتن و بنەماكان، ئىمە بە سەرکەوتووئى دوو تاقىكردنەھەى فرىن و ھەلمەتتەى تەقاندنى موشەكمان بۆ Reach-S ئەنجامدا، ھە لە ئىستادا خۆمان بۆ تاقىكردنەھەى فرىن مەودا درژى ئامادە دەكەين."

كۆمپانىيائى ئىچ گروپ، كە گروپە كۆمپانىيەكى ھۆكۆمەتى ئىماراتە، لە سالى 2019 دامەزرا و لە 25 كۆمپانىيە كە بەرھەم و خزمەتگوزارى سەربازى و مەھەندى دايندەكەن، پىكدەيت. بە سەرکردايەتتەىكردنى ھەولەكان لەلايەن

دەستە یونپاس

عومان ھەماھەنگى سەربازىيە ناوچەي بەرھەو پىش دەبات

سەربازى؛ گونجاندى ئۆپەراسىۆنى؛ و يەكخستنى ھىز. "ئەم كۆبوونەھەى ھەكو درژەپىدەرى پروسەى چالاكى سەربازىيە ھاوبەشى، باشكردنى لاىەنەكانى ھەماھەنگى سوودبەخش و بەھىزكردنى پەيوەندىيە براىەتتەىكان لە ئىوان ولاتانى ئەنجومەنى ھاوکارى كەنداو (GCC) دېت،" جىگىرى فەرىق ئەلرەيسى رايگەياند. "ئىمە ئومىدەوارىن كە ئەم كۆبوونەھەى لە برەودان بە پەيوەندى ناوخرۆى، يەكخستن، چالاكى ھاوبەشى و بەرھەو پىشەبەردنى بەرژەھەندىيە سەربازىيە ھاوبەشىكانى لە ئىوان ھىزە چەكدارەكانى دەولەتانى ئەندامى ئەنجومەنى ھاوکارى كەنداو (GCC) بەجۆرئىك بەشدارى بگات كە لە چاوەروانى خواستى گەلەكانماندا بىت."

فەرماندەي سەربازىيە كەخراوى GCC، كە بە ھىزى قەلغانى نىمچە دورگەكە ناسراو، لە سالى 1982 دامەزراو و بارەگاكەى لە شارى رىاز، لە سوودىيە، برىتتەى لە فەرماندەيەكى سەربازىيە ھاوبەشى كە لە ھىزەكانى ولاتانى ئەندام پىنكەتوو و خواھنى 30,000 سەربازى بەحرەينى، كوەيتى، عومانى، قەتەرى، سوودى و ئىماراتىيە. سەرچاوەكان: ھەزارەتى بەرگرى بەحرەين، ھەركاى ھەوالى عومان

لە مانگى تشرىف دووھى 2023، لە ئوتتيل پالاس ئەلبوستان لە مەسقەت، سەلتەنەتى عومان مېواندارى 20ھەمىن كۆبوونەھەى ئاسايى لىژنەى بالاي سەربازىيە سەرۆكەكانى دەستەى ئەركانى ھىزە چەكدارەكانى دەولەتانى ئەندامى ئەنجومەنى ھاوکارى كەنداو (GCC) سى كرد. كۆبوونەھەى كە لەلايەن جىگىرى فەرىق عەبۇللا بن خەمىس ئەلرەيسى، سەرۆكى دەستەى ئەركانى ھىزە چەكدارەكانى سوئان و ئەندامانى لىژنەى بالاي سەربازىيە (سەرۆكەكانى دەستەى ئەركانى ھىزە چەكدارەكانى GCC)؛ فەرىق عەبۇ بن عواد ئەلشەلاوى، فەرماندەى فەرماندەيەى يەكخراوى سەربازىيە GCC و لىوا عىسا بن رەشىد ئەلموھەندى ئەلئەمىن، يارىدەھەرى سكرتتەرى گشتى بۆ كاروبارى سەربازىيە سەرکردايەتى كرا.

گفتوگۆكان تىشكىيان خستە سەر بەرژەھەندىيە سەربازىيە ھاوبەشىكان، خواستەكان لە ئىوان ھىزە چەكدارەكانى GCC و رېگاكانى بەدبەئىنانى ئامانجەكانى GCC لە بەشى جىاوازەكانى سەربازىيە، لە نىوانىندا چۆنەتى ھەلمەندەھەى ھاوبەشى بۆ قەيرانەكان؛ پىداوئىستىيەكان بۆ ئۆپەراسىۆنى ھاوبەشى؛ يەكخستنى روانگەكان؛ كاركردنى پىكەھەى

هیزه کانی ئاسایشی لوبنان رووبه پرووی کۆچبهره نایاساییه کان ده بنه وه

دهسته ی یونپاس

ههزاران په نابهری سووری له نیوهی دوومهی سالی 2023، به درێژایی سنوره سهخته کان له ناوچه کانی ئه لعه ریده، ئه لعه بودیه، وادی خالد، جه بهل ئه کروم و هه رمیل له سه ر سنور له دۆلی بیکا به شیوه یه کی نایاسایی بۆ ناو لوبنان په رینه وه.

به تنه ا له ماوه ی مانگی ئاب و ئه یلولدا، سوپای لوبنان پێگری له نزیکه ی 6,100 هاوالاتی سووری له به نایاسایی چوونه ناو لوبنان کرد. به گوێره ی Al Arabiya.net، له سالی 2023 نزیکه ی 11,000

په نابهری سووری له پێکه ی سنوری باکووه وه دیپورتکارونه ته وه. به تنه ا له یه ک هه فته دا له مانگی تشرینی یه که م، هیزه چه کداره کانی لوبنان پێگریان له هه وه له کانی به زاندنی سنور له لایه ن 800 که سه وه کردوه.

لوبنان، به هاوکاری هاوبه شه ئیوده وه له تیبه کان، تاوه ری چاودێری خاوه ن ئامبیری پێشکه وتووی دروست کرد، خاله کانی په رینه وه ی سووری ده پارێزیت و چوار فه وجی به درێژایی سنوره کانی باکو و پۆژه لاتی لوبنان له گه ل سووریدا بۆ داخستنی پێوه وه کانی قاچاخچییه تی جێگیر کردوه.

له گه ل ئه وه شدا، ئه م جوړه هه ولانه له داخستنی که لینه کان له سنوره 375 کیلومه تر یبه که ی لوبنان له گه ل سووریدا کورتیان هینا. هیزه کانی ئاسایشی لوبنان به به رده واهمی له شه قامه کانی شارۆچه کانی سه ر سنور به ربه سته هه په مه کی ها توچۆ داده نین، به دوا ی هه لاتووه کان، چه کی قاچاخ و بازارگانی مرو فدا ده گه رین. له گه ل نزیکه ی 5.3 ملیۆن دانیشه توان، لوبنان میوانداری نزیکه ی 900,000 په نابهری سووری تو ما رکا و ده کات و 500,000 تر به شیوه ی نافهرمی له ولاته که دا ده ژین.

له میانی کۆبوونه وه ی کابینه ی حکومه ت له مانگی ئه یلولی 2023، سه رۆک وه زیرانی کار به ریکه ری لوبنان رایگه یاند که ده کری ت هه لکشانی په نابهره سووریه کان گۆرانکاری له دیموگرافیا ی ولاته که دا بکات. ئه وه ی جێگه ی نیگه رانییه، ناوبرا و رایگه یاند، ئه وه یه که زۆربه ی په نابهران کچان و کورانی گهنجن. "ئه وه هه ره شه له سه ربه خو یی پێکهاته که مان ده کات و ده توانیت ناها وسه نگر دنی ناله بار دروست بکات که کاریگه ری له سه ر ها وسه نگه یی دیموگرافیا ی لوبنان هه بی ت،" می کاتی هۆشیا ری دا.

لوبنان به هۆی قهیرانی لاواز بوونی ئابووریه وه به هۆی کۆفید-19، ته قینه وه که ی به نده ری به یرو ت له مانگی ئابی 2020 و کاریگه ریه کانی داگیرکاری رووسیا بۆ سه ر ئۆکرانیا زیانیکی زۆری به رکه وت.

سه رچاوه کان: Aljazeera.com, Alarabiya.net, aa.com.tr/ar, پێخراوی مافه کانی مرو ف

قه ته ر په یوه ندییه کانی له گه ل ئیتالیا دا فراوان تر ده کات

دهسته ی یونپاس

گو ره پانی که شتیگه یه کی
ئیتالی که شتی ده ریای
قه ته ری ئه ل فولک، که
به شیگه له پێکه وتنیکی
سه ر بازی گه ره تر بۆ
پێشخستی هیزی ده ریای
قه ته ر، دروست ده کات.
حکومه تی قه ته ر

ده وه له تی قه ته ر بۆ به رگری کردن له سنوره کانی و پاراستنی ناشتی و سه قامگیری ولاته که، به رده واهمی به با شتر کردنی توانا کانی هیزه چه کداره کانی و فراوان کردنی هاوبه شییه سه ر بازییه کانی ده دات. وه کو به شیگ له م هه وه له، هیزه چه کداره کانی ئه میری قه ته ر و هیزیکی ئیتالیا به پشتیوانی وه زیری ده وه له تی قه ته ر بۆ کاروباری به رگری، دکتۆر خالید بن محمه د ئه لعه تیبه مه شقی سه ر بازیی دوولایه نه ی 'نه سری 23' (یاخود سه رکه وتن) ی ئه نجام دا.

مه شقی مانگی تشرینی یه که می 2023 به رز کردنه وه ی ئاستی توانا کان و پێشخستی کارایی و ئاماده یی جه نگی بۆ هه موو پسه پۆرییه کان له هیزه زه مینییه کانی قه ته ر کرد بووه ئامانج.

په یوه ندییه سه ر بازییه کانی قه ته ر له گه ل ئیتالیا دا کړینی ئامیر له خو ده گری ت، وه له مانگی ئابی 2017، قه ته ر پێکه وتنیکی به رگری دوولایه نه ی وا ژۆ کرد، که به گوێره ی ئه و پێکه وتنه هیزی ده ریایی ئه میری قه ته ر به بری 5.91 ملیار دۆلاری ئه میریکی حه وت که شتی جه نگی ده ریایی له ئیتالیا کړی.

ههروه ها، ولاته که ی که نداوی عه ره ب له مانگی ئازاری 2018-دا به به های 3.7 ملیار دۆلاری ئه میریکی له گه ل کۆمپانیای NH Industries که کۆمپانیایه کی هاوبه شی کۆمپانیای لیو نا ردۆ، فۆ که ر ئیرو ستر ا کچه ر و ئی ربه س هیلیکۆپته ره، بۆ به ده سه ت خستنی 28 هیلیکۆپته ری سه ر بازیی NH90 و 16 هیلیکۆپته ری سوکی H125 پێکه وتنیکی وا ژۆ کرد.

سه ره پای په یوه ندییه سه ر بازییه کان، قه ته ر له پێکه ی هه نار ده کردنی وزه وه له ئاسایش کردنی ئابووری له جیهاندا به رده واهم بووه. له مانگی تشرینی یه که می 2023، کۆمپانیای حکومی قه ته ر ئینتیرجی پێکه وتنیکی بۆ دا بن کردنی 1 ملیۆن ته ن گازی سروشتی شل له سا ئیکدا بۆ کۆمپانیای وزه ی ئیتالی ئینی وا ژۆ کرد. وا چاوه پروان ده کری ت گه یان دنه کان بۆ ماوه ی 27 سا ل له 2026-ه وه ده سه ت پێ بکات.

ئه مرۆ، ئیمه بۆ به هیز کردنی هاوبه شییه که مان له گه ل ئینیدا که هه ما هه نگیه هاوبه شه که مان بۆ چه ند سا لی داها توو گه شه پیده دات، هه نگا و پکی تری گرن گ ده ئین، " وه زیری وزه ی قه ته ر سه عد شه ریده ئه لکه عبی، که هاوکات سه رۆک و به رپۆه به ری جیه جیکاری کۆمپانیای قه ته ر ئینتیرجیه (QatarEnergy) ئه وه ی رایگه یاند.

سه رچاوه کان: ده رگای هه والی قه ته ر، alkhalajonline.net، برنس ئینسا ئی ده ر

هاودەنگى لە ئاسىي ناوہراست و باشورى ئاسيا

دەستەي يونيپاس

فەرىقى يەكەم مايكل "تېرىك" كورپلا لەگەل سەرکردايەتەي ھيژە چەكدارەكانى كۆماری ئۆزبەكستان كۆدەبیتتەوہ. فەرماندەي ناومندى ئەمريكا

بەرەوپیشچوونەكان لە پەيوەندىي بەرگرىي لەگەل فەرماندەي ناوہندى ئەمريكادا، گەشتەكەي بۆ ئۆزبەكستان بەكارھيئا.

"پەيوەندىي دۆستانە لە تىوان ولاتەكانمان لە بواری بەرگریدا سالانە لە بەھيژبووندايە،" وەزىرى بەرگرى قوربانوف لە دیدارێكدا لەگەل فەرىقى يەكەم كورپلا رايگەياندا.

سەرچاوەكان: فەرماندەي ناوہندى ئەمريكا، وەزارەت بەرگرى ئۆزبەكستان، دەركاي رۆژنامەوانى AKI

فەرىقى يەكەم شوكرەت خالموخاميدوف، سەرۆكى گشتى دەستەي ئەركانى ئۆزبەكستان، و فەرىقى يەكەم مايكل "تېرىك" كورپلا، فەرماندەي فەرماندەي ناوہندى ئەمريكا، لە مانگى ئەيلوولى 2023دا بە ھاوبەشى ميواندارى كۆنفرانسى ئاسياشيا كرد، كە سەرکردە بالا سەربازىيەكانى ناوچەكە تىيدا ئامادەبوون.

سەرنجى كۆنفرانسى بەرگرىي سەرکردەكانى ئاسيا ناوہراست و باشورى ئاسيا لە تاشكېنت برىتى بوو لە ئاشتى و سەقامگىرى لە ناوچەكە. فەرىقانى يەكەم خالموخاميدوف و كورپلا لەلایەن سەرۆكەكانى بەرگرىي كازاخستان، قىرغىستان و تاجاكستانوہ بەشداريان لەگەلدا كرا؛ سەرۆكى لىژنەي ھاوبەشى دەستەي ئەركانى پاكستان؛ وە ئەفسەرى بالاي بەرگرىي توركمانىستان لە ئۆزبەكستان.

شاندى بالا بۆ ريزگرتن لە قوربانيدانى سەربازانى ئۆزبەكستان لە جەنگى جىھانىي دووہەدا، كۆنفرانسەكەيان بە رپۆرەسمى رپزىلتىنانى تاجە گولبىنە لە يادى ئۆدە بۆ خۇپراگى دەستپيكرد. پاشان، ئامادەبووان بەھيژكردنى ھەماھەنگىيە سەربازىيەكانيان بۆ سوودگەياندن بە تەواوى ناوچەكە، كە ناسەقامگىرى لە ئەفغانستان ھيشتا خالىكى زيانبەخشە تاوتويكرد.

"قوبلوونوہوى پەيوەندىيەكان لەگەل ھاوبەشەكانمان لە ئاسيا ناوہراست و باشورى ئاسيادا بۆ ئاشتى و سەقامگىرى لە ناوچەكەدا گرنگىيەكى زۆرى ھەيە،" فەرىقى يەكەم كورپلا لە ميانى كۆنفرانسى 26 و 27سى مانگى ئەيلولدا ئەمەي رايگەياندا. "پابەندبوونمان بۆ گەلانى ئاسيا ناوہراست و باشورى ئاسيا نەگۆرە و ئيمە ئەم گەفتوگويەمان لا گرنگە، كە لەسەر بنەماي متمانە، ريزگرتن و ئامانجى ھاوبەش دامەزراوہ." شاندى فەرىقى يەكەم كورپلا بۆ ئەنجامدانى دانوستانى دوولايەنەي زياتر لەگەل وەزىرى بەرگرى ئۆزبەكستان فەرىقى باخودير قوربانوف، كە تيشكى خستە سەر

كوهيت كارى سەربازىي ھەرەوہەزى تاقيدەكاتەوہ

دەستەي يونيپاس

بە سەركردايەتەي ئەمريكا لە سالى 1991 دەستى بە بەرنامەيەكى ئامانجدار بۆ ئاوەدانكردنەوہى خۆي و ئامپەربەندكردنەوہى ھيژە چەكدارەكانى كرد. بۆ ئەم مەبەستەش، كوهيت فەرمانگەي چاكبوونەوہى فريگوزارىي كوهيتى دامەزراند كە لە نزيكەوہ لەگەل فەرمانگەي ھاوكارىي ئاوەدانكردنەوہى بەرگرىي ئەمريكاي تازە دامەزرادا كە كارمەندانى يەكەي ئەندازيارانى سوپاي ئەمريكا كاريان تيدا دەكرد، ھەماھەنگى ئەنجامدا. لە سالى 2017دا، كوهيت ناوہندىكى ناوچەيى ناتۆي كردەوہ، دووبارە خزمەتكردنى سەربازىي ناچارىي ھيتايە ئاروہ و بودجەي 10 ملىار دۆلارى ئەمريكاي بۆ ھاوچەرخكردنى بەرگرى تەرخانكرد، لە تىوانياندا كرىنى فرۆكەي جەنگى، تانك و سيستەمى بەرگرىي ئاسمانى پيشكەوتوو تا سالى 2026.

سەربازانى كوهيت لە ميانى ئاھەنگى دەرچوونيان لە ئەكادىميای سەربازىي عەلى ئەلسەباح لە مانگى شوباتى 2022، لە شارى كوهيت رپيپوان دەكەن.

AFP/گيتى ئيمەيجس

و ئاباوەكاندا بپننەوہ، بە بەردەوامى بەشدارىيان لە مەشقە ناوخۆيى، ناوچەيى و تىوودەولتەيەكاندا كردوہ. ولاتەكەي كەنداوى عەرەبى لەگەل رزگاركردنى لە داگيركارى عىراق لە لايەن ھاوپەيمانىيەكى جىھانىيەوہ

ھيژە زەمىنى و ئاسمانىيەكانى كوهيت بۆ ھەلسەنگاندنى ئاستى كاركردنى ھاوبەش لە تىوان يەكەكانى لقە سەربازىيە جياوازەكاندا، لە مانگى تشرىنى دووہمى 2023دا مەشقى 'ئاسۆي بىبابان نيان ئەنجامدا. بە ئامادەبوونى سەرۆكى گشتى دەستەي ئەركانى ھيژە چەكدارەكانى كوهيت فەرىقى غازى ئەلشەمەمەرى، 'ئاسۆي بىبابان' بۆ ھاوشىوہ كردنى ژىنگەيەكى ئالۆزى ئۆپەراسيۆن و جەنگى ھاوسەنگ و ناھوسەنگ تەقەمەنى راستەقىنەي بەكارھيئا. ئەو يەكەكانەي كە بەشدارىيان لە مەشقەكەدا كرد برىتى بوون لە لقى ھيژەشەرى لىواي 25سى كۆماندۆ، يەكەي چواری ھەوالگرى، فرۆكەي جەنگىي F-18ى ھيژى ئاسمانى و ھيلىكۆپتەرە ئاپاچىيەكانى فرۆكەوانى سوپا. ھيژە چەكدارەكانى كوهيت بۆ بەرزكردنەوہى ئاستى تواناي يەكەكان و نوپكەر كردنى ئامپەركانيان تا بتوانن لەگەل ئاستى بەرەوپيشچوونەكان لە جەنگە باو

سەرچاوەكان: دەركاي ھەوالى كوهيت، ناومندى زانبارىي ئەوروپى و كەنداو، يەكەي ئەندازيارانى سوپاي ئەمريكا.

هیزی دهریای تهمریکا به شداری له پاراستنی ژینگه‌ی به‌حره‌یندا ده‌کات

ده‌سته‌ی یونپاس

وه‌کو به‌شیک له‌مه‌شقیکی سالانه‌ی 'به‌رپرچه‌دانه‌وه‌ی
رژانی نه‌وت، به‌شی ژینگه‌ی به‌حره‌ینی هیزی
ده‌ریای چالاکیی پشتیوانی ته‌مریکا (NSA) مانۆری
پاڤژکرده‌وه‌ و به‌رپرچه‌دانه‌وه‌ی پیسبوونیان له‌مانگی
تشرینی دووه‌می 2023 له‌به‌حره‌ین نه‌نجامدا.
مه‌شقه‌ سڀ پۆژییه‌که‌ به‌رزکردنی ئاستی
ئاماده‌یی بۆ پاراستنی ژینگه، ته‌ندروستی گشتی و
ژیانی ده‌ریای کردبووه‌ ئامانج. مه‌شقه‌که‌ ئامیری
پیشکه‌وتووێ راکیشه‌ری ته‌نۆلکه‌ی نه‌وت، ئامیری
ئاگرکوژینه‌وه، به‌له‌م و ئامیری تر بۆ به‌هیزکردنی
مه‌شقه‌که‌ی له‌خوگرتبوو.

چه‌ندین ده‌زگای به‌حره‌ینی، له‌وانه‌ ناوه‌ندی
هاوکاری هاوبه‌شی فریازاری ده‌ریای (MEMAC)،
لقی سووته‌مه‌نی به‌حره‌ین، APM تیرمیناڵز به‌حره‌ین،
پاسه‌وانی که‌ناراو، به‌ندهر و کاره‌باری ده‌ریای به‌حره‌ین،
به‌شدارییان له‌هه‌وله‌که‌دا کرد. به‌شداربووان سه‌ردان‌تیک
و پوخته‌به‌کیان له‌سه‌ر توانا و کارکرده‌ گشتیه‌کانی
سیسته‌مه‌ جوړاو جوړه‌کانی پاڤژکرده‌وه‌ وه‌رگرت.

"ئه‌م مه‌شقه‌ پا به‌ندبوونمان به‌سه‌ر به‌رشتیکردنی
ژینگه‌ نیشان ده‌دات و بۆ به‌ر په‌پێدانی هه‌ماهه‌نگی
و په‌یوه‌ندیی تێوان هیزی ده‌ریای ته‌مریکا و
هاوبه‌شه‌کانی ولاتی میوانداری وه‌کو ئیمه‌ یارمه‌تیده‌ر
ده‌بیت." عه‌قیدی هیزی ده‌ریای عارف له‌عه‌واد،
ئه‌فسه‌ری بالای به‌رپرچه‌دانه‌وه‌ی رژانی نه‌وتی
به‌حره‌ینی ناوه‌ندی هاوکاری هاوبه‌شی فریازاری
ده‌ریای (MEMAC) ئه‌مه‌ی رایگه‌یاند. "ئه‌مه
مه‌شقیکی رۆتینی گرنگه، که‌ بۆ دنیابوون له
ئاماده‌یی هه‌موومان بۆ وه‌لامدانه‌وه‌یه‌کی کاریگه‌ر له
به‌رامبه‌ر به‌ رژانی نه‌وت و رووداوه‌کانی تری مادده‌ی
مه‌ترسیدار یارمه‌تیده‌ر ده‌بیت."

شیان سوک، به‌رپۆه‌به‌ری ژینگه‌ی له‌هیزی
ده‌ریای چالاکیی پشتیوانی ته‌مریکا (NSA)، جه‌ختی
له‌گرنگی هاوبه‌شی تێوان ته‌مریکا و به‌حره‌ین
کرده‌وه.

"به‌جیگیرکردنی چالاکانه‌ی ئامیری رژاندن، ئیمه
ده‌توانین شاره‌زایی ته‌کنیکی به‌رپازین، هاوکاتیش

هاوبه‌شیه‌ درێزخایه‌نه‌که‌مان له‌گه‌ل رینکراوه‌کانی
پاراستنی ژینه‌ له‌ شانشینی به‌حره‌یندا به‌پاریزین،"
ناوبراو رایگه‌یاند. "ئالوگۆری زانیاری، ته‌کنه‌لۆژیا و
راهیتان له‌ئه‌گه‌ری پوداویکی راسته‌قینه‌دا کلیلی
وه‌لامیکی کاریگه‌ره."
ئه‌مه‌ به‌یکه‌ له‌و چه‌ندین چالاکییه‌ی که
که‌شتیه‌گه‌لی پینجه‌می ته‌مریکا به‌ به‌رده‌وامی له
به‌حره‌یندا به‌ ئامانجی به‌ره‌ه‌پیشبردنی تواناگان
و ئاماده‌یی بۆ پاراستنی سه‌لامه‌تی ژینگه‌یی و
به‌رودان به‌هه‌وله‌کانی دژ به‌ پیسبوونی ولاتی
میواندار ئه‌نجامی ده‌دات.

سه‌رچاوه‌کان: ئه‌نجومه‌نی بالی به‌حره‌ین بۆ ژینگه، APM تیرمیناڵز به‌حره‌ین،
هیزی ده‌ریای ته‌مریکا، ده‌زگای بلۆکرده‌وه‌ی زانیاری بیه‌راوی به‌رگری.

ده‌ریاوان و خۆبه‌خشانی ته‌مریکا یارمه‌تی پاک‌کرده‌وه‌ی که‌نار
ده‌ریای که‌ره‌به‌یادی به‌حره‌ینیاندا.

ئه‌میره‌ ئه‌لکوه‌ه‌جی/هیزی ده‌ریای چالاکیی پشتیوانی ته‌مریکا بۆ به‌حره‌ین

ھاوبەشىپپکردنى زانىبارى

گۆقارى يونىپاس بەخۇراپى بۇ ئەو لايەنانە داىىن دەكرىت كە پەيوەستىن بە پىرسەكانى ئاسايش لە رۇژھەلاتى ناوہراست و باشورى ئاسيا و ئاسياى ناوہراست.

مافەكان

نووسەرەكان خاوەنى ھەموو مافەكانى كەرەستە رەسەنەكانى خۇيانىن. لەگەل ئەوەشدا، ئىمە مافى پىداچوونەوومان ھەبە بە وتارەكاندا بۇ ئەوہى پىوسىتىيەكانى شىواز و پانتايان تىدا بەرجەستە بىيىت. پىشكەشكردى وتار زامنى بلوكردەنەوہى ناكات. بە بەشدارىكردىن لە يونىپاس، ئەوہ دەگەبەنىت كە تۇ رازىت بەو مەرجانە.

ئامۇزگارپى پىشكەشكردىن

- وا پەسەندترە بابەتى پىشكەشكراد بە زامنى رەسەنى خۇت بىيىت. يونىپاس خۇى وەرگىپران داىىندەكات.
- ناىيىت وتار لە 1,500 وشە زىاترىيىت.
- تىكايە با ھەر پىشكەش كىردنىك ئىنانامەيەكى كورت و زانىباريەكانى پەيوەندىكردىن لەخۇبگرىت.
- پىوسىتە قەبارەى فاىلى وىتە بە لايەنى كەمەوہ 1 مىگاباىت بىيىت.

بىبەخشە بە يونىپاس

ھەر بىرۇكەى چىرۇكىك، نامە بۇ سەرنووسەر، وتارى ھزرى، وىنە و ناوہرۇكىكى تر بىيىرە بۇ دەستەى سەرنووسەرانى يونىپاس لە CENTCOM.UNIPATH@MAIL.MIL

بۇ بەشدارىكردىنى بىبەرامبەر ئىمەيلمان بۇ بىيىرە بۇ CENTCOM.UNIPATH@MAIL.MIL

تىكايە با ئەمە ناوى خۇت، پىيشەكەت، ناونىشان و پەكەت، ناونىشانى پۇستە و ناونىشانى ئىمەيلەكەت لەخۇبگرىت.

ياخود نامەمان بۇ بىيىرە بۇ:

Unipath

U.S. Central Command

7115 S. Boundary Blvd.

MacDill AFB, FL 33621 USA

[HTTPS://UNIPATH-MAGAZINE.COM/KU](https://unipath-magazine.com/ku)